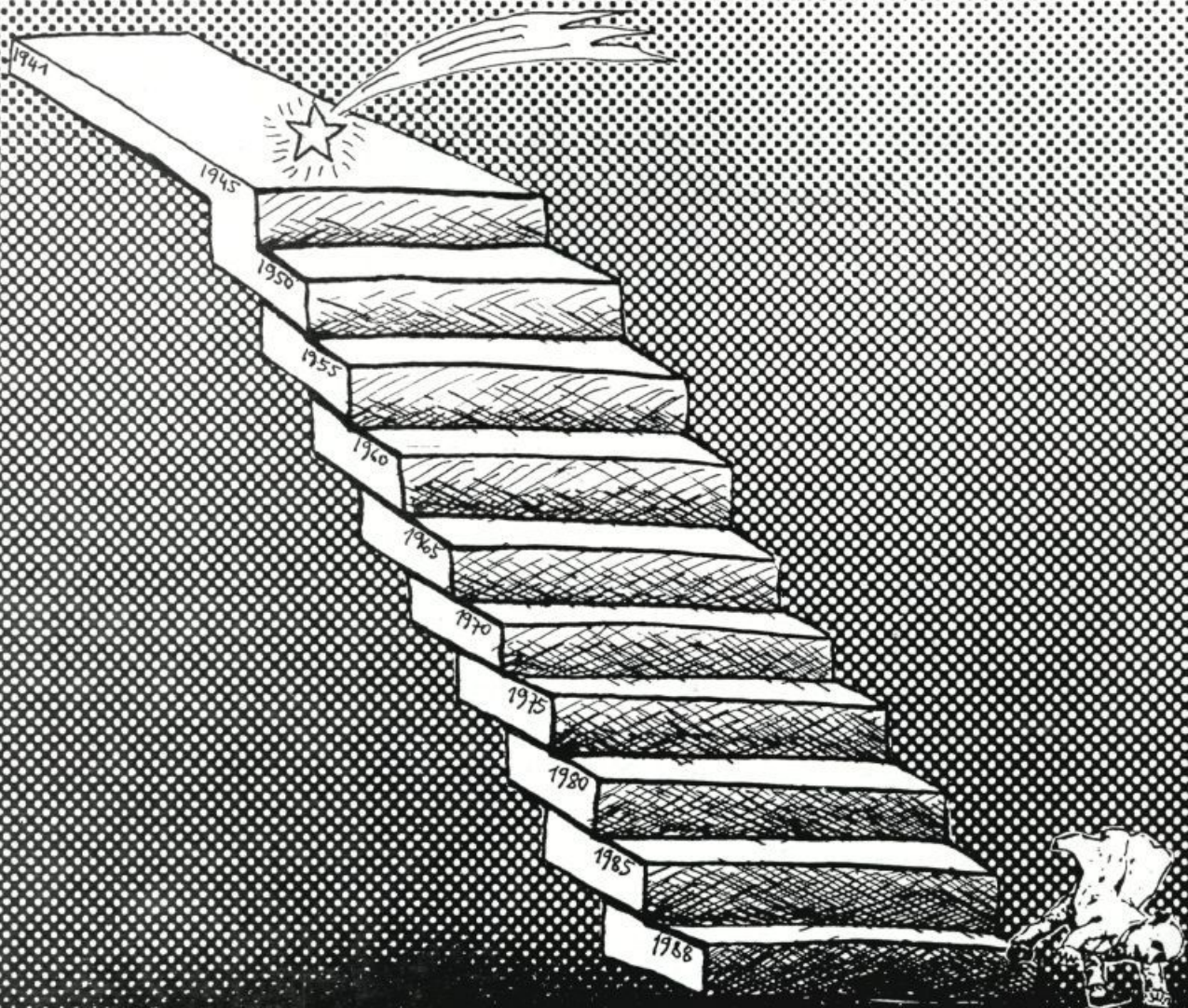

'TRIBUNA

list

studentški

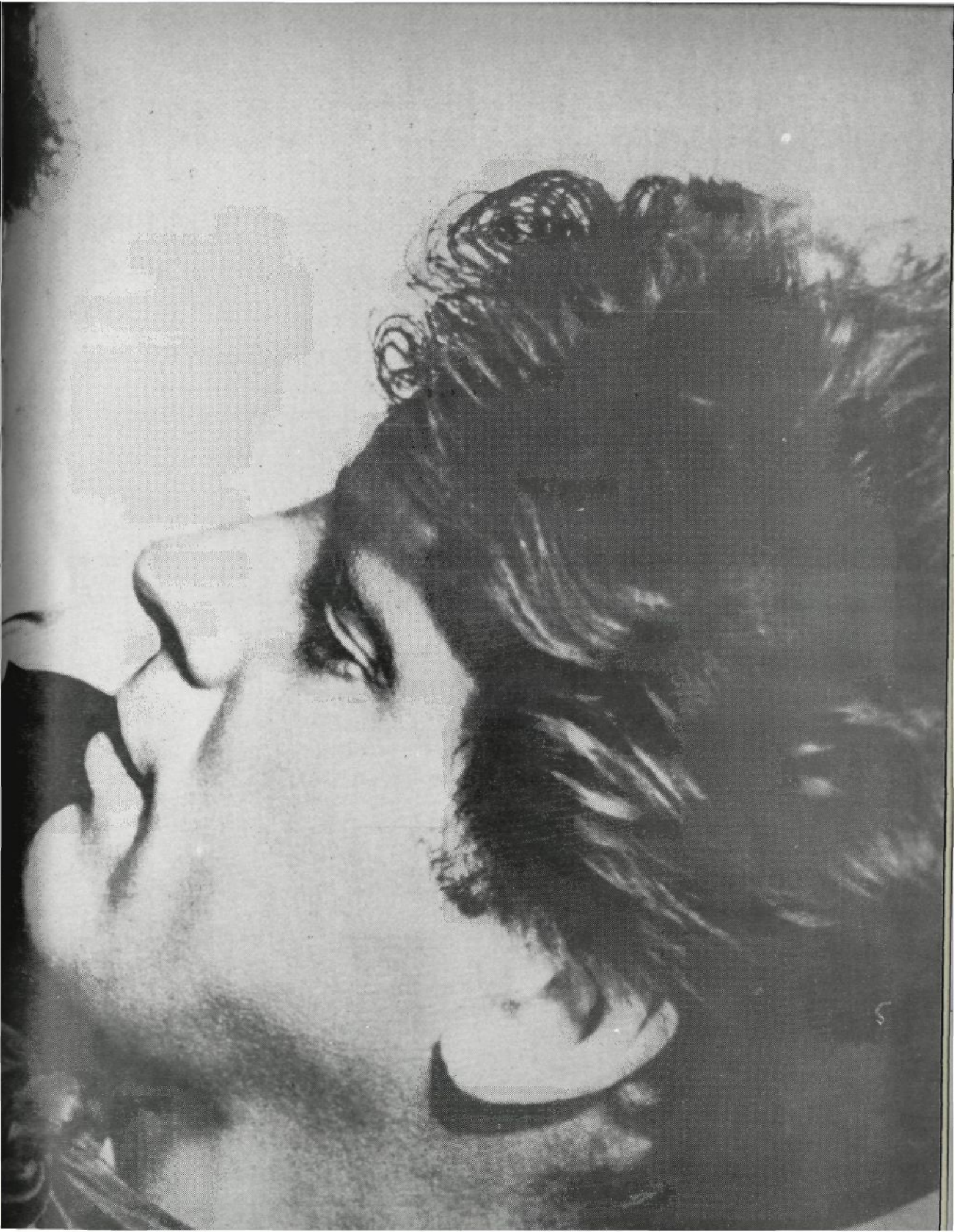
START

TRIBUNA

Katharine Hepburn
in Burt Lancaster

S.plošni Ljudski O.bup in D.ržavni S.adizem ali CATCH-22

Začne se takorekoč s samim prihodom v ta svet. Ko še racaš okoli v plenica, ti očka kupi malega gumijastega partizančka s puško na rami. Na, da se boš igral, pravi – čeprav ga ti še ne razumeš čisto dobro in ne veš, kaj točno hoče. Ko malo zrasteš in shodiš, te čaka pod novoletno jelko plastična pištola. Na, da se boš lahko malo streljal, pravi očka. Čez dve leti najdeš na istem mestu pravi pravcati mitraljez. Da se boste lahko šli partizane in nemce, vzklikne očka vzpodbudno. Ampak jaz ne bom nemec, zakričiš prestrašeno. Seveda ne, sine! Ti boš partizan, te hitro potolaži očka.

Tedaj si že v vrtcu in tovarišica te je naučila toliko lepih pesmi, ki jih potem prepevaš doma in povsod: V temnem gozdu ob tabornem ognju, Hej brigade in še dosti drugih. Z drugo tovarišico pa rišete partizane na pohodu, partizane med bitko, partizane ob zmagi. Ko bom velik, bom partizan, se zatrdno odločiš.

Prvo leto v šoli! Naučiš se črk in števil ter – cel kup novih partizanskih pesmi. Pa ne le to – sprejet si med pionirje! Kakšna čast! Dobiš rdečo rutico in plavo kapo z zvezdo, ki je čisto podobna partizanski titovki. Ponosno marširaš v tej uniformi skozi mesto in doma se strumno postaviš pred očeta. Ali nisem zdaj ko pravi partizan, očka, se izprsiš. Si, si, in to kakšen, še očka ponosno smehlja.

Leta minevajo in v šoli se naučiš na pamet vse sovražne ofenzive in protiofenzive, občuduješ Titovo genijalno strategijo. Z zavistjo opazuješ mlade vojake po mestu in se predajaš zamamnemu sanjarjenju – kako fajn bo, ko boš tudi ti vojak!

Potem pride prvi obrambni dan na šoli. Prvič imaš priložnost, da v bolj resni situaciji pokažeš, kako dober partizan si. Skoraj si zaželiš, da bi izbruhnila nova vojna, saj bi le tako lahko v resnici dokazal svoje junaštvo.

Srednja šola. Zdaj si že socialistični mladinec in počasi začenjaš ugotavljati, da biti partizan mogoče ni najboljši poklic na svetu. Začenjajo te zanimati druge stvari in partizanske pesmi si že pozabil. Vendar – še vedno te čaka služenje vojaškega roka. Eno leto bom že potrpel, se tolažiš. Boš vsaj potem imel mir!

Vojska. Uniforma. Šišanje. Dril. Puška. Bujenje ob petih. Teren. Uzbuna. Na juriš! Straža. Pokornost. Pranje možganov. Utesnjenost... Kako drugače si si vse to predstavljal včasih! Grozljivo je in samo ena misel te žene naprej – veš, da bo tega enkrat konec in to konec za vse večne čase in nikoli več...!

Toda, ko prideš ven in se vpišeš na faks, najdeš na umiku nek čuden predmet: SLO in DS! Zveni mi nekam znano, saj ni mogoče, pa vendar... Zvrtil se ti glavil! In čez nekaj mesecev dobiš na dom sporočilo, da moraš prevzeti uniformo, ker imaš vojaške vaje. Prej teboj se odpira brezno, kajti zaveš se, da ni konca in da se bo mora nadaljevala. Iz dna duše se ti izvije obupan krik: ZAKAJ?!!!!

Zakaj? Preprosto: **CATCH-22!** Živiš namreč v državi, ki je z vseh strani obkrožena s sovražniki in če ne boš tudi ti na večni preži, jo utegnejo »na horuk pomalicati« (kot bi rekel Obramboljub Potemkin). Živiš v državi, kjer se znanosti rojevajo na partijskih kongresih (kot je ugotovil R. P.); govora je seveda o obramboslovju. Živiš v državi, kjer je »obrambno-zaščitna kultura« najpomembnejši zidak družbene nadgradnje (kot pridiga X. Y. – glej prilogo!). Živiš v državi, ki za svoje federalne enote skoraj ne najde več drugega skupnega imenovalca kot prav SLO in DS. In prav skozi ta SLO in DS se je ta država s sfabricirano obrambno paranojo zavlekla v sleherni poro družbenega bitja – tudi tja, kamor z običajnim upravnim aparatom ni mogla seči – in s tem SLO in DS ima v zakupu dušo slehernega državljanja; kdor namreč ne sprejme pravil igre, je nepatriot, izdajalec in ga je treba izobčiti. To piše tudi v Ustavi.

Some catch, that CATCH-22!

IZTOK ABERŠEK

KOMENTARJI	4,5
Kako so odstavili odgovornega urednika	
Studentskega lista	6,7
STANE KAVČIČ	8,9
NAGODETOV PROCES	14,15
PRILOGA: S. L. O- venci	17-18)
INTERVJU Nikša Gligo	37
XAYNE SHORTER	40
Želimir Žilnik	41
TORTURATOR	42
AFRODIZIJAKI	44
POMLAD – POLETJE	88 45
ANTHONY BURGESS	46
Mazzinijeve drobtinice	48

PRIPIS:

V intervjuju s Španskim lektorjem in prevodu Michauxove zgodbe je prišlo do tiskarskih napak. Uredništvo se bralcem in avtorjem opravičuje.

Vaš odgovor pričakujemo v enem izmed časopisov, katerim je poslano to pismo, v 15 dneh.

Sekcija MAGNUS pri ŠKUC-Forumu
Lezbiška sekција pri ŠKUC-Forumu
Ljubljana

Zdravlo

Ob branju članka primer zdravilca v 10. številki Tribune, sem napisal kratek esej, ki osvetljuje to zadevo še z drugega zornega kota. Kot študent prava (3.1.) vidim nekatere stvari drugače.

Lepo pozdravl!

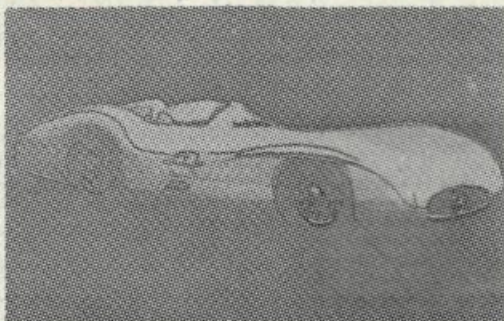
15. 3. 1988

ODBOR ZA ZAŠČITO ČLOVEKOVIH PRAVIC

SKUPŠČINI SFRJ

REVOLUCIONARNI BOGATAŠI

Uradno se pri nas pojmuje trajanje revolucije kot eno osnovnih načel jugoslovanske družbe.

Po slovarju tujk Vujaklije je »revolucija nasilna sprememba obstoječe družbene ureditve, ki jo izvaja prej podrejen razred. Cilj socialistične revolucije je odprava kapitalističnih in vzpostavitev komunističnih odnosov. Politična oblika prehoda od kapitalizma h komunizmu je diktatura proletariata.

Znano je, da je v Jugoslaviji pomemben sloj bogatih, med katerimi je veliko resnično bogatih in premožnih. Večina pa medtem živi skromno, revno. Od plače ni mogoče obogateti, obogateti je mogoče zaradi privilegijev in ugodnosti, transakcij in raznih malverzacij, ki cvetijo v družbi, v kateri je morala padla na zelo nizko raven. Razne finančne in korupcijske afere so nenehno prisotne na družbeni sceni. Ker naenkrat so ljudje, ki so leta bili »najboljši« voditelji, proglašeni za tatove.

»Glavni povzročitelji in akterji afer v Jugoslaviji so po pravilu člani Zveze komunistov Jugoslavije, med katerimi so nekateri opravljali visoke partijske dolžnosti. Ostali komunisti to medtem mirno in malomarno opazujejo.« BORBA, 23. 12. 1987. Monopol oblasti, ki ne vzpostavlja pogojev za javno in učinkovito kontrolo, omogoča deformacije in zlorabe. Oblast pohujšuje, kvari ljudi, če mehanizmi kontrole in nadzora ne delujejo.

Najglasnejši pri poudarjanju velikega pomena Revolucije so po pravilu najvišje situirani na hierarhičnih družbenih in partijskih lestvicah, najuglednejši in najmočnejši. Po pravilu so tudi najbogatejši.

Po drugi strani se »družbena scena« odlikuje z zelo pogostimi kršitvami človekovih in zakonskih pravic. Pomemben državni funkcionar Milan Pančevski je kot piše Politika rekel dobesedno takole: »Kršenje ustavnosti in zakonitosti je danes postalo eno od žgočih ideoloških in političnih problemov družbe in mi v ZKJ, voditelji – tudi v CK ZKJ tega nismo do-

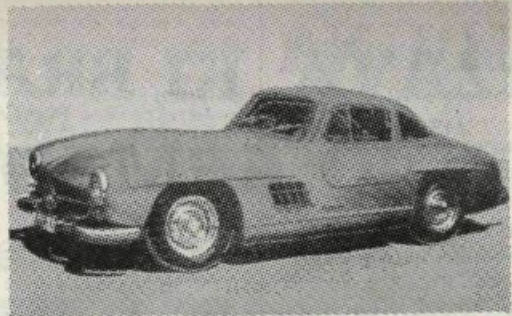
jeli. V kolektivih, kjer so se bistveno spremenili samoupravni in politični odnosi, je prisotno grobo brezzakonje, samovoljnost, arbitramost, anarhija in celo rušenje legalnosti oblasti in samoupravljanja. Nosilci takšnih pojavov so najpogosteje vodstvene strukture v združenem delu, ki onemogočajo pravično delitev dohodka, plač, delovnih odnosov, reševanje stanovanjskega vprašanja.«

Znano je, da se zakonske in človekove pravice množično kršijo. Nadalje še dodaja, da gospodarski kriminal dobiva oblike množične kraje, da to narašča do absurdnosti, ker zaradi nedelovanja zakonov naleti na ugodna tla.

Medtem ko večina težko živi, živi iz dveva v dan, živi v revščini, ki je pogosto izpostavljena žalitvam, trpljenju in odvzemanju, sloj privilegiranih živi v sijaju in razkošju. Toda ti ljudje so prišli do bogastva zahvaljujoč privilegijem, na račun truda in muk ljudi, ki so tlačeni in onemogočeni – kar se prefinjeno prikriva.

Nemogoče je istočasno trditi, da Revolucija traja, in izjaviti orgije z bogatvom, ki so ga ustvarili tisti, v imenu katerih se vlada.

Dovoljujemo si trditi, da se s pojmom Revolucija razumeva čistost in vzajemnost idealov, h katerim stremimo. Sedanji položaj družbe negira resnično vsebino pojma revolucije pri nas, kar z drugimi besedami pomeni, da so v naši družbi »revolucionarni bogatašje«. Ta pojem pa je zelo blizu »vojnim bogatašem«.

samoupravnimi načeli in se celo izvajajo v okviru teh načel. Za stalinistično deviacijo je značilna samovolja, osebni obračuni in maščevanja, posebne koristi in privilegiji, množični pokoli – vse to pod okriljem tako imenovane socialistične morale. Samoupravna socialistična družba bi se morala sama po sebi boriti proti takšnim stalinističnim deviacijam in jih tudi preprečiti. Pa vendar se deviacija v samoupravni družbi pojavlja predvsem zaradi zlorab samoupravljanja in se tudi opravičuje s samoupravljanjem. Čeprav deviacija ne povzroča težkih posledic, je vendarle nevarna. Na ta način se namreč oblikuje bolj rafinirana oblika samovolje, za razliko od vidne samovolje stalinistične birokracije.

Sodobna samoupravna jugoslovanska družba se tako zateka k rafiniranemu načinu zlorabe in kršenju človekovih pravic in osebne svobode ter se nagiba k političnim represijam.

V SZ in Vzhodni Evropi so bile do nedavnega prisotne predvsem vidne zlorabe in kršitve človekovih pravic, medtem pa so, resnici na ljubo, rafinirane oblike represije stare toliko kot te družbe.

Priznavanje jugoslovanskih izkušenj ni samo znak podpore in spodbujanja k nadaljnjemu izpopolnjevanju takih postopkov, lahko si ga razlagamo tudi kot

željo SZ in Vzhodne Evrope za podobno opredelitev, ki bi zagotovila demokratično fasado, ustvarila lažen občutek svobode, ki je tako potreben za spodbujanje množične ustvarjalnosti, obenem pa omogoča učinkovito represijo, kar je ugodno v današnjih razmerah.

V bistvu pa gre le za privid svobode. To bi lahko narode in celoten svet pripeljalo v slepo ulico. Vendar pa ozračje razumevanja in zaupanja ni mogoče ustvariti v takšnih praksah, ne glede na to, kako uspešno bi to prikrivali in kar je bilo do nedavnega eden glavnih vzrokov za nezupanje med sistemoma in državama. Tako opredelitev jugoslovanskega sistema kot humanističnega je v bistvu cinična in vzbuja skrajno vznemirjenje in negotovost v vse, ki poznajo razmere človekovih pravic v državah Vzhodne Evrope in so zaradi tega zaskrbljeni.

Vse to kaže na to, da pristope k obravnavanju človekovih pravic ne nameravajo spreminjati, ampak želijo nadaljevati pritisk, le na bolj diskreten način.

V imenu Odbora
za zaščito
človekovih pravic
Tomislav Krsmanović

Prevedla: Lidija Hartman

Jugoslovanska družba je doživela globok padec moralnih vrednot. Na družbeni sceni zmagujeta vulgarna in brezobzirna sebičnost in pomanjkanje občutka za množične probleme in za probleme tistih, ki se mučijo ali stradajo. To je med drugim tudi znak zelo nizke politične kulture in odraz skrajnega političnega primitivizma in slepe sebičnosti vladajoče skupine.

Poudarjamo, da to vprašanje sprožamo v skladu z našimi cilji in misijo promocije človekovih pravic. Bogataši in mogočniki bi morali imeti več poslušaja za trpljenje sodržavljanov, saj uživajo na račun njihovega truda.

V imenu Odbora
za zaščito
človekovih pravic
Nikola Poznić

VSI PODPISANI: ...

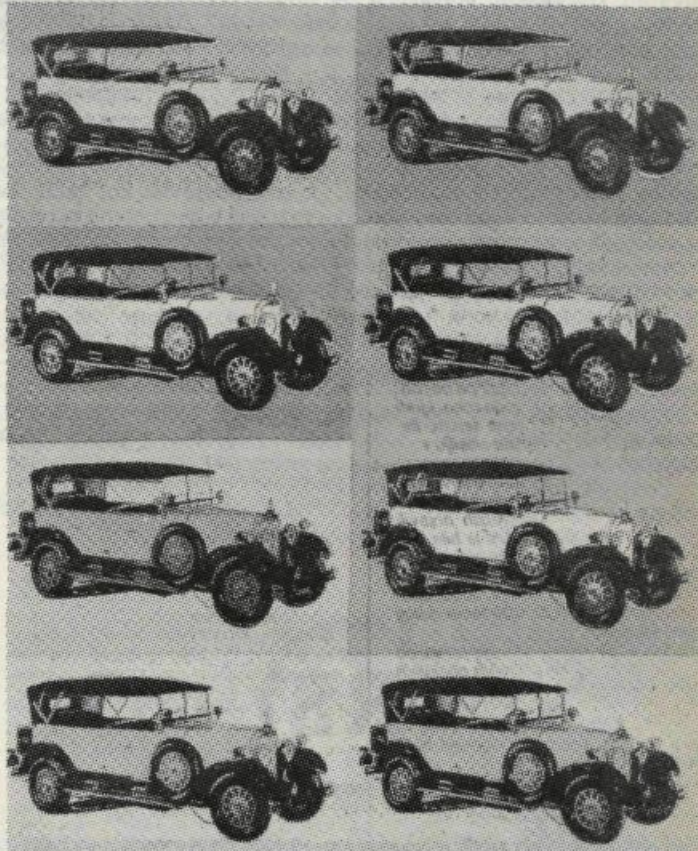
Prevedla: LIDIJA HARTMAN

JAVNOSTI

Jugoslovansko-sovjetska deklaracija in človekove pravice

V jugoslovansko-sovjetski deklaraciji je samoupravljanje omenjeno kot »zdravilo za vse slabosti socializma«, obenem pa naj bi bilo zagotovilo proti stranpotem v socializmu.

Vendar pa se nasprotje med moralnimi normami in postopki v sodobni jugoslovanski družbi kaže v tem, da se nemovalni postopki in zlorabe opravičujejo s

DRŽAVA, KI BRANI SVOJO ARMADO

Tisto, kar v besednjaku pogromašev, ki robantijo zoper »napade na JLA«, fascinira, je prav njihova iracionalnost. Iracionalnost bebavih miselnih operacij, ki postulirajo ohlapne, samonanašajoče se pojme, kakršni so »žaljivo«, »razbijaško«, »kritizersko« itd. Njihova metoda je preprosta in v tem prostoru že ničkolikokrat preizkušana: nekaj, s čimer se – bodisi zaradi zgodovinskega spomina, bodisi zaradi zdrave pameti – nihče ne more več strinjati, je treba razglasiti za mnenje nasprotnika, potem pa z vsemi topovi udariti po tistem, kar smo mu sami pripisali.

»Demokratska javnost«, ki se je skušala tej nadvse gostobesedni »reakciji na negativne pojave« upreti, je najpogosteje nastopala z argumentom, izraženem v vprašanju, ali ni v času globalne politične in gospodarske krize pomembnejših problemov, o katerih bi bilo treba razpravljati, kot pa je nekaj člankov, v katerih se domnevno »blati« armado. S tem argumentom povsem soglašamo, vendar pa je v njem neka razsežnost – politično gledano, zelo tragična – zaradi katere mora ta argument nujno zgrešiti. To razsežnost je mogoče strniti v dve točki.

Prvič: tiste, ki prisegajo na imaginarne »večne« vrednote in malikujejo mrtve svetinje, ki se gibljejo v povsem monološki in imaginarni sferi, skuša takšno argumentiranje pripraviti do tega, da bi vstopili v polje simbolnega, k dialogu. To srečanje je žal že vnaprej spodletelo.

In drugič: ta argumentacija implicira očitek, da nekaj člankov pač ne more ogroziti države, zato je povsem nesmiselno, da si dajo tisti, ki to državo utelešajo, z njimi toliko opraviti. Prav v tem je logična napaka te argumentacije: država je namreč iluzivna institucija, ki živi od svojega pojma. Drugače rečeno: podobna je platonski ideji: čeprav je realno ni mogoče zaznati, se vse stvari ravnajo po njej. Prav zato je napad, ki se giblje v »pojmovni sferi«, državi veliko bolj nevaren, kot kakšen otipljivejši, denimo oborožen napad, ki si ga lahko – moralno gledano – pripiše celo v korist. Reakcija države je torej logična: je cviljenje otroka, ki smo mu vzeli eno najljubših igračk.

Vprašanje, ki izvira iz takšne zastavitve, je zato vprašanje vrednot, ki določeno državo konstituirajo. Te konstitutive vrednote je mogoče lepo ilustrirati tudi etimološko: če bi, na primer, iz angleščine ali francoščine dobesedno prevedli besedo »ustava«, bi dobili termin »konstitucija«; tisto, kar državo vzpostavlja kot tako. Te vrednote bi lahko v grobem približno razdelili v dva glavna razreda: na ideološke, na primer »pridobitev revolucije«, in civilizacijske, na primer »svoboda tiska«. V našem primeru je ena izmed ideoloških vrednot prav armada: njen ideološki »pomen« je veliko pomembnejši od njene praktične funkcije.

Prav vztrajanje na vrdnatih, ki že dolgo niso več hegemoni, ampak jih mora reproducirati zgolj z dominacijo – mutatis mutandis – represijo, dela to državo iracionalno. Rešitev problema je zato v njeni racionalizaciji, v prehodu od ideološkega k civilizacijskemu, od monologa k dialogu; od države, ki brani armado, k vojski, ki brani državo.

SAŠ

ZAKAJ OBROBNI EKSCESI POSTANEJO BISTVENA VPRAŠANJA?

Partijsko predsedstvo se je hudo razjezilo nad pisanjem posameznih časopisov, ker so menda žaljivo pisali o vojski, SFRJ in našem sistemu. Napadeni pisci so obtoženi, da njihova razmišljanja predstavljajo napad na naše zgodovinske in svobodnjaške vrednote. Vprašanje, ki si ga partija sicer zastavlja, toda nanj ne odgovori, pa je naslednje: zakaj se v sedanjem kriznem času ukvarjamo z nekimi obrobni ekscesi, ne rešujemo pa bistvenih vprašanj?

Preden poskušamo odgovoriti na zastavljeno partijsko vprašanje, se vprašajmo malce drugače: Ali lahko pisci v napadenih glasilih zrušijo sistem? Odgovor je pozitiven, saj pri nas sistema ne more uničiti nihče, ne bog ne partija ne hudič, edinole posameznik ga lahko destabilizira in ruši njegov ugled.

Kajti že sam sistem je zgrajen tako, da je vsa oblast (vsaj normativno) v rokah delavca, ne pa na primer kapitala. In ker je oblast v rokah živega tvora in je le-ta temelj sistema, potem mora oblast vladati nad ljudmi, ne pa nad stvarmi. Zatorej se sistem zlahka zruši, zlahka se spodkopavajo temelji naše družbene ureditve, zlahka se ruši mednarodni ugled naše države, če je neposlušen človek, saj je v tem primeru nepokoren ravno temelj naše ureditve. Stvari našega sistema ne morejo uničiti, uničijo ga lahko ljudje.

Najbrž gre v tej nevarnosti systemskega temelja samemu sistemu iskati razlog njegovega nezaupanja do lastnega temelja oziroma nezaupanja oblasti do ljudstva. In nezaupanje je povsem upravičeno, saj zmorejo edinole ljudje zrušiti sistem, stvari tega ne morejo. To pa je tudi odgovor na partijsko vprašanje: zakaj se v tem trenutku težke krize ukvarjamo z nekaterimi obrobni ekscesi namesto z bistvenimi vprašanji?

Pa vendar so pisanje nekaterih glasil in napadi nanje bistveno vprašanje. Inflacija in gospodarski problemi sploh niso pomembni. Ko je inflacija preskočila magičnih 100 odstotkov, se ni zvrstilo niti približno toliko sestankov kot ob pisanju nekaterih glasil. Jasno, saj oblast ne vlada nad stvarmi, zato se z njimi ne ukvarja, ker bi to pomenilo dokončno priznanje in dokaz njene nemoči in njen propad. Partija ne more, ne zna in tudi nikoli ne bo zmanjšala inflacije. Zato obrobni ekscesi postanejo bistvena vprašanja iz defenzive v ofenzivo, v protinapad ter obsoja, žali in napada.

MARKO

TRAKTAT

Ljubljanski komite Zveze komunistov nam sporoča, da se je število izstopov iz ZK povečalo za 300 komadov, medtem ko so v ZK sprejeli samo 15 komadov ljudi. Očitno gre pri partiji za znan pojav že iz pleistocena, ko so zaradi prevelikega trupa in premajhne glave začeli izumirati dinosavri, ker se niso znali adaptirati na nove klimatske pogoje. Kaj naj svetujemo ljudem Partije?

.....

Če se je vesoljna Cerkev po zadnjem koncilu odpovedala sintagma **«ecclesia militans»** (vojskujoča se cerkev) in **«ecclesia triumphans»** (zmagoslavna cerkev) v korist sodobnejših interpretacij: namesto vojskujoče – **potujoča** in namesto zmagoslavne – **nebeška** Cerkev, bi bilo tudi za Partijo bolje, če bi iz ugotovitev o upadanju članstva in neučinkovitosti forumskega dela potegnili praktične konsekvence in se odpovedala svoji vojskujoči se enopartijski diktaturi. Obenem bi se ji razširila obzorja za njen: »To be or not to be.«

.....

Ta korak bi bil v prid posodabljanju našega političnega življenja in rešitvi njihove vse bolj izpraznjene ideje. Partija bi morala iskati nove prijeme za popularizacijo marksizma-leninizma in novačenje svojih pristašev. Naš predlog za organizacijo Partije v bodočih političnih razmerah je izpeljan po zgledu potujočih knjižnic. Na svojih političnih izložbah in piknikih bi komunisti prodajali majice in nalepke z motivi marksizma-leninizma, pripomočke za izvajanje revolucij, intimno perilo à la Rosa Luxemburg, vibratorje z liki J. V. Stalina, J.B.T., Nicolaeja Causescu, Fidela Castra itd. Le tako se bo Partija približala ljudstvu, ki bi ji v zameno mirne duše priznalo atribut nebeška.

.....

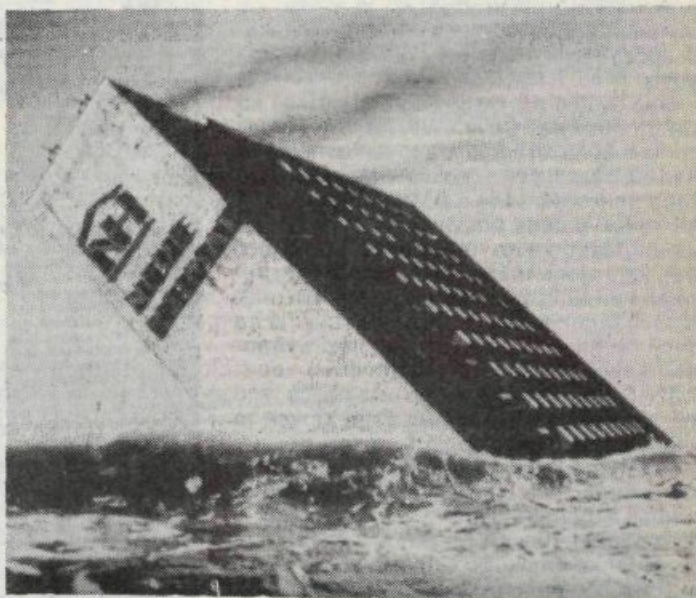
Klinična analiza izjav, ki so jih dajali najvišji zvezni forumi (od vojaških preko paravojaških, vse do partijskih in parapartijskih) ob domnevni zverinskih napadih na armijo, je pokazala, da imamo opravka s protislovji, značilnimi za »kratomansko paranojo«, kot je to posrečeno definirjal V. Struk. Simptomi izražajo zameglitev uma. Očitno gre za balkansko verzijo »glasnosti«, za katero ni važno, kaj poveš, ampak to, da poveš **glasno**.

.....

Tako lahko oseba s »kratomansko paranojo« v isti sapi ugotavlja, da gre pri napadih na zmagovito Rdečo armijo za 3. stopnjo specialne vojne po vojaški klasifikaciji, oziroma za »pažljivo koncipirano i dosledno realizovano platformo, upereno protiv koncepcije ONO i JNA i Službe bezbednosti, odnosno našeg socialističkog samoupravnog sistema u celini«, potem pa naredi taktični umik s paternalistično gesto, češ da tako ne mislijo Slovenci (**«mi znamo šta misli večina poštenih Slovenaca»**), ampak samo peščica pobalinov in nezadovoljnih. Lep primer, kako z demagogijo izenačiti »široko zasnovano in organizirano specialno vojno« s početjem peščice. Dobili smo tudi odgovor, kaj po vojaški pameti konstituira socialistični samoupravni sistem: SLO, JLA in tajna policija. Najbolj grozljivo pri vsem tem je, da to psotaja iz dneva v dan realna opcija.

.....

Da se na takšen način zelo priročno ustvarja megla ob perečih vprašanjih, ugotovimo s subvertiranjem zgornjih izjav in prevajanjem iz vojaške v civilno terminologijo:
NAPAD = negativna kritika

.....

SPECIALNA VOJNA = kritičnost, kritizerstvo, apatija, nezadovoljstvo, štrajki
PRED NEPRIJATELJSKIM DELOVANJEM NE TREBA IZMICALI = vsem, ki kritično razmišljajo, je treba z batnami zamašiti usta in jih strpati v zapore
SOCIALISTIČNI SAMOUPRAVNI SISTEM V CELOTI = socializem kot amorfna gmota strumnih rekrutov, pojmovanje družbe kot totalitete

.....

To je zelo nevaren stadij kolapsa socialističnega samoupravnega sistema, ko nervozna država izgubi kontrolo nad svojim početjem, njeni partijski izrastki pa udrihajo na levo in desno, ne glede na možno poslabšanje stanja.

.....

Oglašajo se tudi čuvarji »večnega ognja«, najrazličnejše borčevske organizacije, oziroma njeni predstavniki. To nas sicer sploh ne preseneča, saj so nas vedno učili: »Najboljši so padli.« Iz česar lahko logično sklepamo: »Najslabši so ostali.« To lahko izluščimo tudi iz izjav nekega prvoborca za Mladino. Pri koritu oblasti so se skozi vsa leta povojne diferenciacije obdržale le »zdrave sile«.

.....

Če smo že pri koritu. Veste, kakšna je razlika med črno in rdečo svinjo? Črna prase se nažre in se umakne, da se nažrejo še ostale svinje. Rdeče prase pa se nažre in se vrže v korito tako, da druge svinje ne morejo zraven.

.....

vaš Joki
 (BORUT MEŠKO)

KAKO SE JE KALILO ŽELEZO

Studentski list je već kot očitno postal raca, ki jo hrvaška politična srenja lovi tudi izven sezone lova. Nedovoljena sredstva, ki jih lovci tako radi opravičujejo, se raztegajo na široko področje od financ do pritiskov preko sodišč na uredništvo, ki je bilo po dolgem času in tega ne more nihče zanikati, sposobno narediti berljiv in kritičen časopis.

Najnovije novice iz Zagreba so već ko simptomatične. Suvar way of live je dokončno pokazal svojo pravo barvo in preko nadvse poslušnih poklicnih mladincev **Mestne konference ZSMS** uprizoril pravi kafkovski proces. Ne ve se, kdo sodi komu za kaj (oziroma **to se še presneto dobro ve**), kajti vloge tožiteljev so subtilno razporejene preko izdajateljskega sveta do mladinske organizacije. Izdajateljski svet je na svoji zadnji seji ugotovil **vrsto nepravilnosti** (kako inteligentna ugotovitev!) uredništva in logično – kako naivni bi bili, če tega ne bi pričakovali! – nekdo mora za vse to odgovarjati. Oseba, ki je trn v peti poslušnih, je **Ivica Buljan**, odgovorni urednik Studentskega lista. On je tisti, ki je zakrivil zadnje zaplembe in predvsem on je tisti, ki **ni poslušal**, modrih nadsetov v času, ko bi se še lahko umaknil v varno zavetje pisanja o čistoči Zagreba in o najnovjših podražitvah v študentski menzi.

Toda na sceno stopajo tudi najbolj radikalni predsednikovi možje. **Mijatović** je že eden izmed njih in nadvse gromoglasno je zahteval, da »preispitamo«
odgovornost tudi samega izdajateljskega sveta, ki je, samo pomislitel, tako dolgo pustil Buljanu, da je uničeval Studentski list s konstantnim povišanjem naklade in z dobrimi teksti. Žal Buljan bo odgovarjal ravno zaradi tega. Uspešnost se je še enkrat znašla v vlogi grešnega kozla.

In navsezadnje, novinarji uredniki padajo s svojih funkcij, mar ne. Tako bo Buljanov primer samo še eden kamenček v mozaiku, kako poetično to zveni, ki ga v zadnjem času sestavljajo tožilci in politiki po vsej Jugoslaviji. Beograd je padel, Zagreb pada ravno sedaj z odstavitvijo Buljana (mimogrede; novi odgovorni urednik je znan že v teh dneh vina in rož), Ljubljano pa odločilni udarec imperija še čaka. Človek se nikakor ne more izogniti vtisu, da ves scenarij sledi že tolikokrat prežvečenemu Ordnung herrscht in Berlin, kateremu je dodana tudi grenka izkušnja poslednjih desetletij. Vehementne besede tov. Rose (revolucija se bo...) se niso uresničile tako, kot so vsi pričakovali. Žal tudi zaradi tega, ker tisti, ki se imajo za kavčičljanske »zdrave sile«, vedno znova dokazujejo, da Ordnung herrscht in Jugoslavija. R. B.

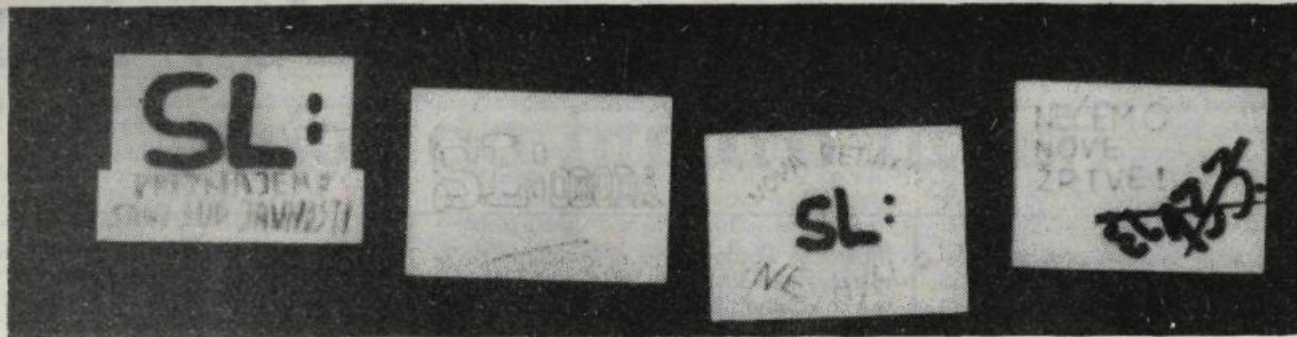
P. S. Ekscesi, ki spremljajo zagrebški proces, ki to ni, so dosegli višek prejšnji ponedeljek, ko je Izdajateljski svet doživel pravi pravcati pritisk na svoje delo. Mladci iz Svaruma so namreč organizirali demonstracije, na katerih je tudi milica pokazala, da zna opaziti na primeren način. Upamo lahko samo, da bo naša varnost tudi v ostalih primerih »pritiska«
tako nežna, kakor je bila tokrat.

Zvedeli smo, da so mladci iz MK ZSMH Zagreb na nadvse nesramen način preprečili odvetniku SL-a sodelovanje na seji, na kateri so odločali o usodi odgovornega urednika. Tov. Kamilu, sekretar omenjenega foruma, je te gnusne govornice takoj zanikal. Kljub temu, da se je eden od novinarjev SL-a odločil, da bo svoj prostor odstopil odvetniku, ta nikakor ni mogel prisostvovati seji zaradi nemogoče prostorske stiske na MK.

Uredništvo Tribune predlaga MK ZSMH Zagreb, da ob naslednji odstavitvi kakšnega odgovornega urednika uporabi prostore uredništva ali pa, če bo prostorska stiska tako velika, Kapelico na K4. Cenjene ponudbe pod: ZA DEMOKRACIJO JE PRI NAS DOVOLJ STOLOV.

Zahvaljujemo se tov. RUŠKI MANČE, da je kot glavni corpus delicti proti SL—u uporabila pisanje iz Tribune št. 10.

Za pozornost se ji iskreno zahvaljujemo in jo prosimo, da nam dostavi svoj naslov, na katerega ji bomo brezplačno pošiljali Tribuno. In ker ravno iščemo predsednika Časopisnega sveta, jo vabimo na obisk v Ljubljano, kjer nam bo povedala nekaj zgodbin iz bogatih izkušenj njenega predsednikovanja na tej funkciji v SL.

no pošiljali Tribuno. In ker ravno iščemo predsednika Časopisnega sveta, jo vabimo na obisk v Ljubljano, kjer nam bo povedala nekaj zgodbin iz bogatih izkušenj njenega predsednikovanja na tej funkciji v SL.

Na vseh ostalih slikah so jasno vidni izgrezniki, ki so kalili javni red in mir. Prosimo vse zavedne občane, da jih nemudoma identificirajo in seznam z njihovimi imeni pošljejo na uredništvo Tribune. Zagotavljamo vam, da jih bomo ostro kaznovali. Vse bomo predlagali za dobitnike Zlate ptice za leto 1988 za mirovna in demokratična prizadevanja v YU.

MK ZSMH Zagreb je v svojem boju za demokratizacijo javnega življenja sklenila podružbiti tudi — sodišče in ga odtegniti vplivu pravnih določil. V ta namen so za začetek zaplenili SL.

Vendar pa je njihov ukrep naletel na gluha ušesa. Na sliki jasno vidimo Saša Dracha (levo) in delikventa Ivico Buljana (lepotec na desni), ki vseeno reklamirata SL. Zato predlagamo MK, da podružbi še UJV in v svojih nadvse tesnih prostorih uredi še zaporniške celice. Naše geslo bo: ČIM MANJŠI JE GNOJ, TEM VEČJI JE PETELIN.

foto: Boris Cvjetanović

STRUPENJAČE

Na uredništvu Tribune vlada prava panika. Izvedeli so, da so lansko leto objavili enaindvajset (21) tekstov o JLA in konceptu SLO in DS. Začelo se je veliko štetje tekstov, vendar so jih našteali samo deset (10). Zato prosijo bralce, naj jim pomagajo poiskati še preostale tekste. Tisti, ki bo prvi preštel do 21, bo nagrajen z enoletno naročnino Tribune.

Jasmin Držanič je po neuspešnem iskanju publiciranih prispevkov B. Krunića z naslovom »Razumevanje socialne demokracije za začetnike« v knjižnici na FSPN sklenila, da ne bo več vstopila v to knjižnico.

V ameriških sredstvih javnega obveščanja nismo zasledili obširnejših poročil o bivanju Franceta Popita v ZDA.

Jugoslovanska delegacija si je med svojim obiskom v Španiji ogledala zanimivo nogometno tekmo. Zanimiv podatek, verjetno bomo tudi izvedeli, kaj se je jedlo in pilo na slavnostni večerji, čez kakih pet let pa nam bo že kdo povedal vsebino dvainštiridesetih možnih oblik sodelovanja med Jugoslavijo in Španijo.

Uredništvo Guinnessove knjige rekordov je sporočilo, da je Mikuličeva vlada absolutna rekorderka po zavrnjenih zahtevah za odstop. **I mi konja za utrku imam!**

France Černe je na javni tribuni z naslovom Stane Kavčič in njegov čas dal vedeti, da je bil pametnejši od Staneta Kavčiča. **Dobro blago se samo hvali.**

Slišali smo, da tovariš Miran Potrč (predsednik Skupščine SRS in kandidat za naslednji mandat) in tovarišica Valerija Škerbec (predsednica DPZ in protikandidatka Toneta Anderliča za to funkcijo v naslednjem mandatnem obdobju) dobro sodelujeta.

Vprašanje za razgledane: Katero moško ime povezuje Lepo Brevo in Vesno Zmijanac?

Sodeč po uspešni zimski sezoni Elana (prodali so več smučič, kot so načrtovali) lahko pričakujemo, da se bo ta delovna organizacija končno odločila za izgradnjo higiensko neoporečnega obrata družbene prehrane, ki ga sanitarna inšpekcija ne bo zaprla (kot je storila s sedanjim).

STANE KAVČIČ IN NJEGOV ČAS (javni tribuni ob rob)

Problematizacija politične situacije iz začetka 70-ih let ter obuditev zanimanja za politično usodo Staneta Kavčiča se vključuje v že dalj časa trajajoče prizadevanje po osvetlitvi naše polpretekle zgodovine, ki je večjemu delu javnosti, zlasti pa mlajši generaciji, skoraj neznan. Zato tudi ni presenetljivo, da je pobuda za kritično presojo in objektivno ovrednotenje Kavčičeve politične misli in delovanja bila deležna tako velikega odziva. S tem se je potrdilo izjemno zanimanje javnosti za dosedaj skrbno prikrivano in tabuizirano usodo nekoč zelo priljubljenega slovenskega politika, ki se je ohranil v spominu svojih sodobnikov predvsem kot učinkovit politični praktik, demokrat in zagovornik drugačnega, doslej še

mokracije, kot je znano, ni izvedljiva. Da je to dvoje zelo povezano in da se obetajo velike družbene spremembe, je zaslutil tudi tedanji partijski vrh, zato je moral, če je želel ohraniti svoj politični monopol, začetne poskuse družbene reorganizacije že v kali zatreči. Spor v 70-ih letih tako v marsičem pomeni klasični znotrajpartijski boj za oblast med dvema strujama: med **pravovernimi dediči boljševiske tradicije ter zagovorniki demokratičnega in ekonomsko učinkovitega, bogatega socializma**, med katere je sodil tudi Stane Kavčič. V jedro njegove politične in ekonomske koncepcije je sodilo zavzemanje za samostojno oblikovanje gospodarske politike kot temelja suverene nacionalne politike, razvijanje učin-

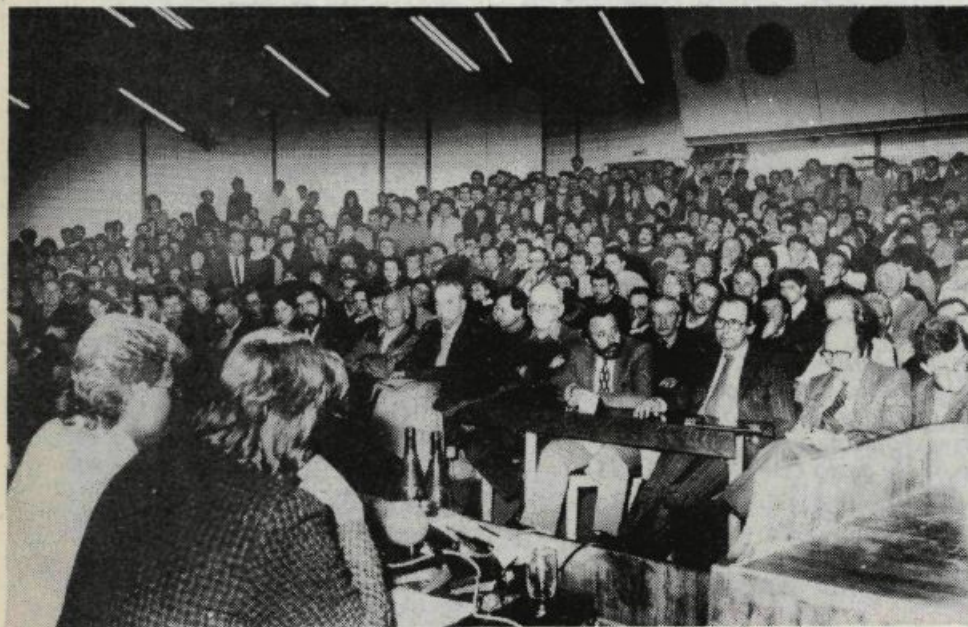
je, Stane Kavčič. Za njim so se vrstili odstopi nekaterih najspodobnejših in najpomembnejših politikov in gospodarstvenikov **takratnega slovenskega političnega vrha**, diferenciacija pa ni prizanesla niti vodstvu osnovnih organizacij partije.

Šlo je torej za ohranitev monopola »stare garde« in ta je zahtevala idejno in akcijsko enotnost partije. Vsako odstopanje od »pravilnih« smeri razvoja je bilo treba eliminirati ter potem še naknadno racionalizirati in opravičiti, s čimer naj bi se ustvaril videz legitimnosti in nujnosti povečane represije. Med nosilce »neenotnosti v republiškem političnem vrhu« je bil uvrščen tudi Kavčič. Očitno so mu zlasti »podcenjevanje nevarnosti tehnokratizma«, »zablodo privatizacije«, malomeščanskoliberalistične težnje, pseudoliberalizem, partikularizem in še bi lahko naštevali bistroumnosti tedanjega (?) političnega žargona. A vse te konkretne obtožbe so bile zgolj sekundarnega pomena. Kavčič namreč ni le problematiziral nekaterih temeljnih aksiomov socialistične doktrine, ampak je bil zaradi velikih praktičnih uspehov svoje politike na dobri poti, da zasenči prvo eminenco slovenske politike, Edvarda Kardelja, da o ostalih niti ne govorimo. To je bil gotovo eden osnovnih razlogov Kavčičevega političnega poraza. Bil je najnevarnejši politični tekmeč, zato je moral oditi, a ne samo s političnega prizorišča, pač pa tudi iz zgodovinskega spomina povojnih generacij.

Zavrnitev Kavčičevih razvojnih projektov in njegova politična ekskomunikacija nista rešili nobenega problema tedanjega časa, ne političnega, ne ekonomskega in niti socialnega. Sledila je ustava iz leta 1974, ki je na ekonomsko področje v obliki dogovorne ekonomije vnesla popolno zmedo, na političnem področju pa dodatno zacementirala partijski ideološki monopol. Posledic tega projekta ni potrebno posebej navajati, naj omenim le to, da splošna družbena dezorganizacija in nazadovanje ni krizno, ampak normalno stanje realizacije ideološkega koncepta, ki je nasledil »liberalizem« in »tehnokratizem« iz druge polovice 60-ih in iz začetka 70-ih let.

Dialektika zgodovinskega razvoja ni podvržena nobeni ideološki shemi in je nepredvidljiva. Kar še danes velja za pravilno, celo nujno, se lahko že jutri izkaže za popolno zmoto in obratno. Poráženci postanejo zmagovalci, zmagovalci žrtve lastne zmage. Stane Kavčič, poražen s strani obnovljenih in poenotenih »zdravih sil«, se ob zgodovinskem porazu njihovega projekta kaže kot moralni zmagovalec dogodkov iz začetka 70-ih let. In kar je najvažnejše: njegove ideje ohranjajo privlačnost tudi za prihajajoče generacije, ideje njegovih nasprotnikov pa utrujajo in odbijajo. **Politična diskvalifikacija Staneta Kavčiča je bila namreč kompromitacija zlasti slednjih.**

ALENKA COTIČ

neraliziranega in zato tudi nekompromitiranega socializma.

Spopad v 70-ih letih je zaključil obdobje relativne liberalizacije, demokratizacije, nacionalnega razcveta ter relativno svobodnega umetniškega in intelektualnega ustvarjanja. Svobodnejša družbena klima je zajela tudi politično sfero, v kateri so se sčasoma uveljavili politiki, ki so zagovarjali nove, demokratičnejše koncepte socialističnega političnega in ekonomskega razvoja. To je bil tudi čas Kraigherjeve gospodarske reforme, ki je pomenila liberalizacijo ekonomskih odnosov ter vzpodbudila zlasti razviti del jugoslovanskega gospodarstva k večji učinkovitosti. Vsi ti poskusi so predstavljali nekakšno znotrajpartijsko opozicijo, ki so jo »klasični« komunisti razumeli kot potencialno nevarnost za reprodukcijo boljševiske diktature proletariata kot ekskluzivne oblasti proletarske avantgarde. Liberalizacija gospodarstva, ki je nujni pogoj produktivne proizvodnje, brez politične de-

kovitega tržnega gospodarstva, usmeritev slovenskega gospodarstva v turizem, bančništvo in trgovino kot za Slovenijo najprimernejše in najproduktivnejše panoge, povezava z razvitimi zahodnimi sosedomi kot osnovni pogoj razvoja ter razvijanje pluralistične in demokratične socialistične družbe kot družbe enakosti in enakopravnosti ob polnem priznanju **posebnosti in različnosti**. Volja za izpeljavo produktivne družbene preobrazbe ni bila prisotna samo v Sloveniji, ampak je ta projekt imel širše jugoslovanske razsežnosti. Konflikt med dvema različnima vizijama socializma in zlasti različnimi pojmovanji narave socialistične oblasti pa se je najbolj izkristaliziral prav tu, v Sloveniji, ki za razliko od drugih okolij za njegovo razrešitev ni potrebovala zunanje intervencije. Svoje notranje »očiščenje« je marljivo opravila kar sama, in sicer na 29. seji CK ZKS 28. in 29. oktobra 1972, na kateri je moral (prostovoljno) odstopiti predsednik Izvršnega sveta Sloveni-

SLOVENSKA AMNEZIJA

»Če bi zdaj vse to zavrelo, če bi spregovorila ulica in stihija, v kateri bi se pojavila tudi razna gesla nezadovoljstva, nastopile bi provokacije vseh vrst, sovražniki in bedaki bi zakurili pod kotlom...! In kaj potem? Nastopil bi Tito. Mene in tiste, ki bi me podpirali v centralnem komiteju, v skupščini in v ZK, bi proglasili za frakcijo; vretje v množicah za kontrarevolucijo. Natančno sem videl in čutil pred seboj novo Čehoslovaško.«

(Stane Kavčič)

Ko človek prebere **Dnevnik in spomine** Staneta Kavčiča, ne ve natančno, kako napisati recenzijo. Vse tisto namreč, o čemer govori nekaj sto strani, govorimo in pišemo mi danes. Vse tisto, proti čemur nastopamo, je Kavčič skritiziral že pred nami. V čem je torej poanta recenzije, če je ta sploh možna? Odgovora pravega ni. Spomini niso umetnina, spomini niso Kavčičeva rehabilitacija. Umetnina je možna zgolj na način osvetlitve **aure mita**, ki si je in bo sijal na Kavčiča. Kavčič, morda si je to tudi sam želel, je tisto nekaj, kar si vsakodnevna slovenska politika skuša podrediti in pozabiti, navsezadnje tudi tako, da **posthumno ponavlja in pristaja na nekaj, kar je sama pred več kot desetletjem obsojala in uničevala.**

Ravno tako pri objavi Kavčičevih spominov nikakor ne gre za rehabilitacijo, ki je nemogoče dejanje. Ne samo zato, ker nekateri nosilci »zdravih sil«, »vojaki revolucije« (Kardelj, Ribičič, Špiljak, Popit, Marinc, Dolanc & co.) še vedno živijo in govorijo o svojih naporih pri izgradnji socializma in to – tragedija ali farsa? – na način sedemdesetih let; predvsem ne gre za rehabilitacijo zato, ker je veliko bolj ugodno dopustiti obstoj mita kot pa legitimizirati nekdanje zahteve kot pravoverne. To se že tako ali tako dogaja.

In navsezadnje – ker so se časi tako spremenili, da lahko govorimo celo o tem, **da se bistveno niso**, da spremembe potekajo le na relaciji nezadovoljstva ljudi in njihovega nezaupanja do vladnih odločitev, je rehabilitacija odvečno dejanje. Kavčič morda ni imel vedno prav, sedaj pa ima prav, pa še kako prav ima. V zavesti ljudi živi kot **žrtev**, kot **pacifist revolucije**, čeprav se vsi premalo zavedamo, da je tudi on bil in ostal eden izmed glavnih protagonistov na listi »vojakov revolucije«. In ta pozicija žrtve mu zagotavlja tisto zaupanje ljudi, ki ga je imel že za časa svojega življenja. In ker je mrtev, bo to zaupanje vtoliko večje.

Kavčičevi spomini s subtilnimi in iz leta v leto ostrejšimi opisi posameznih funkcionarjev so izdani ravno v pravem času. Ob množici vicev na račun posameznih vodij in še večji kopici težav in zagat, ki nam jih prirejajo (ustreljeni sloni, potovanja v Out of Africa...) so de facto dokaz, da je vseskozi nekaj škripalo in da bo škripanje ostalo še vnaprej. Mehanizmi krize, ki jih je Kavčič spregledal že pred 15 leti (mi pa ne!) in ki še danes niso povsem jasni in argumentirani, nenadoma v vsej svoji grozljivosti ležijo pred nami. Slab položaj kmeta oz. uničenje slednjega, 30 milijardne izgube leta 1976, vloga J. B. Tita pri stagnaciji, sa moodločba narodov in vse ostalo, o čemer

je po svojem odstopu razmišljal Kavčič, so horror podrobnosti naše krize, v kateri smo, bomo in se iz nje ne moremo izvleči.

Vprašanje je, kaj bi bilo drugače, ko »vojak revolucije«, Stane Kavčič, ne bi postal nezdrava sila? Kaj bi se spremenilo, če ne bi bila 70-eta leta priča čist v republiških vrhovich, čistk, ki so dokončno pometle z možnostjo demokratičnega dialoga in uspešnejše ekonomske politike? Tega nikoli ne bomo vedeli, žal je tako. In tudi zaradi tega je veliko bolje za tiste, ki na oblasti mislijo ostati še nekaj časa, da se o Kavčiču vse bolj molči – še celo več, da se izdajo njegovi spomini navsezadnje tudi kot **garant**, da je ta oblast, ki v tem dolgem času ni spremenila svoje paradigmatike vrednosti, navsezadnje **dobra in pravična**, kajti prostor za izdajo tekstov nekega še ne tako davnega heretika je dala ravno ona sama. Vendar ne in nikoli kot kritiko same sebe, pač pa kot dokaz svoje široko populacijsko naravnane politike, ki si še vedno prizadeva z ideologijo prodreti tja, kjer kraljuje ekonomija in politično razvita kultura.

Vendar pa živimo sedaj v osemdesetih letih, in kakor desetletje prej Kavčič spet ne bo pristal (oz. ne tedaj ne sedaj nima izbi-re!) na deal. Pričakujemo lahko, da bodo »nenadoma« debata o politični diferenciali

ciji znova zaživele in da bo tudi Slovenija v kratkem dobila svojega **diferenta**. Kavčič bo v tem orkestru znova odigral eno izmed pomembnih, vendar skritih solo sprevov, mrtev ali živ, vseeno je, kajti **legenda je živa**. Upajmo samo, da tokrat ne bo šlo za labodji spev, kajti potem že čez dobro desetletje nihče izmed nas, ki ostajamo, ne bo imel priložnosti pisati o tistem, kar se je visoko v vrhovih dejansko dogajalo. Le kako bi potem B & J napisala zgodbo o tem, kako sta uredila neko drugo zgodbo?

R. M.

STANE KAVČIČ DNEVNIK IN SPOMINI, 1972-1987

Samo 50.000 din vas bo stalo branje o partijskem monizmu, o katerem vztrajno molčimo. In ker ste očitno zamudili prvo, naročite vsaj drugo izdajo v platnu (lepo se prilega vsaki omaril). Skratka, ČASOPIS ZA KRITIKO ZNANOSTI, Kernnikova 4, tel. 319-498, žiro račun 50101 - 678 - 47303, Bavčar & Janša vas čakajo. Vendar fanta pričakujeta (kakšna zgodovinska smola!) samo naročilnica s priloženimi dokazili o vplačilu. Pohitite torej!

Nisem verjel v dogovorno ekonomijo, v nejasne fraze o združenem delu... Pri nas je lastnina še vedno napačno pojmovana in odražena...

Žal dinar kot merilo vrednosti ni zaščiteno. Država in sistem ga potepeta po mili volji.

Uzeti moramo vse možnosti organom Federacije, da bi delali nove dolgove. Potrebno bo zelo zmanjšati doseganji obseg emisije.

Prejeli ali slej bo morala naša družba gospodarske subjekte, podjetja, organizirati tako, da bo v ospredju njihov poslovni uspeh, temu cilju pa bo podrejeno vse ostalo.

... vendar sem politiki moral in želel dati slovo, ker se nisem strinjal s čistim večinskim stališčem v vrhu, ki je prevladovalo v jeseni 1982 v odnosu do ekonomije, demokracije in nacionalnega vprašanja.

Use kar sem zahteval za slovenski narod, sem priznaval tudi drugim narodom Jugoslavije.

... je bil kratek, jasen in eleganten, ko je na zadnji seji dejal: »Dže nam bo brez Staneta kot s Stanetom. Ob tem sem si mislil: čemu bi nosili še mene, ko ste si že itak naložili več kot zmorete.«

... do poloma neke prakticistične, pragmatistične in oportunistične politike.

Ta politika je dejala koncesije privatizaciji, ki bi nam lahko, če bi šlo tako naprej, ostvarila nove elemente kapitalizma. Mislim, da ne pomeni nič novega, če opozorim na tisto diskusijo o »delnicah« nadalje vprašanje odnosa do zasebne pobude...

... doživela polom politike, ki je izhajala iz ostrih socialističnih nacionalističnih stališč na Jugoslavijo, politika, ki je malikovala profit...

... doživela poraz enostranske zunanje politične in zunanje ekonomske usmeritve Slovenije.

... ta koncepcija prevzajevanja tega tje gor do Bavarske, pa še malo okrog Slovenije, vse drugo pa so podcenjevali...

... so manipulirali s komunističnimi sredstvi, hoteli popularizirati liderske ambicije itd.

... obracun s politiko, ki ni združljiva s samoupravljanim...

... Je ob odnevanju na sobotni pletnem CK ZKS opozoril na dejstvo, da je med vodilnimi gospodarstveniki opaziti zmedenost in pobitost...

Misliti, da bi se

demokratični del našega političnega vrha moral zavedati, da bi bila realna ocena Staneta Kavčiča in njegove politike predvsem v interesu ohranitve in ucvrstitve demokratičnega procesa, ki se v Sloveniji odvija zadnje čase. Ni si treba delati iluzij, da so sile, ki so 15 let krojile našo usodo in nas privedle tja kjer smo, že preteklost.

SVOBODNA KATEDRA

STANE KAVČIČ IN NJEGOV ČAS

EKONOMSKA FAKULTETA BORISA KIDRIČA

6. APRIL 1988 OB 17. URI V VELIKI DVORANI

Uvodničarji: Igor Bavčar, Bogomir Kovač, Igor Omerza

fotografije Jasna Rajh

S.O.S.

Berem časopise, gledam TV, poslušam radio in za poobedek še Tanjugov bilten (samo za lično informisanje) in Rib (republiški informativni bilten) in vse bolj se mi dozdeva, da um in preudarnost v tej deželi nimata kaj iskati. Oglejmo si dogodke iz naše bližnje preteklosti (zadnja dva tedna), ki jih nikakor ne smemo pozabiti.

1. Kontraproduktivno medrepubliško kreganje se nadaljuje in vse bolj spominja na razpravo o številu konjevih zob. Spet se je oglašil Josip Vidmar. Gospoda častitljive starosti, ki ima rad Slovence, težje pa bi mu to čustvo pripisali, ko gre za še živeče slovenske literate, je Tribuna posebej predstavila pred dvema letoma. No, ta gospod je jasno in glasno povedal novinarju, da je Slovenija gospodarsko izkoriščana. Nič novega, stara vidmarjevska logika, ki je prišla prav Lazarju Drakulu (ni mu bilo treba iskati starejših Vidmarjevih izjav). Dotični je nato v Ninu spisal obilen tekst, kjer je s pomočjo terminov, kot so družbeni proizvod, cene in inflacija poskušal dokazati, da se Slovenija nadpovprečno hitro razvija na račun plačevanja prispevkov za nerazvite. »To povečanje«, piše Drakul, »deleža v nominalnem družbenem proizvodu brez povečanja deleža v proizvodnji prinese po najmanjši različici več kot 14,5 % družbenega proizvoda Slovenije. (Nekoč je tovariš J. Smole navedel podatek, da federacija »stane« Slovenijo 10,5 % družbenega proizvoda Slovenije. Navedeni podatki kažejo, da federacija Slovenije ne samo nič ne stane, temveč lahko republika z njo celo zasluži.)« (op. J. D.: gre za prepis prevoda, ki je izšel v Delu 5. 4. 1988). Drakulova metodologija je enaka odštevanju jabolk od hrušk, da ti ostanejo češplje, saj ga padajoča akumulacija (kjer je srž problema) sploh ne zanima, oziroma, če bi se ukvarjal še z akumulacijo, bi bila slika verjetno drugačna. Tovariš Drakul ima svoje bralce očitno za cepce, ki jim je moč podvaliti vsako zanič robo. To mu zamerim, tako kot zamerim vsem Jugoslovanom s severa in juga, da še kar naprej vrtijo staro lajno o izkoriščanju in pri tem nočejo opaziti, da je glavni problem Jugoslavije v tem, da se medsebojno premalo oziroma neučinkovito izkoriščamo. Kapitalu ne dajemo možnosti za produktivne naložbe, raje ga kastriramo in damo v kakšen neproduktiven sklad, kjer se za njim izgubi vsaka sled in zato nam gre vsako leto slabše, da se vsako leto bolj pobožno oziroma za Avstrijo in da upamo, da bomo do leta 2000 dosegli nivo Švedske iz leta 1965 in da nas je strah, da nas bo prehitela Al-

banija in da nam bo Romunija ukradla še več elektrike.

2. Sarajevska TV je pripravila kontaktni program, kjer je dr. Korošič nakazal možnost hitrega izhoda iz krize ob predpostavki, da je delovna sila za svoje enako delo v različnih panogah(?) enako nagrajena – enak OD na vseh koncih Jugoslavije. Po tej bravuri so se vsem v studiu zasvetile oči in l'ésprit de l'egalitarisme se je valil preko TV sprejemnikov v domove gledalcev. Meni sicer ni jasno, kako dr. Korošič namerava v praksi izenačevati živa dela v različnih panogah in pri tem zanemariti vse ostale proizvodne faktorje, vključno s tehnološko rento, zato ga lepo prosim, da pojasni, kako je v jugoslovanski proizvodni sceni tu in zdaj prepoznal obdobje enostavne blagovne proizvodnje? Nekoč se ne morem znebiti vtisa, da gre za krepko vulgarizacijo Kapitala, ampak to je pravica vsakogar, tudi dr. Korošiča. Slabše je, da pri nas od vulgarizacije do napačnih političnih odločitev zadostuje le pol koraka in zato boječe pričakujem kak nov umislek za administrativno delitev plač.

3. Vsi razpravljajo o ustavnih spremembah, torej tudi komisija za mednacionalne odnose CK ZKJ. Iz izvlečkov, ki jih je s te razpave pripravila beograjska TV, smo lahko dojeli, da naši tovariši še vedno niso sprejeli civilizacijskih načel za življenje v večnacionalnih skupnostih: načela pravice narodov do samoodločbe s pravico do odcepitve in načela konsenza. Prvo je vprašljivo zato, ker razdira Jugoslavijo, drugo pa zato, ker vključuje predpostavko, da en na-

rod drugemu ne zaupa. Vse ima svoje meje, samo človeška neumnost je nimal

4. Nedavno so bili v gosteh Društva slovenskih pisateljev njihovi hrvaški kolegi. Vse kaže, da so kulturni stiki že *per definitionem* »vprašljivi«. Obisk so budno spremljali tudi vsi, ki zaradi obilice političnih dokumentov leposlovja verjetno ne berejo. Sporna je bila že sestava hrvaške delegacije (ker so bili v njej sami Hrvati), kar je motilo vse, razen samega Društva književnikov Hrvaške. Po nazivu društva gre za teritorialno povezavo literarnih ustvarjalcev, če pa temu dodamo še trideset let staro nejasnost okrob naziva jezika (hrvaški, srbski, srbohrvaški, hrvatskosrbski?), nikoli pozdravljene rane in neodgovornih vprašanj okoli nacizionalizma na Hrvaškem v obdobju Dapčević–Tripalo, postanejo vsaka homoga nacionalna sestava in nje nameni predmet pozornosti vseh za to nepoklicanih. Iz muhe je narejen slon, medtem ko se ni nihče obregnil ob dejstvo, da je od zadnjega srečanja slovenskih in hrvaških literarnih ustvarjalcev minilo pol stoletja (samo da so takrat živeli v banovinah).

Bodi dovolj. Štirje primeri iz realnosti, ki je nočem, so dovolj za pokvarjen dan. Da pa mine bo kakšen dobromisleč subjekt očital prevelike doze kritičnosti in nikakršnih pozitivnih predlogov (s takim argumentom ubijajo birokrati), obljubljam, da boste v naslednji številki lahko prebrali moje predloge. Kratke, jedrnat in po točkah. Do prihodnjic vas lepo pozdravlja

JASMIN DRŽANIČ

USTANOVITVENI AKT NOVE ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE FILOZOFSKE FAKULTETE V LJUBLJANI

TEMELJNA NAČELA

1. Študentje – kot eden posebnih segmentov družbe – potrebujemo svojo stanovsko organizacijo, preko katere bomo lahko uveljavljali svoje osnovne interese v študijskem procesu in ob njem.

2. Nova študentska organizacija mora biti neodvisna od vseh družbenopolitičnih organizacij – tako ZSM kot ZK. Svojo moč mora iskati znotraj že obstoječega samoupravnega sistema fakultete in univerze.

3. Že zaradi te omejenosti na matično ustanovo se bo lahko NSO ukvarjala (zaenkrat) le z bolj sindikalistično obarvanimi problemi študentov, pri čemer mislimo predvsem na možnosti vplivanja študentov na obliko in vsebino študija, na izbor predavateljev, na občudijske dejavnosti, na položaj študenta v družbi nasploh...

4. Kadar bo kompleksnost kake problematike presejala kompetence fakultete in univerze, se lahko NSO nasloni na že utečeni pogon političnih forumov na univerzi (UK ZSMS, UK ZK) in s tem razširi svoje delovanje tudi na politično polje.

5. NSO se bo vedno borila za večjo avtonomnost univerze in za širjenje njenega vpliva v družbi, saj bo s tem povečevala lastno moč in vplivnost.

6. V okviru NSO bo imel vsak študent enake možnosti za uveljavljanje svojih idej in interesov, za kar bo imel na voljo več mehanizmov: Študentski parlament, referendum, zbiranje podpisov, anketa...

7. Delovanje NSO bo lahko samo odraz iniciativ in sposobnosti tistega dela študentske populacije, ki se bo odzival na pobude. Noben koncept organiziranja ne more zagotoviti vpliva nezainteresiranih, čeprav so v večini (kar je žal zelo značilno prav za študentski živelj). Da bi torej onemogočili tej molčeči večini nezainteresiranih, da s pomočjo neprijetnega pojava, imenovanega nesklepčnost, duši delovanje tistih, ki jim ni vseeno, smo se odločili za princip neposredne demokracije kot temeljni princip funkcioniranja najvišjega organa NSO – Študentskega parlamenta. Tako bo lahko vsak študent, ki se bo udeležil zasedanja ŠP, dajal predloge in pobude in hkrati o njih odločal ter s tem usmerjal akcije Izvršnega odbora ŠP. Udeležba ali neudeležba na zasedanjih ŠP bo zavestna in prostovoljna odločitev vsakega posameznika. Vsi neprizotni bodo torej predali svoj glas tistim, ki se bodo udeleževali zasedanj ŠP.

8. Za delovanje NSO potemtakem ne bo značilen partijski mehanizem, v katerem manjšinska elita postavlja sama sebi program, s katerim postavlja večino pred že izvršeno dejstvo (kar je splošna praksa v naši družbi), ampak parlamentarni mehanizem, kjer imajo vsi zainteresirani enako možnost vplivanja na sestavo programa.

9. Način uveljavljanja študentskih stališč je odvisen od njih samih, predvsem pa od možnosti njihove uveljavitve. Obsega pa že omenjeno delovanje v samoupravnih organih fakultete in univerze, vplivanje na akcije UK ZSMS in UK ZK, pa tudi bolj radikalna sredstva, kot so bojkot, demonstracije, propagandne akcije...

10. Osnovni kriterij, ki ga mora NSO upoštevati pri svojem delovanju, je učinkovitost, zato moramo dati prednost delovnemu konceptu pred organizacijskim konceptom. Slednji naj bo čimbolj ohlapen in naj se prilagaja dosedanjim in prihodnjim izkušnjam na področju organiziranosti študentov. Tako tudi predlagana pravila organiziranja NSO ne bodo za večno zakoličena in nedotakljiva. Čim se pojavi boljša alternativa, naj stopi v veljavo!

11. Pri ustanavljanju NSO FF sta nas vodili predvsem dve želji, ki sta sicer že izraženi vprejšnjih točkah: želja po učinkovitem organizacijskem mehanizmu, ki bo brez formalizmov omogočal vsem študentom, da uveljavljajo svojo voljo znotraj samoupravnega sistema matične ustanove, in želja po zares avtonomni študentski organizaciji, ki bi omogočila študentski populaciji večji neposredni vpliv na družbena dogajanja. Za prvo željo menimo, da bo udeležena s predlaganim konceptom delovanja NSO, druga pa bo doživela popolno satisfakcijo šele z ustanovitvijo neodvisne študentske organizacije na ravni univerze, republike... Ko bomo lahko preselili svojo dejavnost tudi na politično področje, ko bomo enakopravni partner ostalim političnim organizacijam, ko ne bomo več potrebovali posrednika v obliki Zveze socialistične mladine, ko...

OSNUTEK PRAVIL ORGANIZIRANJA NOVE ŠTUDENTSKE ORGANIZACIJE FF

1. Vsi študentje FF (tudi podiplomski) so polnopravni člani NSO.

2. Najvišji organ NSO je Študentski parlament.

3. Zasedanja Študentskega parlamenta se lahko udeležijo vsi zainteresirani študentje FF in odločajo tudi v imenu odsotnih kolegov.

4. Pri vseh zelo pomembnih sklepih in vsakič, ko se postavi pod vprašaj legitimnost odločanja v Študentskem parlamentu, se ponudi študentom še katera od drugih oblik izražanja mnenj: referendum, zbiranje podpisov, anketa...

5. Zasedanje Študentskega parlamenta sklicuje in vodi Izvršni odbor ŠP. Zasedanja sklicuje po potrebi, predvidoma pa enkrat na dva meseca.

6. Študentje skozi Študentski parlament predlagajo kandidate za Izvršni odbor ŠP in za delegacije študentov v samoupravnih organih fakultete in univerze. Vsi študent-

IO FF
OSTALE KOMISIJE
FAKULT. SVET
UNIV. SVET
PREDSTAVNIŠKI ODBOR (predstavniki študentov – neposredne volitve)
IZVRŠNI ODBOR STUD. PARLAM.
PO POTREBI SESTAVLJENE DELOVNE SKUPINE
UK ZSMS
ŠTUDENTSKI PARLAMENT
OO ZSMS
POSAMEZNI ZAINTERESIRANI ŠTUDENTI
FORMALNE IN NEFORMALNE SKUPINE ŠTUDENTOV

ski poslanci v teh samoupravnih organih tvorijo Predstavniški odbor študentov FF.

7. Volitve za člane Izvršnega odbora ŠP in za študentske poslance so neposredne in se opravljajo istočasno. Član IO ŠP je lahko hkrati tudi poslanec. Voli se po načelu odprte liste.

8. Predsednik Izvršnega odbora ŠP je hkrati poslanec v Univerzitetnem svetu UEK.

9. Mandat poslancev in članov IO ŠP traja dve leti.

10. Volitve so veljavne, če se jih udeleži 30 % študentov FF. Kandidat je izvoljen, če se zanj odloči več kot polovica udeleženih volilcev.

11. Tudi veljavnost referendumu se zagotavlja s 30-odstotno udeležbo.

12. V Študentskem parlamentu se po potrebi formirajo razne delovne skupine, ki razrešujejo posebej pomembne aktualne probleme.

13. Člani Izvršnega odbora ŠP in študentski poslanci so za svoje delo odgovorni Študentskemu parlamentu. Kadar ta oceni, da njihovo delo ni zadovoljivo, lahko predlaga odstavitev posameznega člana ali celotnega odbora (izvršnega ali predstavniškega). Če za to glasuje večina prisotnih študentov, se formira volilna komisija, ki izvede nadomestne volitve.

14. Študentski parlament predlaga in izvoli tudi Nadzorni odbor, ki preverja finančno poslovanje OO ZSMS FF, ki kot pravna oseba uradno prejema sredstva za organiziranje študentov in za občudijsko dejavnost. Nadzorni odbor redno kontrolira tudi poslovanje študentskega Kluba 16.

Ustanovni odbor
Nove študentske organizacije
Filozofske fakultete

AKCIJSKI ODBOR ZA NOVO ZVEZO MLADINE

PRIPIS O TISKARSKEM ŠKRATU, PA TUDI O ČASU, KI SE JE USTAVIL

Spet se je izkazalo, da imajo prav tisti, ki menijo, da je treba najprej brati najnovejši tekst. Tako se je zgodilo tudi s »Tribunino« priložilo iz 11. številke. Uvodnik objavlja »Tribuna« šele v tej, 12. številki. Branje priloge o Akcijskem odboru za novo Zvezo mladine je vendar-le treba začeti brati z uvodnikom, saj te za (avtorski) izbor dokumentov, člankov, tez, zapisnikov in predlogov.

Če sem jaz izbral in uredil dokumente, jih je tiskarski škrat uspešno pomešal. Najprej je ta grdi škrat pomalical naslov priloge, ki se je glasil »AKCIJSKI ODBOR ZA NOVO ZVEZO MLADINE«.

Vrstni red prispevkov pa bi moral biti tak:

1. Akcijski odbor za novo Zvezo mladine (M. Švarc, 28. 3. 1988, uvodnik)
2. Kronologija dogodkov – Kriza v ljubljanski mladinski organizaciji (M. Š., junij 1971, neobjavljeno)
3. Razplet krize ljubljanske mladinske organizacije (M. Š., neobjavljeno)
4. Komentar o seji RK ZMS (Radio Študent, 3. 7. 1971)
5. Razvoj krize v Zvezi mladine (M. Š., za Radio Študent, neobjavljeno)
6. Povzročiti krizo v Zvezi mladine (Cactus, 2. 3. 1971)
7. Teze o Zvezi mladine (7. 3. 1971)
8. Zveza mladine – njen pravi obraz (Mladen Švarc, serija člankov, objavljena v Tribuni, marec-april 1971)
9. Sklepi 7. seje Konference razrednih dijaških skupnosti II. gimnazije v Ljubljani (S. Vrtačnik, 15. 5. 1971)
10. Predsedstvu Mestne konference ZMS (AO N ZM, 19. 5. 1971)
11. Dopis Predsedstvu MK ZM Ljubljana (M. Š., 31. 5. 1971)
12. Akcijski odbor za novo Zvezo mladine – PROGRAMSKA IZHODIŠČA (str. 9, 10 in 11 v Prilogi)
13. Kakšne spremembe pravil zahtevamo?
14. AO N ZM – Predlog spremembe pravil MK ZMS (15. 6. 1971)
15. Zapisnik seje iniciativnega odbora 21. 7. 1971
16. Zapisnik II. seje iniciativnega odbora 8. 7. 1971
17. O občinskih konferencah ZMS (M. Š., 27. 8. 1971)
18. AO N ZM – Informacija vsem mladinskim aktivom v Ljubljani, osnutek letaka (30. 8. 1971)
19. Izjava AO N ZM o predlogu pravil MK ZM Ljubljana (L. Kreft)
20. Zakaj kritika Zveze mladine, kritika predloga programa Mestne konference Zveze mladine – izbor (Mladen Švarc, 4. 10. 1971)

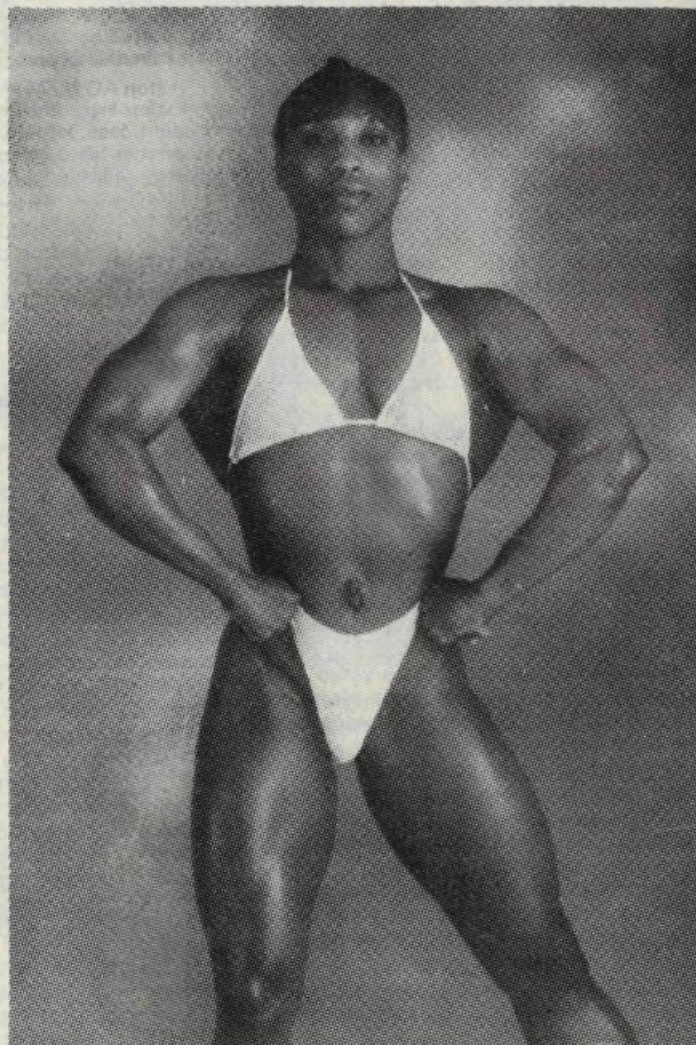
§ § §

Sicer pa je bralec, ki se je prebil skozi objavljene dokumente v »Tribunini« prilogi, lahko razumel iz samih tekstov, za kaj nam je pri Akcijskem odboru za novo Zvezo mladine šlo, pa tudi zgodbo o tem, kako smo se razšli.

Tisto, kar je izpadlo z uvodnikom, je kontekst. Moj namen ni kakšna zapoznena polemika s tistimi, ki so se navkljub skupni izjavi o predlogu pravil MK ZM Ljubljana (št. 19) potem odločili za vključitev v »sanirano« mestno organizacijo Zveze mladine, za »realizem« v politiki in za odpoved od vsega, kar smo z Akcijskim odborom za novo Zvezo mladine začeli, postavili in zahtevali. Kreft, Avčin in Antič bodo morda kdaj objavili svoje govore, članke in stališča tako iz časa AO N ZM kot iz njihovega poznejšega delovanja v Zvezi mladine. Ali pa bodo raje o tem molčali.

§ § §

Objava priloge »AKCIJSKI ODBOR ZA NOVO ZVEZO MLADINE, dokumenti (marec-oktober 1971)« je sovpadla z objavo poziva Janeza Janše in skupine kandidatov za vodstvo ZSM (Tribuna št. 11, str. 3). Včasih se zardi, da ne obstojijo slučajnosti. Janševo idejo o preobrazbi Zveze socialistične mladine v Zvezo mladinskih organizacij in gibanj podpiram, tudi na podlagi programa in izkušenj Akcijskega odbora za novo Zvezo mladine. Zdi se mi, kakor da se

je med leti 1971 in 1988 čas ustavil. Taktika javnega nastopa, s programom in z volilno listo, je v obstoječem političnem sistemu možna. Toda predstavlja tudi mejo tolerance sistema, ki je naravnana v proces filtriranja kandidatov in ne v volilno kampanjo parlamentarnega tipa. Formalne možnosti za avtonomno kandidacijo pa obstajajo, toda taka kandidatura ne pomeni normalnega delovanja sistema, ampak jo nosilci sistema vedno zaznavajo kot krizo sistema. Od tod tudi izvira kanček dvoma o tem, ali bomo res tudi videli novo Zvezo mladinskih organizacij in gibanj. Da ima sistem večjo toleranco, kot so mu jo reformatorji ali opozicionalci pripravljeni priznati, kaže prav poljska izkušnja s sindikatom »Solidarnost«. Zato razen organizacijsko-političnih predlogov pogrešam teoretsko refleksijo konkretnih izkušenj, konkretnih političnih sporov in spopadov. Brez tega je lahko program »civilne družbe« samo še ena dodatna utopija. Objava dokumentov o Akcijskem odboru za novo Zvezo mladine iz 1971. leta naj bo prispevek za kontinuiteto zgodovinskega spomina.

Zveza mladine oziroma njena preimenovana naslednica Zveza socialistične mladine je danes v slovenskem političnem prostoru tisto vozlišče, kjer se razrešujejo konflikti, za katere bi bila v resnici pristojna Socialistična zveza delovnega ljudstva. Morda bi se bilo v bodoče treba ozreti tudi na SZDL in na njen statut.

Mladen A. Švarc
8. 4. 1988

AKCIJSKI ODBOR ZA NOVO ZVEZO MLADINE

Izbor dokumentov, zapisov in polemik naj govori sam zase. Namenoma se izogibam daljšemu uvodnemu komentarju, saj mi gre predvsem za objavo dokumentov samih. Iz KRT-ovega zbornika o študentskem gibanju so izpadli ali bili izločeni iz meni neznanih razlogov. AO N ZM (akcijski odbor za novo Zvezo mladine) je nastal po akciji zbiranja podpisov v zvezi s prvimi političnimi procesi na Češkem po letu 1968. Molk uradne Jugoslavije, ki se je samo dve leti prej tako glasno zavzela za Dubčkovve reforme in za »socializem s človeškim obrazom«, nas je toliko bolj prizadel. Prav ta »češka akcija«, ki je v dveh dneh uspela zbrati 5000 podpisov pod odprto pismo, je bila začetek gibanja, ki je peljalo k zasedbi Filozofske fakultete. Če je zasedba FF 26. maja 1971 bila višek gibanja, pa je zanimivo primerjati Manifest zasedene filozofske fakultete s Programskimi izhodišči AO N ZM, ki so nastala približno istočasno. Iz današnje perspektive bi lahko samo akcijo AO N ZM lahko primerjali z nedavnimi dogodki na Univerzi, z delegatsko konferenco in z demokratičnimi volitvami v P UK ZSM z alternativnimi listami. Neposredne zveze seveda ni, saj tudi zgodovinskega spomina ni. AO N ZM je ostal precej manj opažen, saj je tisk o dogodkih in ljubljanski Mestni konferenci Zveze mladine in o razpadu volilne konference 15. junija 1971 molčal in tako tudi zamolčal vse o krizi mladinske organizacije.

Akcijni odbor za novo Zvezo mladine je seveda v tem političnem spopadu razpadel. Razhajanja članov AO N ZM so se poglobila ob vprašanju »političnega realizma«. Kreft, Avčin in Antič so se »vključili« v delovanje Zveze mladine, do

katere so bili nekaj mesecev prej še tako kritično razpoloženi, jaz sem se vključil v uredništvo študentske (»Zlobčeve«) Tribune, Boris A. Novak pa se je opredelil za poezijo in proti politiki nasploh.

Nastop AO N ZM je bil možen samo v tedanji atmosferi krize družbeno-političnih organizacij. V istem času, ko se ob študentski organizaciji pojavljalo množično študentsko gibanje, se v Zvezi mladine ta kriza pozna po akciji Akcijskega odbora za novo Zvezo mladine. V slovenski javnosti pa jeseni še najbolj odmeva akcija 25 poslancev. Leto 1971 pomeni leto, ko se družbena hotenja poskušajo organizirati avtonomno.

Akcijni odbor za novo Zvezo mladine je sprožil vprašanja, na katera (mladinska) birokracija ni znala odgovoriti programsko. Prav tako birokracija ni hotela popustiti v nobeni točki. Inicijativni odbor MK ZMS Ljubljana je v obdobju od 21. junija do 22. oktobra 1971 uspel situacijo v ljubljanski mladinski organizaciji »sanirati«, saj jim za kaj drugega tudi nikoli ni šlo. AO N ZM pa je bil podvržen »diferenciaciji«, skratka bil je dobrodošla »plantaža« za morebitne kadre. Toleranca, kakršno zna birokracija pokazati, je varljiva. To nam najbolje pokaže poljska izkušnja s sindikatom »Solidarnost«. Birokracija se je naučila, da je treba varčevati tudi z grobo represijo.

Izkušnja AO N ZM pa pomeni tudi (predvsem zame) izkušnjo disidenc. Šele sprememba mišljenja znotraj cele vladajoče elite ali njenih pomembnih segmentov omogoča demokratizacijo. Zato ni treba vihati nosa in moralizirati, če včerajšnji birokrat postaja danes »novokomponirani« liberal. To so znamenja časa. Nespravljivi-

vost iz 1971. leta je porinila v disidenco vrsto ljudi, ki so želeli reformirati sistem. Sam sem poskusil še enkrat – in to se je končalo z dopisom OK ZMS Ljubljana-Center št. 13/MG-PV z dne 22. 1. 1973, kjer piše, da nimam pravice »dajati kakršne koli uradne ali neuradne podatke«. Te pravice mi ne more nihče vzeti, saj so podatki o delovanju družbeno-politične organizacije, kot je ZMS (ali sedaj ZSMS), javni in morajo biti dostopni javnosti.

Kar se pa tiče predlogov za demokratizacijo Zveze mladine, se mi zdi, da so sedaj prav toliko aktualni, kot so bili pred leti. Naj dostavim, da isto velja tudi za SZDL, ki je vse prej kot pa živa, dejavna organizacija vseh državljanov, saj vedno znova beremo o njenem »forumskem« delovanju. Predlogi, ki smo jih oblikovali v Programskih izhodiščih AO N ZM in v statutarnih predlogih, še vedno veljajo. Demokratizacija ne more biti v tem, da gledamo več kandidatov na televizijskem zaslonu, ampak samo v tem, da jih lahko tudi volimo.

Zato je sporočilo Akcijskega odbora za novo Zvezo mladine aktualno. Sama politična uspešnost neke akcije ne more biti kriterij v sistemu, ki razpada in ki pri tem deluje uspešno in učinkovito le, ko blokira kakršno koli akcijo za spremembo nevzdržnega stanja.

Mladen A. Švarc (28. 3. 1988)

Ljubo Sirc:

NAGODETOV PROCES (4)

Profesor Furlan je „z zanikanjem očitno dokazanih dejstev pokazal v svoji obrambi linijo špijona, ki si je zadal nalogo, da bo do konca vztrajal na svojih protiljudskih pozicijah in s svojim zadržanjem skuša diskvalificirati izjave soobtoženih... Smatram dalje, da je vse zadržanje obtoženega Furlana pred sodiščem nov dokaz, da je agent tuje države in da po naročilu tuje agenture še pred sodiščem zagovarja tuje interese. Smatram, da je potrjena obtožnica v tistem delu, ki pravi, da je že kot tuj agent šel iz Jugoslavije v letu 1941 in kot agent v emigraciji delal proti interesom naše države.“ (Ko je Furlanov branilec ugovarjal tej izjavi javnega tožilca in opozoril, da je Furlan v Združenih državah in v Britaniji podpiral partizane, ga je Viktor Avbelj zavrnil, da je Furlan podpiral partizane samo, da bi lahko boljše delal proti njim, in da se Fotiču ni pridružil samo zaradi kamuflaže.)

Seveda so bile dokazane tudi vse obtožbe proti drugim obtožencem, med drugim obtožbe proti mojemu očetu: „Naj navedem samo še to, da je Ljubo Sirc preko svojega očeta, obtoženega Franja Sirca, obvestil karabinerskega majorja d'Amata, kako je izvršil vohunsko nalogo, ki mu jo je omenjeni fašistični oficir dal in ki jo je obtoženi Ljubo Sirc obljubil izvršiti. Pri vseh teh dejstvih smatram, da je obtožnica dokazana tudi v tej točki.“

Moj stric Pirc je vedel vse, dasi ni bil na nobenem sestanku že dalj kot eno leto, ker sem ga jaz „o vseh sestankih obveščal“. Seveda jaz kaj takega nisem nikoli dejal, toda neki drugi obtoženec je izpovedal, da je „na seji organizacije obtoženi Nagode vedno vprašal, kaj poroča stric Pirc“.

Moj stric se je branil, da je bil med vojno pri partizanih. Toda po mnenju javnega tožilca „so dogodki po osvoboditvi dokazali, da je kljub temu ostal kot bivši jugoslovanski oficir tudi v novi Jugoslaviji na protiljudskih pozicijah ter je kot mornariški oficir Jugoslovanske armade bil kmalu po osvoboditvi aretiran in na zahtevo celotnega oficirskega zbora svoje ediniče zaradi protiljudskega zadržanja odstranjen iz Jugoslovanske armade.“ (Natakar iz oficirske menze ga je zatožil, da kadi samo angleške cigarete.) Javni tožilec je zahteval, naj se dejstvo, da je bil kapetan Pirc med vojno pri partizanih „šteje kot posebna obtežilna okolnost“. (Dejstvo, da sem bil pri partizanih jaz, ni ves čas procesa nihče nikdar omenil.)

Viktor Avbelj je zaključil svoj govor z zgražanjem: „Vohunstvo, špijonaža je eno najbolj zavržnih dejanj (razen seveda, če se z njim ukvarjajo komunisti)... Trdno sem prepričan, da zakoni nobene druge države na svetu nimajo za taka dejanja drugega izraza kakor vohunstvo, špijona-

ža... Obtoženi Furlan je bil dekan pravne fakultete, obtoženi Nagode je bil nekoč docent na univerzi. Po vseh njenih izjavah, po ponašanju, po dejstvih je res, da teh dveh žalostnih figur absolutno ne moremo prištevati k znanstvenikom. Resnična znanost in tolika gniloba in podlost, kakor sta jo pokazala, sta popolnoma nezdržljivi... Delali so za tujce, za tuje imperalistične načrte... Posledica njihovega dela je pisanje proti FLRJ v inozemskih listih. To so storili tedaj, ko ves svet občuduje naš razvoj, ko se čudi, kako smo mogli tako odlično iziti iz opustošenja, ki ga je povzročila vojna... Ustvarjajo videž, da je slovenski narod neenoten, blatijo ljudsko oblast, agrarno reformo, nacionalizacijo in sploh vse pridobitve narodno osvobodilne borbe. Vse je samo negativno po njihovem mnenju. Skušajo dokazati, da ista nevarnost grozi tudi zapadu. Zakaj vse to?

Samo zato, da bi izvali vojno, intervencijo, da bi vrgli ljudsko oblast in odpravili vse pridobitve narodno osvobodilne borbe.

Dobro vemo, da v tem zadnjem niso uspeli. Niso uspeli v svojih željah, ker nihče z njimi ni šel. Nikdar ne bo narod, ki si je z lastno krvjo priboril svojo neodvisnost in srečnejše življenje, dopustil, da bi taka podla dejanja rodila kakršenkoli uspeh.

...Govore o neki svoji ideologiji. Pravijo, da imajo drugačne nazore o ureditvi države, kakor je izražena v naši ustavi. Ali je to res? (Seveda to ni moglo biti res, ker je edina prava ideologija komunistična in nihče, ki ni komunist, sploh nima ideologije.) Ali imajo obtoženci sploh kaj svojega? Kdaj se je vohun oklepal idej? Špijon samo lahko služi svojem gospodarju, ki mu s svoje mize vrže nekaj drobtinic za njegove hlapčevske usluge...

Tovariši sodniki! Smatram, da je po natančni razpravi, ki se pravkar končuje, popolnoma jasno, da v celoti drže vse točke obtožbe, zlasti tudi pravna kvalifikacija ostaja taka, kakor jo navaja obtožnica. Glede na dejanja obtoženih pa zahtevam, naj se izreče za nekatera najstrožje, za druga pa ostre kazni v okviru zakona.

Na koncu samo še tole. Med razpravo so se pokazali nekateri znaki, ki kažejo na to, da je obtožencem vendarle uspelo do neke mere zavesti nekaj poštenih ljudi in izrabiti njihovo nebudnost za svoje temne namene. Prav je, da proces proti obtoženemu Nagode in ostalim visoko dvigne budnost in čuječnost slehernega Slovenca, slehernega Jugoslavana proti spletkam vojno-hujkskaških zarotnikov in špijonov. S tako budnostjo bomo z lahkoto onemogočili tistih nekaj nestorov, ki zaradi svoje pretoklosti in sedanjosti in zaradi svoje moralne pokvarjenosti nočejo postati svobodni ljudje svobodne Jugoslavije.“

Seveda je bil tožilčev govor sprejet z burnim ploskanjem.

Po taki temeljiti analizi branilci seveda niso imeli kaj reči.

Moj branilec je povedal sodišču, da sem zelo živčna oseba, ker sem imel pljučno tuberkulozo, in da me je zapeljal soobtoženi Nagode. Ko so me vprašali, ali se skladam s tem, kar je dejal branilec, sem pritrdil, ker nisem vedel, kaj naj drugega rečem. In to takoj obžaloval, ker je dr. Nagode poleg mene zamrmral: „Ali se res skladate s tem, kar je rekel?“

Branilec profesorja Kavčnika je imel dolg govor.

Sledila sta branilca profesorja Furlana dr. Ravnihar in dr. Ražem.

Dr. Ravnihar ni branil samo svojega prijatelja Furlana, temveč nas vse. Ne morem ponoviti njegovih besed, vendar se spominjam, da sem mu bil hvaležen za vsako besedo in da sem sklenil, da se mu bom šel zahvalit, brž ko bo mogoče. Tega nisem mogel storiti, ker je umrl, preden sem prišel iz zapore. Bil je star in očitno prepričan, da mora tvegati karkoli, da bi branil Furlana, s katerim sta bila menda oba prostozidarja. Vsi prostozidarji se niso obnašali tako pogumno — dr. Drago Marušič je bil minister v zvezni vladi in profesor Ferdo Kozak predsednik Ljudske skupščine LRS. Oba otroka dr. Ravniharja sta bila komunisti: hčerka je bila partizanska zdravnica Nataša, ki jo je Louis Adamic opisal v eni svojih knjig, sin pa je bil pomočnik ministra za trgovsko mornarico. Sin je kasneje storil samomor, kakor pravijo, ker je bil tako razočaran nad komunizmom.

Dr. Ražem je začel s tem, da je ponovno prebral „tajno poročilo Intelligence Servicea“ in dejal, da to dokazuje, kakšen ljubezniv človek je Furlan bil. Nato je rekel: „Ime dr. Furlana bo ostalo brez dvoma z zlatimi črkami napisano v zgodovini osvobodilnega boja. Noben resnicoljuben človek ne bo mogel zanikati njegovih velikih zaslug.“ Dr. Ražem je kot Primorec in sam bivši partizan moral vedeti, kaj govori.

To je bilo preveč za javnega tožilca Viktorja Avblja. Brž ko so ostali advokati končali svoje govore (dr. Zirovnik je zmanjševal pomen „zločinov“ mojega očeta in strica), je planil pokonec in začel zasramovati obtožence in še bolj branilce. Ko se je vsedel, nihče ni več spregovoril besedice.

22. avgusta 1947 je „Slovenski poročevalec“ objavil napad na nekatero branilce — na dr. Ravniharja in dr. Ražma. Trdil je, da sta nastopila „proti pravnemu čutu ljudstva“, da sta skušala „zakriti resnico“ ljudstvu, ki „ima pravico zahtevati, da

spozna podrobno krivdo in način dela svojih sovražnikov", tako da nima „nič prave, da mu resnično zakriva. Tudi obramba ne!" Zaključek članka je bil: „Del branilcev svojega poklica na tem procesu ni opravljal v interesu ljudstva in države, vršil ga je na liniji obtožencev.“

Med odgovori branilcev je javni tožilec tudi privlekel na dan pismo, ki ga je dr. Nagode pisal svoji materi in ga je njegov branilec skušal vzeti s seboj po razgovoru v zaporu. To je bilo pismo človeka, ki je bil prepričan, da bo umrl. V resnici je tudi menj zašepetal od časa do časa: „Rekli so mi, da bodo me.e obesili, a da se nikomur drugemu ne bo zgodilo nič.“ V pismu, ki ga je javni tožilec prebral in prikazal kot nadaljnji dokaz Nagodetove zakrknjenosti, je pisal: „Konci (tako je dejal svoji materi) ne zgubiva dosti. Tebi je itak usojenih samo nekaj let, jaz pa sam v takem svetu, kot sem ga prej slutil, da je, in danes vidim, da obstaja, ne morem živeti. Lepo sem hotel, a za to je treba drugega miljeja.“

Ko je to pismo naredilo vzdušje ledeno, je predsednik pozval obtožence, naj povedo, kar še imajo reči. Vsi smo bili zelo kratki.

Dr. Nagode je rekel, da nas lahko obtožijo, česar koli hočejo, da pa si nas celo javni tožilec ni upal obtožiti, da smo kaj storili za denar.

Sam sem imel kratek govor, ki sem si ga pripravil nekaj dni prej. Videl sem, da je obramba nesmiselna in sem se hotel opravičiti vsem, ki so imeli zaradi mene težave. Govoril sem:

„Storil sem mnogo škodljivih dejanj. Le kar zadeva Perugio, se sklicujem na svoje tamošnje sošolce. Obžalujem svoja dejanja, ker sem z njimi razočaral vse, ki so me imeli radi, in ker sem kriv jaz, da je v zapiru moj oče. Prosim za strogo kazen. Prosim pa tudi za pravico za svojega očeta. On o vsej zadevi sploh ni ničesar vedel. Vse je moja krivda, ne njegova. Prosim vse, posebno pa očeta, naj mi oprost.“

Moji sorodniki in prijatelji so se čudili, ker niso razumeli, kaj sem pravzaprav hotel povedati.

Profesor Furlan je stopil naprej in izjavil: „Nisem špijon!“ Nato se je obrnil in vsedel.

Gospa Hočevnarjeva je mislila, da mora ponovno poudariti, da ni nikoli snovala atentatov na Tita in na druge komunistične voditelje. Zares ni bila videti oseba, ki bi bila zmožna pripravljati umor cele vrste ljudi, kakor jo je obtoževala obtožnica. Ubožica pač ni vedela, da so atentati običajna obtožba na vsakem komunističnem političnem procesu.

Moj oče je ponovno analiziral, zakaj je bilo nemogoče, da bi bil izdal kake tajnosti. Dejaj je, da je v tekstilni panogi še vedno precej privatnih podjetij, tako da ni mogoče ničesar ohraniti kot zaupno. Očitno so mu očitali, da je pustil doma poročilo o sestanku predilniških strokovnjakov, na katerem so razpravljali o nočnem delu žensk v jugoslovanskih predilnicah. Pred vojno je bilo nočno delo prepovedano, komunisti so ga pa uvedli, da bi povečal proizvodnjo.

Po naših nagovorih je predsednik naznanil, da bo obsodbo razglasil v treh dneh, v torek, 12. avgusta.

Seveda časopisi niso nikdar objavili, kar so govorili obtoženci sami, dasi je „Slovenski poročevalec“ napisal 10. avgusta 1947: „O govorih obrambe, podrobni repliki javnega tožilca in zaključni besedi obtožencev, bomo poročali v prihodnji številki.“

Tri dni sem nihal med upi in najhujšimi pričakovanji. Tako sem bil zaskrbljen zaradi očeta, da je celo oznovec Ambrož menil, da me mora tolažiti, in je dejal:

„Vašemu očetu se ne bo zgodilo nič hudega!“, medtem ko mi je Slovenko podrobno opisal, kako je bil navzoč ves čas procesa in se mu obtožbe proti očetu vendar niso nikoli zdele resnega značaja.

Ko sta me prišla gledat Ambrož in Zdenko, sem ju vprašal, kaj je z našim stanovanjem. Dejala sta, da je še vedno zapečaten, a da bodo stvar uredili, ko bo izrečena sodba.

Ko sem nervozno čakal na sodbo, sta me dva mlada oznovca prišla zaslisevat o Tatjani.

Vprašala sta: „Ali je Tatjana vedela za Nagodetovo skupino?“

Odgovoril sem: „Ne, ni!“

„Da, toda pravi, da je vedela.“

„Jaz ji prav gotovo nisem povedal.“

„Da, toda pravi, da je vedela.“

„Jaz ne vem ničesar.“

„Da, toda kaj mislite. Če ve zanjo, kje bi bila mogla o tem slišati?“

„Nimam pojma.“

„Morda na konzulatu?“

„Da, morča na konzulatu.“

„Mogoče je prisluškovala kakemu razgovoru?“

Tako sta napisala, da jaz nisem povedal Tatjani ničesar o Nagodetovi skupini. Če kaj ve, je morala slišati na konzulatu, kjer je prisluškovala kakemu razgovoru. Tak zapisnik se mi je zdel brez vsakega smisla, a sem ga podpisal.

BRATISLAVSKA POMLAD 1988

Kohout: Ještě nesviťá. Ještě jsem nedal znamení.
(Petelin: Ne sviťá se še. Še nistem dal znaka.)

Karel ČAPEK

Zadnji petek v marcu je češkoslovaškemu socialističnemu režimu vnaprej napovedani protestni shod katolikov v Bratislavi poskušal pokazati, koliko nezadovoljstva se je nakopičilo v vrstah njegovih podanikov vse od »normalizacije« konca 60.-ih let do danes. Sam shod ni imel niti najmanjšega namena, da bi kakor koli ruinal »narodno lastnino, temveč so njegovi udeleženci na trgu pred Slovaškim narodnim gledališčem na miren in dostojanstven način želeli opozoriti na problem omejevanja verskih svoboščin v ČSSR. Praga pa je na napovedano manifestacijo odgovorila s posegom v arzenal že preizkušenih metod vseh (real) socialističnih držav, ki jih le-te uporabijo, ko začitijo, da je ogrožena »oblast delavskega razreda. Tako je že od zgodnjega jutra, ko so se začeli odpravljati na delo prvi pripadniki vladajočega razreda (= delavskega, da ne bi bilo kakšne zmotne), VB (verejna bespečnost) ali po naše milica blokirala vse dohode v Bratislavo in pregledovala vsa vozila, ki so prihajala v mesto iz drugih delov države. Za boljši nadzor situacije v mestu pa jim je pri kontroli prometa pomagala PB, nekakšna pomožna milica, katere pripadniki nosijo na levem rokavu trak z oznako PB ter so njihove naloge nekako podobne nalogam naše narodne zaščite. Poleg tega pa so vpoklicali tudi rezerviste, da so zastražili vse industrijske objekte v bližini centra. Resnici na ljubo pa so nekateri izmed teh rezervistov s svojimi trebulji od piva in razpetimi bluzami navkljub puškam delovali bolj švejkovski kot zastrašujoče. Vse to je dokaz, da so očitno tudi v ČSSR razvili svoj sistem družbene samozščite, ki bi skoraj spominjal na našega, pa bi se že našel kdo, ki bi trdil, da je primerjava idejno vprašljiva.

Kljub temu očitnemu odgovoru Prage na napovedano manifestacijo, se je po podatkih radia Voice of America vseeno zbralo okoli 2000 ljudi na napovedanem mestu, ki pa so jih relativno hitro razbili z uporabo vodnih topov. Brez kakšnih večjih moralnih zadržkov so posegli tudi po pendrekih, tako da jo je skupil celo dopisnik BBC, ki mu je kot spomin na njegovo profesionalno zavzetost ostala odprta rana na glavi, čeprav je bilo uradno objavljeno, da je bil poškodovan samo en varuh javnega reda in miru. Po razbitju shoda pa so se tudi izdatno zapolnile zaporniške kapacitete, tako da so nekateri državljani za nekaj časa osvobojenih vseh skrbi v zvezi s svojim preživljanjem.

Vsa situacija pa ob globljem vpogledu sploh ni tako preprosta, kot bi jo predstavil kakšen časopis à la Kronen Zeitung. Če pogledamo v ozadje manifestacije, lahko vidimo, da le-ta predstavlja le vršiček ledene gore, ki v obliki nedavno podpisane peticije, ki jo je podpisalo nad 400.000 (štiristo tisoč!) češkoslovaških državljanov zaradi nestinjanja z omejevanjem verskih svoboščin, grozi socialističnemu režimu, da resno zamaje njegovo idejno barko. Sama peticija s problematiziranjem omejevanja verskih svoboščin implicitno obtožuje obstoječi režim predvsem za pomanjkanje prostora za širšo družbeno kritiko razmer, ki vladajo v državi. Zato se med njenimi podpisniki nahajajo tudi mnogi, ki niso na noben način povezani s katoliško cerkvijo (baje je sopolisnik celo neka skupina Novi marksisti). Tako je sama situacija na nek način dokaj podobna poljski izpred sedmih let, ko je zaradi pomanjkanja prostora za družbeno kritiko lahko samo cerkev zaradi svojega vpliva ter kot edina preostala institucija »stare družbe« tisti dejavnik, ki bi lahko prisilil oblast k pogovoru. Hkrati pa ne gre pozabiti, da taka situacija daje cerkvi veliko politično moč, dosti večjo, kot jo realno ima in bi jo imela v družbi, kjer obstajajo institucionalni kanali možnosti vpliva na vladajoče strukture. Zaradi tega pa se sedaj obstoječi režim nahaja v primežu domače situacije, ki zahteva demokratizacijo ter namigov iz Moskve, da je le prišel čas, ko je treba redefinirati pojem socializma. Seveda pa se tudi sam režim že nekaj časa zaveda nujnosti reform zlasti na ekonomskem področju, na kar že precej dolgo boleče opozarja stanje gospo-

darstva, ki zaradi državno-planskega vodenja že nekaj let stagnira. Samo češkoslovaško vodstvo pa je javno začelo govoriti o reformi, ko je postalo jasno, da perestrojka ni samo reformni poskus znotraj Sovjetske zveze in je le-ta v skladu s svojimi novimi usmeritvami tudi previdno, a dovolj odkrito pokazala, da misli sčasoma, toda zagotovo zapustiti vlogo srovinškega dedka Mraza za Vzhodne države, katerih neracionalna in razpisna ekonomska struktura je v veliki meri tudi posledica cenenih sovjetskih srovin. Toda ob vsakršnem omejevanju reforme so tudi odločno pribili, da le-ta ne pomeni nikakršnega vračanja v leto 1968, saj so sedanje vladajoče garniture bile nosilec »normalizacije« po 21. avgustu 1968 in bi zatorej vsakršno snovanje reformnih poskusov v okoliščinah osemindesetega pomenilo njihov nujen odhod s političnega prizorišča. Po drugi strani pa M. S. Gorbačov tudi ne uporablja več metod L. Brežnjeva, da bi s pomočjo telefonske slušalke ali celo z grožnjo prisilil ČSSR v njeno perestrojko. Tako bo tisto, kar bo prisililo vladajoče strukture v reformo(-e), stanje gospodarstva, vendar pa, če tem procesom ne bo sledila demokratizacija družbenih odnosov, se postavlja vprašanje, ali bodo ljudje pokazali ustrezno pripravljenost za sodelovanje v teh procesih. Kajti zaradi češkoslovaške tehnološke zaostalosti in hkrati s tem nekonkurenčnosti ter strukturnega neskladja (enormen I. produkcijski oddelek, ne bo mogoče, navkljub reformi, v kratkem času realno dvigniti mezde, ne da bi takoj bistveno skrčili državne subvencije za cel kup artiklov (od hrane do otroških oblačil) in storitev (npr. smešno nizke cene v notranjem letalskem prometu), česar pa seveda ne bodo storili, ker bi to lahko povzročilo večje socialne pretrese, ki pa v vseh sistemih predstavljajo odličen vzvod nestabilnosti.

V zvezi z omenjeno manifestacijo v Bratislavi pa velja opozoriti na določene konotacije, ki bi lahko celo vplivale na slabitev oziroma cepitev opozicijskega gibanja v ČSSR. Problem leži v tem, da so manifestacijo organizirali slovaški katoliki, kar si v češkem delu ČSSR sedaj lahko razlagajo na različne načine, ker so ravno v 1. češkoslovaški republikli militantni slovaški katoliki pod vodstvom msgr. Josefa Tise predstavljali jedro slovaškega separatističnega gibanja, ki je po Münchenski konferenci 1938. leta igralo vlogo nekakšnega Hitlerjevega trojanskega konja znotraj države in je prispevalo pomemben delež k razpadu CSR. Seveda bo samo nadaljnji razvoj dogodkov pokazal, ali bo želja po demokratizaciji prevladala nad latentnim nacionalnim konfliktom znotraj ČSSR, ki zaradi dokaj zaznavne kulturne diference med glavnima narodoma, kot posledice večstoletnega bivanja vsakega od narodov v drugi državi (Čehi-Avstrija; Slovaki-Ogrska) še dolgo ne bo odpravljen. Če pa problem osvetlimo še z druge strani, lahko vidimo, da je v slovaškem nacionalnem značaju prisotna neka upornost (množična vstaja 1944, Dubček je Slovaki), verjetno kot posledica večstoletnega madžarskega nasilja nad slovaškim narodom, ki presega tudi najbolj temačne zgodbe o slovenski sužnosti pod Avstrijo.

Ceškoslovaška izkušnja spopada dogmatskih oblastnikov s čedalje močnejšimi zahtevami ljudi za večjo stopnjo demokracije je lahko zanimiva z več vidikov. Tako bomo lahko videli, ali bo dosedaj molčeča večina uspela spregovoriti v svojem imenu po tolikih letih, ko so to delali drugi zanjo, kakšna bi bila reakcija Moskve, če čbi znotraj ČSSR uspeli vzpostaviti liberalnejše odnose, ki bi prehiteli institucionalno uveljavljanje perestrojke, in morda najpomembnejše, to je, da se tudi sami ozremo proti severu, se zamislimo nad tem dogajanjem ter tako prelomimo z miselnostjo, češ da smo mi podobne probleme rešili že 1948. leta.

-jr-

SLO

DS

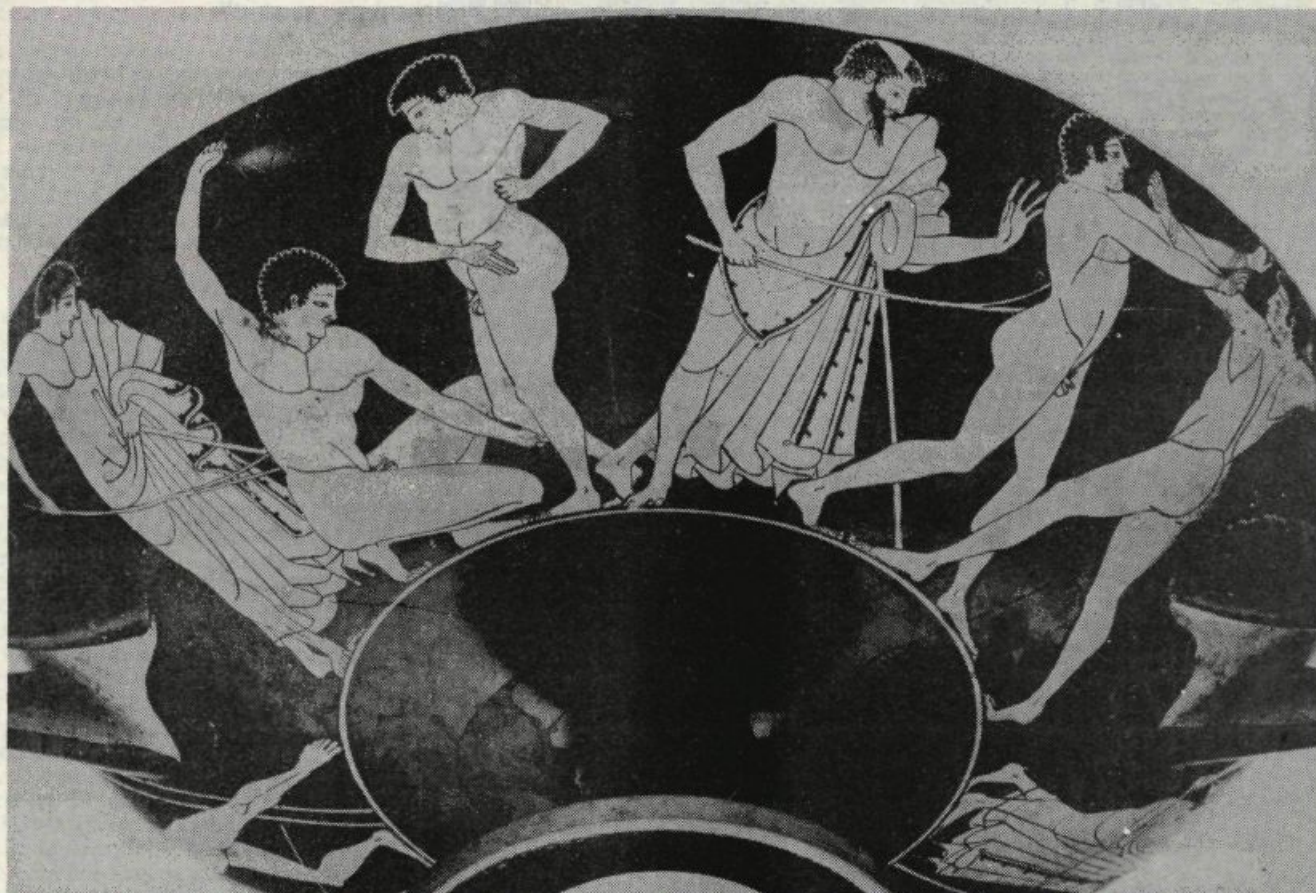
IN
BREZ TEŽAV

ZAPISKI SLO in DSZ 1,

ca. 40 tipkanih strani, dopolnjena izdaja

CENA 2000

tel.: 444-611

Fotografije v prilogi: Jasna Rajh

S.enčni L.esk O.ligarhije

Tik pred nami je Veliki dan »D«, dan, ko bodo znani rezultati študentske samoodločbe (ki bo, ne pozabimo, od 18. do 21. aprila) o spremembi, ohranitvi ali ukinitvi predmeta SLO in DS na ljubljanskih visokih in višjih šolah. Takoj na začetku sta se izkristalizirali dve fronti: na eni strani študentje, s takšnimi ali drugačnimi zahtevami glede predmeta, in na drugi strani predavatelji predmeta SLO in DS, užaljeni in ponižani zaradi načina, na kakršnega so postopali z njimi.

V tej igri pa so neopazno (in zagotovo namerno) ostali ob strani tisti, ki učne programe (in s tem tudi programe predmeta SLO in DS) sestavljajo. Ob strani se je potuhnilo nekaj deset mandeljcev, ki hladnokrvno gledajo obračun med študenti in predavatelji, sami pa še naprej – oddaljeni od osnovnih, srednjih, visokih in višjih šol – pišejo programe. Prav tako je svoj rep med noge stisnila univerza (razen »dežurnega sršena« v osebi Rastka Močnika), s problematičnim Zakonom o univerzi, ki študentom teoretično omogoča odločanje o zaključnem računu fakultet, ne omogoča pa sodelovanje pri dosti bolj pomembnih zadevah – odločanju o programih in predmetnikih.

Samoodločba o spremembi, ukinitvi ali ohranitvi predmeta SLO in DS je torej samo prvi kamenček, ki bi moral sprožiti plaz zahtev študentov, da bi lahko soodločali o določenih programih tudi takrat, kadar smo s programom zadovoljni in ne le v primerih, ko se pokaže, da je maltretiranje le preveliko. Vsaj zato mora biti dan »D« Veliki dan, pa če se odločimo za spremembo, ohranitev ali ukinitve predmeta SLO in DS na višjih in visokih šolah.

T O R E K, 12. APRILA 1988

Že na začetku tribune z naslovom "Renesana ali ukinitev ? ", tribuna , ki je bila namenjena javnemu pretresanju problematike predmeta SLO in DS na ljubljanskih visokih in višjih šolah, je bilo jasno, da organizator, UK ZSMS Ljubljana, ni najbolj pripravil celotne zadeve. Reklama, ki očitno ni bila na najvišjem nivoju (premajhni in nevpadljivi plakati, nikjer "badgov" ...), je Kapelico na Kersnikovi 4 napolnila le do polovice, potrebno pa je priznati, da so se končno srečali vsi, ki lahko - vsaj s strani slovenskih predstavnikov - odločajo o usodi "obrambne vzgoje" .

Iz oči v oči so si pogledali predstavniki študentov, predstavniki Univerze, predavatelji predmeta SLO in DS ne samo ljubljanske, ampak tudi mariborske univerze, tu pa so bili celo predstavniki univerzitetne in CK-jevske partije.

Študentje so zahtevali argumente, zakaj naj predmet SLO in DS sploh ostane na univerzi. Druga stran argumentov ni navedla ampak je vztrajno vrtela lajno o tem, da ta predmet mora ostati tam kjer je, čeprav so nujne spremembe (" in študentje ste imeli prav, da ste opozorili na te napake "). Opozorila in zahteve študentov, da naj se razpravljaj z argumenti, so naletela na gluha ušesa. Možna rešitev ni v ukinitvi predmeta , ampak edinó v njegovi spremembi - in konec. Postal je jasno, da z resno, argumentirano razpravo ne bo nič, da preostane le še kompromis, kako spremeniti predmet SLO in DS.

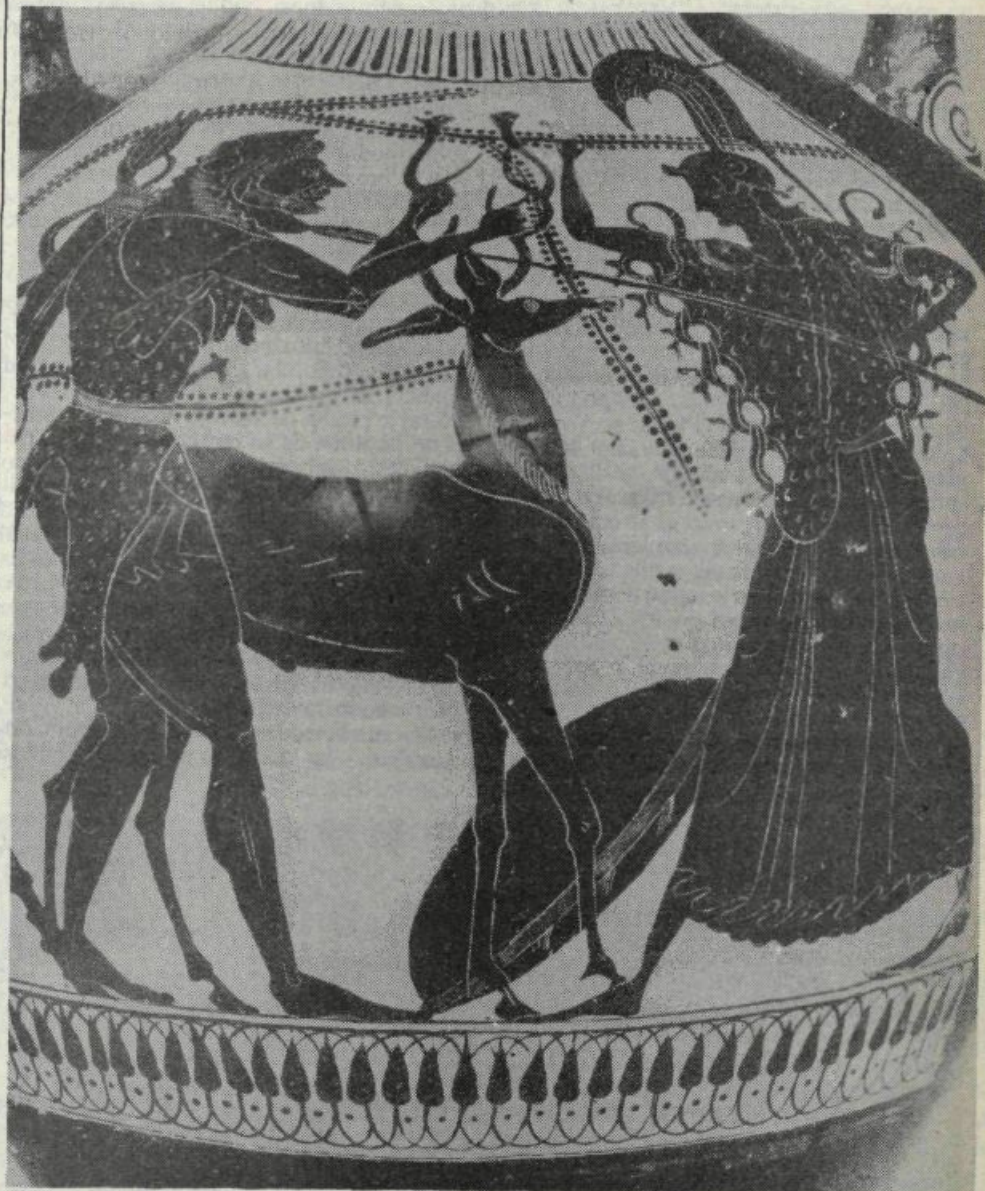
Glavni obrisi koncepta, ki so ga univerza, predavatelji in partija ponujali študentom, je v tem, da bi se pričelo že s spremembo imena predmeta. Zmanjšalo naj bi se število ur, problematiko kadrov pa že sedaj rešujejo obramboslovna katedra na FSPN. Počasi vzgajajo kadre, ki bodo sposobni predavati drugačno "obrambo". Poleg tega bi v zastarel predmetnik vnesli veliko novega : novi predavatelji bi ne predavali samo o obrambnih in vojaških veščinah, ampak bi poudarili orambno delovna je v času naravnih katastrof, vnesli bi tudi mirovniško vzgojo, nekaj ekologije ... Spremembe bi bile temeljite in sprejemljive za študente. Predlog študenta, da naj do trenutka realizacije predmet v dosedanji obliki ukinito, pa je končal tako kot zahteve po argumentaciji : izzvenel je v prazno. Toda ob slučajno omenjeni izjavi, da bomo študentje branili to našo deželo z ali brez predmeta SLO in DS, so predstavniki forumov pokazali posebno navdušenje in pozitivno presenečenje. Mar nas tako malo poznate, da ne veste, da so nam nekatere stvari povsem jasne !

OD MAJMUNA DO AVNOJ-A

VEČERNA PRIDIGA PREČASTITEGA X.Y. O SISTEMU, SOVRAŽNIKIH SISTEMA, O MORALI, O MOBILIZACIJI, O MEJAH BALKANA IN SE O ČEM

»No, pa povejmo kaj o U-SPO-SA-BLJANJU prebivalstva za delo v samozaščitno občanov. Prav gotovo, da prebivalstvo moraš usposobiti za delo v samozaščitno občanov; drugič, moraš usposobiti kadre, da znajo izvajati vse tiste ukrepe, ki smo jih že zadnjič našli. In tretjič, moraš usposobiti kadre oz. občane za delo v štabih in občane za delo v enotah. Usposabljanje se nanaša na t. i. posebne kategorije prebivalcev in na t. i. množično usposabljanje prebivalcev. Kaj je posebna kategorija prebivalcev? To je tista kategorija, ki ni zajeta nikjer za usposabljanje. Tudi gospodinje doma so klicane, kot veste, na usposabljanje o civilni zaščiti. Tudi vas študente znajo klicati, pa še vam skoraj zagrozijo po členu tem in tem sankcije, če ne prideš. Pa niste obvezni – tisti, ki hodite tle, ker to se misli, kdor posluša kot študent, po 183. členu zakona ljudske obrambe ni dolžan tam poslušati, ker posluša tu. Čeprav, kot vidite, tudi grozijo.

Sicer vas je na fakulteti 200 oziroma 2100, je pa češ blo prisotnih v parlamentu, parlamentu okrog 70. To je – sklicujejo se na bazo, a baze ni. Vendar tudi potem, vidite, govorijo in strašijo o bojkotu... Saj oni skoz bojkotirajo! Pa nobenega od vas ni bilo zraven, veste! Sicer pa, če nekdo hoče odpraviti ta predmet – pa naj ga! Ustanovitelj je, kot veste, Zvezna skupščina, ustanovitelj je Predsedstvo SFRJ, Izvršni svet, zvezni, republiški, vse univerze... Ali, ko pa je nekdo – tisti, ki že osem let študira študij od štirih let – in sicer, češ o izvajalcih pa sploh ne kaže govoriti, torej – omembe nismo vredni. Tisti, ki študira že osem let. Pevec je končal štiri-letno akademijo, pa končal FF, pa končal magistriraj na FF... Tale moj komšija, kolega končal skoraj štiri-letno polakademijo v SZ, tam strokovnjak bil. Sem prišel, končal še višjo vojaško akademijo, jasno, torej tretjo stopnjo magisterskih ved. Poveljnik lovskega polka bil itd. Nič naj ne bi imel; pa še več – upravno pravo končal. In zdaj, da ti nekdo tu v imenu parlamenta... S samim tem, ko izvajaš tole, jasno, si sam po sebi bedak. Pa poslušate, kdor to v družbi, danes... Preko mrtvih prihajati do ciljev – to je nemoralno! V razredni družbi, kaj pa šele pri nas. Kaj pa šele pri nas... Jaz imam poklic, ni treba, da tole izvajam! Vid' te, tole se dogaja! Kam vse to gre?! Kaj bodo šele vaši otroci z vami delali? Ker smo vpeljali takšen sistem. Takšen sistem... Vid' te, saj je tudi prejšnji dekan rekel, kdaj bo že šel hudič od SLO-ja s fakultete. To je bil napad na predmet, v redu, ali napad na osebo... Takrat smo pa rekli: »Ne več!« In čisto so nas, jasno – zdaj pa oni bojkotirajo. Nič ne bojkotirajo! Pa te potem na določene... (nerazumljivo) češ, od 51. sem

ne moreš to delat. Pa ni to fer! Ni to fer! A so vsi vaši starši pol... Ne vem kaj?!

In, kot rečeno, tam vam zagrozijo, da morate prihajati, a niste dolžni prihajati, ker opravljate tu. No, to množično usposabljanje, vid' te, v to so vključeni vsi tisti tam, kjer delajo, kajti izvaja se, vid' te, v družbeno-političnih organizacijah, pa tudi v organizacijah združenega dela, pa tudi v krajevnih skupnostih, pa tudi, kot vidite, v družbenih športnih in drugih organizacijah, pa v klubih, pa v zvezah (vedno glasneje, z naraščajočim zanosom), pa telesni kulturi, taborniki, šole, društva, rdeči križ, pa še več – v delavskih, ljudskih univerzah! In tudi preko, kot veste, sredstev javnega obveščanja; gre tukaj prav-

zaprav za radio, film, gre tukaj za časopise in drugo. Najkrajše rečeno. In vidite, to je usposabljanje, ki smo ga preleteli.

In smo pri 89. vprašanju, nanaša se na MO-BI-LI-ZA-CI-JO. Torej, tudi to je treba usposobiti! Za vsako družbo. Pojem in bistvo mobilizacije – to je strateško dejanje... Deklice tam gor, a vas jaz kaj motim? Ne moreta delat? Nekaj drugega delata! Če hočeta, vam podpišem, pa da vas ne motim in gresta domov... No, rekli bi, da je strateško dejanje, s katerim se zagotavlja načrt in organiziran prehod iz mirnodobnega v vojno stanje. Bistvo ali cilj mobilizacije pa je, da se v skladu z vojno formacijo – ali vemo, kaj formacija je? – pripeljejo sile in sredstva na

določene mobilizacijske točke. Da se na teh zbirališčih od teh sil in sredstev formirajo nove enote. Še naprej – da se te novoformirane enote odpeljejo tja, kjer jim grozi.

No, in smo pri dejavnikih, ki vplivajo na mobilizacijo, 93. vprašanje, ker je samo po sebi umevno, da to znate in naj bi znali za izpit, kot rečeno. Štirje ti dejavniki so, pa bi jih našli: prvič, družbeno-politični in družbeno-gospodarski sistem... Vas kolega kaj motim? Kričim? Vi rož'ce gledate? Študirate, kaj? Študent: »Samo zapiske prebiram.« »Ma ne delajte to! To bo vse ven šlo, to bo vse ven padlo! Vidite, čez en mesec se že vidimo, pa mi je kar katelega fanta žal, ko mimo vseka: veste, škoda! Pa da mi nekatera reče: »Veš, ta profesor me je vrgel!« – namesto da bi priznala, da je sama padla.

Drugič, demografske možnosti: tretjič, geografski položaj; četrtič, doktrinarna stališča. No vid'te, nič takšnega. No, k temu vprašanju bi se lahko povrnili, pa bi rekli »pomišljaj« – pozor, če je kdo s srbohrvaškega govornega področja, da ne bo z besedo napisal »pomišljaj«... Ker se vedno dogaja, da tisti, ki ne hodijo med drugim tudi podpisnik tistega memoranduma, ki kroži po vseh fakultetah, o nas in o predmetu, kot sem že prej rekel... Pa ga študentje, ne da ga niso sprejeli, celo pisma pisali in povedali tistim... Pa tudi ni res, veste, da so napisali, da pišejo takšne memorandume lenuhi, ki dolgo študirajo. A podpisnik je bila tudi Pintarič Damjana, vid'te, ki je stalno hodila, odlično dobila, pa vseeno bila podpisnik. Ali med njimi je tudi Predrag Novakovič, vid'te, ki so ga tudi dobili... Edini predmet, ki govori toliko o bratstvu in enotnosti pa o skupnem življenju – in on kot SRB tudi podpisnik tega memoranduma o predmetu in izvajalcih! Vid'te, kako to zveni, če nekaj temelji na ne-

resnici. Pod pokroviteljstvom, jasno, tistega, ki je postal prorektor – Močnika.

In ker smo že pri tem vprašanju, bi naredili pomišljaj in posebej pojasnili družbeno-politični in družbeno-gospodarski sistem. Vse o njemu vemo! Kajti ta sistem nam pove, kakšna je materialna baza družbe. A v to sodijo delovne sile – kaj to so? – kot veste: delovna sila in delovna sredstva skupaj. Sem sodijo proizvodni odnosi, vid'te, če govorimo o proizvodnih odnosih – ravno to je tisto, kar nas je sem pripeljalo in nas zategnilo v pasu... In naj bi se spremenil ta odnos. Kajti proizvodni odnosi so odnosi med ljudmi v proizvodnji, kot veste. In ne samo to – proizvodni odnosi so lastninski odnosi do sredstev za proizvodnjo, kajti – kot veste iz politične ekonomije – kdor je lastnik proizvodnih sredstev, ta je kreator, ta je usmerjevalec celotne nadgradnje. A v nadgradnjo sodi država, vojska, policija (vzneseni crescendo), aparat itd., politika, pravo, filozofija, religija, kultura, prosveta, znanost, S. L. O.!!! In ravno to se pravi družbeno lastnina nad sredstvi za proizvodnjo. Ja, družbeno lastnina nad sredstvi za proizvodnjo (ogorčeno)! Vidite, včeraj je pisalo, da krađejo ko srake to družbeno lastnino, da so lansko leto ukradli nekoliko sto milijard. Samo Fikret Abdić in kompanija dva milijona! To je torej ta sistem... (nerazumljivo)... Vsi pa se samo izmanipulirajti ne dajte, mislite s svojo glavo! Pa ne tako, da nekdo v imenu vas odloča za tisto, tudi za ta sistem.

Torej lastninski odnosi do sredstev – to nam pove družbeno-politični sistem: možnosti odločanja, še več – na kakšen način se proizvajajo v tej družbi dobrine, kako delijo. No, kako se proizvajajo in delijo? Kot vidite, delavci do besede ne pridejo! Medsebojni odnosi ljudi – ja, kakšni so medsebojni odnosi

ljudi, kot vidite... Angleži imajo en'ga kralja, ki si je skoz zgodovino ustvaril bogastvo, mi pa jih imamo v vsaki občini deset – z mandatno dobo, kot če bi bili kralji! In še pa še! Vse to se dogaja. In to je naš družbeno-politični sistem. In vidite, od tega družbeno-političnega sistema je odvisno, kako bo s to našo mobilizacijo – bo uspela ali ne bo uspela, značaj vojne, varovanje vrednot in enotnost ali neenotnost pri tem.

No, pa smo pri drugi točki – demografske možnosti. O tem nič ne bom govoril, saj veste, da se nanaša na ljudi – na kvaliteto in na kvantiteto. In tretja točka – geostrateški položaj. Kaj bomo tu napisali? Včasih misliš – zelo lahko vprašanje, pol pa nič ne odgovoriš! Pa vendar se moramo tudi tukaj na nekaj zapičiti! Saj se lahko napiše toliko, veste, od **majmuna do AVNOJA**, ali nobeden ne odgovori na vprašanje. Kaj je geostrateški položaj? Ta kaže, kot rečeno, predvsem posebnost naše lege! Kakšna je naša lega? Dve tretjini, kot pravimo, na Balkanskem polotoku – to moraš omeniti! Ker vemo, da je skoz zgodovino Balkanski polotok bil, kot so mu rekli, sod smodnika. Kaj je smodnik? Pritakneš... Bure baruta! Saj so latentne stvari. Turčija, Grčija – ve se, kakšne odnose imata! Turčija, Bolgarija – ve se, kakšne odnose imata! Pa še naprej – Romunija in Bolgarija ali pa Romunija in Madžarska! Pa Bolgari in Jugoslovani!

No, da vidimo, a kdo ve, kje gre meja Balkana? Saj nič hudega, če je kdo z Balkana, tudi to je Evropa. No, dekleta, bi bile hude, če bi vam kdo rekel Balkanke? Pa ne bi bilo nič hudega, tudi če bi bile. No, kako gre meja Balkana? Spet državna tajna! Dunav, Dunav, voda ladna! Pesem. Po naše pa Donava, ja! No, kam gre ta Donava, kam se zлива? Se vi ne hodite nič kopat v Donavo?! Črno morje! A vidite! No, Donava je meja. In Donava gre skozi Beograd! Torej vidite, pol Beograda je v Srednji Evropi, pa pol na Balkanu. Tako tudi če kdo spregovori srbohrvaški, še ni Balkanc. Pa tudi če bi bil, nič hudega! In še naprej – po Savi do Zagreba, naprej pa že dve varianti: Kolpa in Rešica, pravijo, in vzhodna varianta: še celo Ljubljana, pa ne samo Ljubljana, še gre na Unec, pa še gre na Pivko, pa še gre na Podnanos, pa še gre na Trst! No vidite, zdaj pa veste, kdo je Balkanc in kdo ni!

S skritim mikrofonom posnel
in pripravil:
OBRAMBOLJUB POTEMKIN

POZOR! NAGRADNI NATEČAJ!

Kdo je avtor in izvajalec te pridige? Kateri cerkvi pripada? Kdo je njegov pokrovitelj?

Med tiste, ki bodo pravilno (ali pa vsaj približno) odgovorili na gornja vprašanja, bomo razdelili naslednje fantastične nagrade:

1. »TO HELL AND BACK« (poučna knjiga o poti v pekel in iz njega)
2. »PLAIN TRUTH« (enoletna naročnina na to militaristično revijo)
3. SLO in DS I+II« (od AVNOJ-a do majmuna)
4. »Ljudska obramba« (enoletna naročnina na ta glasnik fundamentalistične verske skupnosti)

Pošljite odgovore na naslov: TRIBUNA, Kersnikova 4, Ljubljana do dneva OF (če se še spomnite, kaj in kdaj je to)!

ZAHTEVAJMO MOGOČE SLO & DS

Od 18. do 20. aprila bo potekala po vseh ljubljanskih fakultetah samoodločba študentov, ki naj izrazi upravičenost zahteve po spremembi ali ukinitvi predmeta »SLO in DS«, bolj znanega pod imenom »obramba«

Korenin prvih jasno postavljenih zahtev po spremembi koncepta SLO in DS ni težko poiskati: to problematiko so vzeli pod svoj drobnogled najprej mirovniki. Pregledali so celotni sistem izobraževanja od vrta naprej in ugotovili, da je potrebno zahtevati korenito spremembo. V Mirovnem zvezku I je J. Janša med drugim zapisal: »Skoraj 15 let ni bilo storjenih večjih korakov naprej v smislu teoretične razdelave konceptijskih vprašanj, bilo pa je več pomikov nazaj. V bistvu je pri nas teoretična razprava o konceptu prepovedana. Dovoljeno je ukvarjanje z zgodovino in nekritično obravnavanje tekočih rešitev, ki se sprejemajo, ne sme pa se govoriti o možnih smereh razvoja naše obrambne oziroma vojaške koncepcije. Vse se etiketira . . . in bilo bi tudi iluzorno, če bi glede na razporeditev vpliva in moči znotraj struktur SLO in DS pričakovali drugače.«

»V svojem programu, na osnovi katerega smo bili izvoljeni, imamo točko, v kateri se načelno strinjamo s pobudo o spremembi ali ukinitvi predmeta SLO in DS. Toda glede na to, da smo politično telo in zastopamo mnenje študentov mariborske univerze, smo želeli izvedeti njihova mnenja in stališča o tej problematiki. Izpeljali smo anketo med približno 500 slušatelji predmeta SLO in DS (kar je 15–20 % populacije, ki trenutno poslušata predavanja). Rezultati ankete bodo kmalu znani in to bo naše vodilo za nadaljnje politične akcije. Načelno torej podpiramo samoodločbo UK ZSMS Ljubljana, v podobno akcijo pa bomo šli zgolj na podlagi rezultatov ankete« (izjava UK ZSMS Maribor)

Toda kocka je padla, magična reka Rubikon je bila prekoračena z idejami mirovnikov: ponudili so alternativni obrambni koncept, civilno službo, mirovno vzgojo . . . Z akcijo »Dajmo otroku možnost« pa so konkretno opozorili na perfidnost sistema, ki že od najmlajših, otrok v vrtcu, zahteva pripravljenost na obrambo.

Vzporedno s tem pa je rasla tudi ideja o spremembi koncepta predmeta »SLO in DS«. Prvi so jo konkretno izpostavili v svojem programu lanskoletni kandidati za študentsko vodstvo, vendar pa je ostala ideja samo ideja, ki ni bila nikoli obelodanjena pred študentsko populacijo, ampak se je vrtela v krogu forumskih in časopisnih logov. Kapljo čez rob prepolne čaše študentskega nezadovoljstva nad lastnim vodstvom, ki je lani blokiralo, pa je pomenila ustanovitev alternativne študentske organizacije na Filozofski fakulteti. Prvo zasedanje Študentskega parlamenta FF je postavilo zahtevo po ukinitvi predmeta SLO in DS, sledil je bojkot predavateljev ipd. S tem je Študentski parlament prehitel novo vodstvo Univerzitetne konference ZSMS Ljubljana, ki je samo pristavilo svoj lonček k vročim razpravam o ukinitvi, modifikaciji

ali ohranjanju predmeta SLO in DS. Toda prvi rezultati – samoodločba – so tu.

»Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana kot organizator poskuša premakniti z mrtve točke problematiko predmeta SLO in DS na Univerzi Edvarda Kardelja, čeprav nam nekateri (Skupnost učiteljev SLO in DS) očitajo, da se vračamo na črko »A« iz leta 1985/86. V našem programu smo zastavili zahtevo za ukinitve predmeta SLO in DS in v primeru pametne salomonске rešitve smo le-to pripravljeno sprejeti. Spremembe omenjenega predmeta ne vidimo v kadrovskih rešitvah, ampak v sami vsebinski in tehnični izboljšavi. Kadrovske problemi so za nas drugotnega pomena. Javna tribuna z delovnim naslovom: SLO in DS na UEK: »Renesansa ali ukinitvev?« je odskočna deska za izmenjavo mnenj in idej ljudi, ki gledajo na zadevo iz različnih zornih kotov. S pomočjo javne tribune bomo oblikovali določene smernice za razmišljanje do 19. 4. 1988, ko bo na UEK Samoodločba študentov o predmetu SLO in DS. S to akcijo hočemo oceniti želje študentske populacije, ali smo za OHRANITEV, SPREMEMBO, UKINITEV predmeta SLO in DS. Navsezadnje ni odveč vprašanje: ali je predmet SLO in DS strokoven in znanstven in če ni, kdaj sploh bo?« (izjava P UK ZSMS Ljubljana)

Kako so predavatelji predmeta SLO in DS sprejeli zahteve Študentskega parlamenta in Univerzitetne konference ZSMS ni potrebno podrobneje opisovati. Tisti, ki so ponovno odprli vprašanje črke »A«, so napadli učitelje, napad je bil, po njihovem mnenju, odpiranje zavrženih idej. »Geslo« renesansa ali ukinitvev« je bilo aktualno pred 2–3 leti. Danes se je celotno družbenopolitično okolje že opredelilo, da »ukinitvev« ne pride v poštev. Čemu se vračati ponovno na izhodišče? Učitelje moti dejstvo, da se v obramboslovnih abecedi vedno znova vračamo k črki »A«. Menda ne zavoljo tistih, ki imajo s to abecedo preglavice? . . .« (dopis Skupnosti učiteljev SLO in DS kot odgovor UK ZSMS Lj. na vabilo za javno tribuno)

Ali je zahteva po ukinitvi ali spremembi predmeta, ki spada med najbolj osovražene, sprejemljiva ali ne, bo pokazala odločitev študentov. Merjenje temperature med študenti, temperature, ki je z leti naraščala in sedaj končno dobila svoj zunanji izraz, pa kaže, da je sedanji koncept predmeta SLO in DS v nemilosti. In četudi se Skupnost učiteljev predmeta SLO in DS sklicuje na družbenopolitično okolje, ki je baje zavrnilo »ukinitvev«, temu vendarle ni verjeti kar tako. Mar Univerzitetna konferenca ne spada v takomenovano družbenopolitično okolje? Mar študentje nismo družbenopolitično okolje?

Mar morda spada v družbenopolitično okolje Cankarjev dom, ki je zavnil sodelovanje z Univerzitetno konferenco, ker je kljub prostorsko in časovno prostim terminom tema »SLO in DS« preveč žgečkljiva? Aurea mediocritas.

Letošnja samoodločba nekoliko spominja na lanskoletni referendum med študenti, ki je s svojimi rezultati zahteval ukinitvev štafete. Če bo šla letošnja samoodločba po podobni poti, lahko kmalu pričakujemo ukinitvev predmeta SLO in DS. Do takrat pa nam lahko pomagajo le lastne moči.

SIMONA FAJFAR

KULTURA OBRAMBE

Vse skupaj se je formalno začelo 16. 12. 1987. Široka javna razprava o obliki, vsebini in smiselnosti predmeta SLO in DS na univerzitetni ravni namreč. Tega decembrskega dne, ki je že bil v znamenju bližajočih se praznikov (dan JLA), je bilo I. zasedanje Študentskega parlamenta Filozofske fakultete, na katerem so študentje sprožili vrsto zahtev po racionalizaciji študijskih programov in v prvi točki so se zavzeli za ukinitvev predmeta SLO in DS. To zahtevo so utemeljili tako: »Ukinitev tega predmeta je najbolje utemeljil tov. Močnik v svojem govoru pred zbranimi študenti FF. Predmet SLO in DS je označil kot obrambno večščino, ki se je ni mogoče naučiti v predavalnicah, ampak le na terenu. Za organizacijo tovrstnih terenskih vaj pa skrbijo drugi in ne univerza. Naj samo še dodamo, da smo bili s temi večščinami že dobera seznanjeni na srednji šoli (pripadniki moškega spola pa še na obveznem služenju vojaškega roka). O akademskem nivoju »obrambne teorije« in njenih predavateljev pa sploh ne kaže izgubljeni besed. Skratka, nemogoče je najti dovolj tehten argument, ki bi upravičil obstoj tega predmeta v študijskih programih – njegova ukinitvev je edina možna solucija.«

Prav neverjetno naključje je, da se je na isti dan pred letom dni – torej 16. 12. 1986 – sestala komisija CK ZKS za SLO in DS, ki je med drugim sprejela tudi »Operativni program nalog in ukrepov za pospeševanje izobraževanja za SLO in DS v vzgojno-izobraževalnem sistemu«. Kot eno od temeljnih stališč, sprejetih na tej seji, so zapisali: »Obveščeno in pripravljeno za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozščito je nepogrešljiv in enakovreden del splošne kulture naroda in vsakega posameznika. Podlaga take pripravljenosti je zlasti patriotična zavest, ki se lahko oblikuje na temelju spoznanj o vseh problemih življenja in razvoja posameznika in skupnosti ter družbene prakse, v kateri delovni ljudje in vsi drugi občani aktivno sodelujejo v vseh procesih življenja in dela v socialistični samoupravni družbi. Med takimi so tudi vse naloge v zvezi z zagotavljanjem učinkovitega uresničevanja in varstva temeljnih človeških pravic, varnega življenja in nacionalne neodvisnosti. S tem pa se ustvarja tudi podlaga za dejansko podružbljanje varnosti in obrambe.«

Frazeologija zgornjih vrstic nam je dobro znana, sporočilo je rahlo zavito, a še vedno dovolj razvidno (»podružbljanje obrambe« = militarizacija družbe). SLO in DS je torej eden najpomembnejših elementov v življenju posameznika in družbe, prisoten je na vsakem koraku kot zrak, ki ga dihamo, in prav je tako, kajti v trenutku, ko ga bomo postavili na stran, nas bodo na horuk pomalicali vsi zunanji in notranji sovražniki, ki so seveda večno na preži in pretakajo masne sline ob misli na našo sladko deželico. Koncept SLO in DS je tisti, ki odločno pravi: »No

pasaran!« Popolnoma jasno je torej, da mora biti SLO in DS globoko zarinjn v vse pore družbenega življenja.

Podobno vizijo, vendar še precej bolj konkretizirano (ponekod pa tudi zelo protislovno), nam ponuja uradni odgovor Skupnosti učiteljev predmeta SLO in DS SFRJ UEK v Ljubljani in Univerze v Mariboru na zahtevo Študentskega parlamenta. Na samem začetku dajejo avtorji študentom na znanje, da je predmet SLO in DS opredeljen in določen v zveznem zakonu o splošni ljudski obrambi, v SMERNICAH Predsedstva SFRJ za usposabljanje za splošno ljudsko obrambo in v DOGOVORU Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo ter pristojnih republiških in pokrajinskih organov o enotnih temeljnih usposabljanja mladine za splošno ljudsko obrambo. S tem hočejo seveda samo utrditi prepričanje, da je predmet SLO in DS NE-DOTAKLJIV.

Takoj za tem pa tudi oni zabredejo v pridigo o nujni prisotnosti SLO in DS na vseh ravneh družbe: »Za kompletno oblikovanje celovite osebnosti oziroma strokovnjaka je ta doktrinarna podlaga zelo pomembna, saj je obrambno-zaščitna kultura nepogrešljiv del splošne samoupravljalke kulture akademsko izobraženega občana-samoupravljalca.«

Obrambno-zaščitna kultura?! Samoupravljalna kultura?! Bog nas varuj toliko kultur! Že tista navadna (kulturna) kultura je za nas Slovence več kot dovolj travmatična. Sploh pa – kulturi obrambe zna kaj hitro slediti kultura napada (po analogiji: napad je najboljša obramba), kultura nasilja, kultura vojne... Ne glede na vse te »kulture« pa je jasno, da brez SLO in DS nikoli ne bomo »kompletno oblikovane celovite osebnosti«. Kakšna škoda!

V nadaljevanju avtorji pišejo o SLO IN DS kot o »domoljubnem, patriotičnem (rahal pleonazem, se vam ne zdi? Pa nič ne de, namen je bil dober! op. a.) in vzgojno-znanstvenem predmetu« in »predstavljanje take dejavnosti kot nepotrebne obremenjevanja, celo militarizacije mladine in družbe, je med drugim tudi del nedobronamernih poskusov za rahljanje in razbijanje našega obrambnega in zaščitnega sistema, pripravljenosti in sposobnosti naše družbe, da se upre agresiji in drugim pritiskom!«

Kakšna militarizacija neki! Takšne laži in klevete širijo najbolj zakrknjeni izdajalci domovine, sovražniki ljudstva in ostali subverzivni elementi. Pa pogledjmo, kaj še piše v omenjenem pismu v zvezi z vlogo obrambno-samozaščitne vzgoje in izobraževanja: »S tem se omogoča podružbljanje obrambno-varnostnih zadev na najširši družbeni ravni oziroma zagotavlja se vključevanje vseh družbenih struktur v obrambno in zaščitne priprave naše družbe. S tem se dokončno uresničuje tudi naša zamisel o **oboroženem ljudstvu!**« Militarizacija? Kje neki!

Takšno je bilo torej argumentiranje predavateljev SLO in DS o smotrnosti in nujnosti obstoja tega predmeta. Že precej pred nastankom tega pisma pa se je razvnela čisto drugačna polemika med študenti in profesorji SLO na Filozofski fakulteti. Slednji so se namreč z vso težo obesili predvsem na en stavek iz utemeljitve Študentskega parlamenta, zakaj zahteva ukinitvev SLO in DS. Ta stavek je seveda: »O akademskem nivoju 'obrambne teorije' in njenih predavateljev pa sploh ne kaže izgubljeni besed.« To so dojeli kot najhujšo osebno žalitev in glavno poanto celotnega dopisa. Prvi se je oglašil doc. mgr. Alojz Pevec s pismom predstavnikom študentov, v katerem je med drugim zapisal: »...Ne bi izgubljal besed o akademskosti take ocene, ki ste jo prejeli od R. Močnika, ker mi (še) ni znano, ali je nastopal kot R. M. ali kot prorektor in ali je pri tako smeli oceni »akademskosti« predmeta in predavateljev uporabljal enaka merila kot za vse druge predmete in predavatelje, vključno seveda z njim.« Zatem je študente povprašal, kako so mogli »sprejeti oceno, ki povsem razvrednoti skoraj 30-letno pedagoško delo človeka, ki je prevzel to neahvalno nalogo, da pomaga FF pri premagovanju kadrovske težave.« To je boleče toliko bolj, »ker spremljam ter po svojih sposobnostih pomagam pri vaših prizadevanjih za uveljavljanje humanih, poštenih medsebojnih odnosov, na katerih temelji **civilna družba**. Takim razmeram so tuje šikane, razvrednotenje, krivice, verbalni delikti, uveljavljanje lastnih interesov na plečih (ali za hrbti) drugih, ki so vplivnejši, in ostale negativne tendence, ki jih morala odklanja...« Na koncu je tov. Pevec ugotovil, da je praksa ocenjevanja in vrednotenja človeka in njegovega dela brez možnosti, da bi se ocenjevalni subjekt branil **nemoralna in protizakonita**. Vse to je naprtil prorektorju Rastku Močniku in ga pozval, naj na II. zasedanju parlamenta utemelji to oceno, saj bo on v nasprotnem primeru nehal predavati na FF.

Na ultimat študentov, ki so zagrozili z bojkotom skupnih predmetov v primeru neobrnvananja njihovih zahtev, je torej odgovoril s svojim ultimatom. Študentje so mu v odgovor napisali, da je napačno prebral njihov dopis, saj izjava o neakademskosti predmeta in predavateljev ni bila Močnikova, ampak njihova. Utemeljili pa so jo z dejstvom, da katedra za obramboslovje obstaja v Ljubljani šele nekaj let in da je potemtakem logično, da večina predavateljev nima ustrezne izobrazbe. Posebej pa so poudarili, da ni bil njihov namen osebno diskreditirati nikogar od profesorjev, šlo jim je samo za ukinitvev predmeta.

Na potezi so bili tako spet predavatelji predmeta SLO. Odločili so se za specialno vojno – po grafičnem prikazu specialne vojne, ki ga je objavila Loyal in povzelo ljubljansko Delo, bi njihovo začasno odpoved

predavanj lahko uvrstili v tretjo fazo specialne vojne, oz. fazo subverzije. Strategija odkritega frontalnega spopada jim torej ni ustrezala; očitno so ocenili, da nimajo dovolj orožja (trdnih argumentov), s katerim bi se branili in so se raje odločili za ilegalno. O tem so neposredno obvestili samo dekanat FF, ki je dal razobesiti njihovo odločitev po tablah oddelkov v vednost študentom. Prodekan FF jim je zatem napisal prijazno pismo, v katerem je solidariziral z njimi, ocenil kulturo dialoga s študentske strani kot »izrazito šepavo« in jih prosil, naj se vrnejo »na položaje«.

Vsi trije predavatelji SLO in DS na FF so mu kmalu odgovorili in v odgovoru zapisali, da je »resnično nedopustno in nehumano postaviti zahtevo po ukinitvi katere koli predmetne vsebine na subjektivno ocenjeno

cionalno organiziranih aktivnostih vseh družb in posameznikov, da bi odpravili nevarnosti uporabe (in zlorabe) nasilja v konkretnih zgodovinskih okoliščinah. Tu usklajujemo tudi stališča o drugih oblikah naših dejavnosti za odpravo nasilja v okvirih t.i. intelektualne vojne, kot so ekonomski pritiski, politične indoktrinacije, psihološki pritiski, manipulacije z javnim mnenjem, terorizem, ekološki problemi in vsa problematika, ki spremlja t.i. krizo vrednot (alkoholizem, prostitucija, narkomanija, kraje, šikane, diskvalifikacije ljudi brez možnosti obrambe itd.)« No comment!

Na koncu so še omenili, da se jim zdi »neresen način, ko sredi šolskega leta študentje najdejo pokrovitelja oz. narobe, pokrovitelj uporabi skupino študentov, ki diskvalificira-

prestavljeno za en teden. Tam so nadaljevali svoj boj, tokrat z drugačnimi sredstvi – začeli so podkupovati mlade bruce in študente drugega letnika, ki obiskujejo njihova predavanja, s tem da so jim prebrali vprašanja in odgovore, ki jih bodo imeli na izpitu. Eden od njih je šel celo tako daleč, da je študentom med samim izpitom narekoval odgovore (glej prilogo!). Njihov namen je jasen in preprost, to taktiko je poznal že Cezar: Divide et impera! S tovrstnim novačenjem svojih slušateljev skušajo skrhati ostrino Študentskega parlamentu in si pridobiti »vojsko pridnih študentov« na svojo stran.

Naslednji teden je Študentski parlament sklenil, da je en bojkot, to je bojkot predavateljev SLO, zaenkrat zadostoval in da študentski bojkot v danem trenutku ne bi bil produktiven. Čim pa se bo izkazalo za potrebno, ga bodo spet potegnili na dan. Začasno premirje torej.

OBRAMBOLJUB POTEMKIN

PRILOGA KAKO JE POTEKAL IZPIT IZ SLO IN DS PRI PROF. PEVCU?

– **Študentka 1. letnika:**
Profesor nas je razdelil na več skupin in nam dal dva izpitna roka. Na izpitu nam je dal vprašanja, nakar smo šli skupaj skozi vprašanja in jih predebatirali. Profesor je razlagal obseg odgovorov tako, da nam je pri tem veliko pomagal. V bistvu so prišli vsi potrebni podatki za odgovor že iz profesorjevih ust. Ta izpit je tako ali tako formalnost.

Všech mi je tak način opravljanja izpita, saj ni treba dosti študirati. Bližajo se še ostali izpitni roki in imam malo časa. Tudi na drugih fakultetah je tako ali pa še boljše.

– **Študentka 1. letnika:**
Pevce je najprej povedal, da obramba ni njegova stroka, da je on v bistvu filozof. Potem je razdelil liste in se umaknil h katedru in ga ni več nič zanimalo. Rekel je, da lahko debatiramo s sosedi. Bilo mi je všeč: na mizi sem imela knjigo, pa tudi posvetovala sem se s sosedi. Bistveno je, tako je rekel, da mi snov »osvojimo«. Učila se nisem dosti. Ta izpit mi je bil všeč.
Na predavanjih se je najprej razburjal glede Študentskega parlamenta: kaj hočemo, ko pravimo, da ni akademski, itd. Potem se je umiril in je bilo spet vse po starem.

OSNOVNE SOLE	1. do 4. razred	Vzgoja za SLO in DSZ v okviru pouka vseh predmetov in dejavnosti izven pouka
	5. do 8. razred	Program »Prva pomoč in zaščita« 7. in 8. razred (približno 40 ur) V predmete so vgrajene vsebine, ki so pomembne za SLO in DSZ (40–60 ur) Dejavnosti izven pouka in neobvezne dejavnosti
SREDNJE SOLE	Prva faza	Predmet »Obramba in zaščita« v 1. fazi srednjega usmerjenega izobraževanja (130–140 ur)
	Druga faza	V druge predmete vgrajene vsebine, ki so pomembne za SLO in DSZ, kot težišče za 2. fazo srednjega izobraževanja Dejavnosti izven pouka in proste dejavnosti
MLADINA OD 17. LETA DALJE, KI NE OBISKUJE SREDNJIH SOL		Program »Obramba in zaščita« Dvajsetdnevno taborenje (zbor)
VIŠJE SOLE IN FAKULTETE		Predmet »Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita SFRJ« v prvih dveh letih študija (približno 120 ur)
		V druge predmete vgrajene vsebine, ki so pomembne za SLO in DSZ
		Znanstveno-raziskovalno delo na področju SLO in DSZ
		Pridobivanje vojaškega znanja in veščin študentov in študentk po prvem letu študija

»neakademskost«, posebej še na grobo diskvalifikacijo izvajalcev teh vsebin. Kje je tu akademskost in moralnost? Obsojanja brez meril in pravnih poti, brez možnosti, da se obsojeni brani, preganjamo vendar vsi, zlasti mladi! To spada v razpravo na **Russelovo raziščišče!** (!!!) V nadaljevanju pa so še zapisali: »S sprejetjem Ustave SFRJ l. 1974 smo namreč sprejeli zasnovano obrambe in zaščite naših pridobitev; ki temelji na podružbljanju teh funkcij. Tako podružbljena obrambna moč pa bo odvisna od tega, kako smo pripravljene sprejeti in izvajati naloge s tega **humanega področja**. To pa ni militarizacija, kot nevedni radi trdijo, marveč znanstveno utemeljene vsebine o genezi nasilja (vojn) skozi čas, o vzrokih njihovega nastajanja, o verjetnostih odprave ter seveda o ra-

jo predmet, nato pa še učitelje predmeta...« Ta pokrovitelj naj bi bil seveda prorektor UEK Rastko Močnik, ki si je v njihovih krogih že pridobil ljubkovalne vzdevke, kot npr. »svobodni strelec« in »dežurni sršen«. Študentje so namreč seveda še prezeleni in preneumni, da bi lahko samostojno sprožili tovrstno akcijo, za to nujno potrebujejo pokrovitelja! In kdo ve, če tudi ta »pokrovitelj« nima nad sabo še kakšnega višjega »pokrovitelja«! Vojna je vojna – nikoli se ne ve!

EPILOG:

No, predavatelji SLO in DS so se vrnili na borbene položaje, in to celo pred II. zasedanjem Študentskega parlamenta, ki je bilo

STALIŠČE

KATEDRE ZA OBRAMBOSLOVJE

POGOVOR S PREDSTOJNIKOM KATEDRE ZA OBRAMBOSLOVJE, TOMOM KOROŠCEM

Kako si konkretno predstavljate prilagoditev predmeta SLO in DS posameznim študijskim smerem? Vse fakultete najbrž niso primerne za aplikacijo obramboslovne tematike na svoje študijsko področje, npr. študij jezikov, arheologije, muzikologije...

Vsaka stroka je po svoje povezana z obramboslovjem. Imamo stroke, ki že po naravi svojega področja sodeluje pri obramboslovju, npr. medicina, ki ima svojo vojno medicinsko doktrino, pravo, ki vključuje tudi vojno pravo in mednarodno vojno pravo. Sem sodijo tudi vse tehnične fakultete in tukaj je ta zadeva jasna. Seveda obstajajo tudi stroke, ki povezanosti z obramboslovjem navidez ne kažejo, kar pa ne pomeni, da jih ta problematika ne zadeva. Te se obramboslovnega vidika lotevajo z izrazito kulturološkega in sociološkega stališča. Obramboslovje je namreč v zadnji konsekvenci tudi stvar slovenske kulturnosti. Gre za nov pristop k bivanju Slovencev, k zagotovitvi suverenosti in ohranitvi slovenskega naroda na tem ozemlju. Zato preprosto ni mogoče pristati na trditev, da obstajajo taki poklici, ki se jih ta problematika ne tiče.

Kako bi opredelili kulturološki pristop k obramboslovju?

To je stvar natančnejših analiz in pregledov programov posameznih študijskih smeri. Humanistične vede bi se ob tem v obramboslovno področje vključevale na specifičen način. Nekaj tovrstnih predlogov imamo tudi že izdelanih. Gre za razdelavo posameznih delov, ki se ne tičejo večinskih vsebin predmeta SLO in DS. Veščinska zastavitev tega predmeta, kot zdaj obstaja, gotovo ni primerna in se ji študentje upravičeno upirajo. Veščinske obrambne vsebine ne sodijo na univerzitetno raven. Če kje obstajajo, potem je to nesmisel.

Predmet SLO in DS je enotno zastavljen za celo Jugoslavijo. To ureja tudi zvezni zakon. Ali menite, da obstajajo možnosti za njegovo vsebinsko spremembo in prilagoditev slovenskim nacionalnim razmeram, za kar se zavzema vaša katedra?

Da, do tega mora priti. Te razlike utemeljujemo in dokazujemo že dalj časa. Tudi sam študij obramboslovja pri nas je drugačen, interdisciplinarno zastavljen. Edini tudi govorimo o obramboslovju, drugi govorijo preprosto o SLO, se pravi samo o neki doktrini splošne ljudske obrambe in jih interdisciplinarnost in razvoj te stroke ne zanima preveč, pač v skladu z njihovo kulturno, civilizacijsko tradicijo, iz katere izhajajo. Mi se v to ne želimo spuščati, želimo pa, da se nam specifični pogledi, ki izhajajo iz naše tradicije, iz posebnega položaja vojaštva na Slovenskem, iz zgodovine, ki nas je prikrajšala za državnost in s tem za svojo vojsko, da se nam torej ta drugačnost in s tem tudi drugačen pristop k obramboslovju v okviru tega

medrepubliškega dogovora prizna. V mnogočem smo ga tudi že uveljavili, nikomur pa ga ne vsiljujemo.

Kako je katedra za obramboslovje sprejela pobudo študentskega parlamenta po ukinitvi predmeta SLO in DS?

To je milo rečeno nesmisel. Če želimo Slovenci biti kot narod suvereni in izpričevati svojo težnjo po državnosti, moramo biti kompletni. Žal ta kompletnost pomeni tudi prisotnost vojaškega oziroma obramboslovnega vidika. Nimamo svoje vojaške inteligence in to se nam tudi marsikje pozna. Zato je ukinjanje tega predmeta nekaj nazadnjaškega, čeprav se kaže kot nekaj alternativnega in boljšega, ter je v končni konsekvenci uperjeno proti slovenski suverenosti. Menim pa, da sedanja vsebina predmeta ni dobra in jo je potrebno spremeniti s sodelovanjem vseh, zlasti pa je pomemben pristop k tej problematiki. Na razpolago imamo že ustrezna sredstva, imamo tudi že raziskave, predvsem pa imamo voljo za uresničitev zastavljenega cilja.

S tem je verjetno povezana tudi prenova kadrovske strukture predavateljev tega predmeta.

Seveda. Predvsem morajo ta predmet prevzeti taki mladi sodelavci, ki bodo interdisciplinarno izobraženi, ki bodo torej poznali svojo stroko na fakultetah in pri nas doštudirali na tretji stopnji, ali obratno, da se obramboslovci specializirajo v magistrskem študiju za določene vede in tako dosežejo

zaželeno interdisciplinarnost. Kot sem že dejal, SLO in DS ni večinski predmet, tovrstna znanja so si študentje pridobili pri vojaki ali pri kakem drugem pouku. Če pa se ta vsebina še vedno predava, je to posledica nesposobnosti učiteljev, da bi predmet vsebinsko prenovili in prilagodili določeni študijski smeri. Imamo pa tudi profesorje, ki ta predmet že predavajo po novih konceptih, žal pa so v manjšini. Sprememba vsebine predmeta zahteva intenzivno sodelovanje med fakultetami. V to je vključena tudi ŽK, ki je že sprejela določene sklepe, med drugim tudi zahtevo, da se fakultete v tem pogledu povežejo s katedro za obramboslovje in skupaj sestavijo interdisciplinarne programe. Nekaj smo jih tudi že naredili in prikazali prav v zadnjih reakcijah katedre na zahteve študentskega parlamenta. Nujno je torej treba določene stvari spremeniti, toda ni jih mogoče spremeniti z ukinitvijo in tudi ne čez noč, ampak z dobro organiziranostjo, s študijem, s pripravljenostjo vseh družbenih faktorjev, tudi univerze, da ta študij in kandidate podpre, da jih dobro organizira, a ne samo z besedami, ampak tudi z dejanji. Zaenkrat je preveč besed.

In v kolikem času naj bi ta projekt izpeljali?

Najkrajši možni čas je štiri do pet let. V tem času bi zadeva morala tako dozoreti, da se nad njo študentje ne bi več pritoževali. A tudi sedaj je možno marsikaj storiti. Od predavateljev tega predmeta je treba zahtevati, da svojo snov posodobijo in prilagodijo potrebam svojih fakultet, kolikor so za to strokovno sposobni. To lahko zaenkrat storijo tudi z zmanjševanjem števila ur. Za to, kar so ti predavatelji danes sposobni, ni potrebna tako velika količina ur. Vemo, da so to večinoma ljudje, ki si na ta način malo izboljšajo slabo vojaško pokojnino, kar gotovo ni dobro. Poskušali smo jih tudi organizirati, da bi se lotili znanstvenega raziskovanja te tematike, kajti le raziskava lahko daje pravo snov in smer za pedagoško delo, pa se razen enega ni bil nihče pripravljen vključiti v raziskovanje, kar je navsezadnje zopet razumljivo. To so večinoma že utrujeni, če že ne ravno ostareli, pa vsaj skrhani ljudje, ki nimajo prave volje. Toda v tem času, dokler stvari ne postavimo tako, kot mora biti, imamo pravico zaradi plače, ki jo vendarle prejemajo, od njih zahtevati, da svojo snov posodobijo, da jo postavijo na višji nivo, za kar imajo dovolj gradiva, čeprav morebiti še ni izdelan dober interdisciplinaren pristop pri posameznih strokah. Kolikor pa tega ne upoštevajo, so študentje povsem po pravici revoltirani in štejejo predmet SLO in DS za zapravljanje časa ob že tako in tako prenatrpanih učnih načrtih.

Priprava:
ALENKA COTIČ

TRODELNA IDEOLOGIJA OBRAMBOSLOVCEV

Zahteva po ukinitvi predmeta SLO in DS na univerzi je smiselna v več pogledih. Poskusimo naj na kratko skicirati razloge, ki govorijo v prid tej zahtevi, ter podati elemente tiste ideologije, ki se tej zahtevi upira.

Takoj na začetku lahko zapišemo več ugotovitev. Cilji predmeta so danes predvsem ideološki, kar je razvidno tako iz njegove teoretične opredelitve kakor tudi iz izvajanja predmeta samega. Druga ugotovitev je, da se predmeta, ki se deklarira kot splošen, udeležujejo na univerzi samo študentje, ki pa so tako ali tako le del populacije. Tretja ugotovitev, ki pa je že postranske narave je ta, da predmet poučujejo predvsem vojaške osebe v pokoju, kar le poudarja militaristični odtenek predmeta.

Pardoksalno je, da sta tako zahtevi po ohranitvi predmeta, kakor tudi zahteva po njegovi odstranitvi, utemeljeni. Utemeljen v določeni politični filozofiji in razumevanju sveta in človeka v njem. S stališča te druge politične filozofije, ki zagovarja ohranitev predmeta, pa je družba sama neizdiferencirana in enotna v svojih sestavnih delih, ideologija razumljena kot neposredna agitacija in doktrinacija pa vezni element, ki skrbi za ohranitev razmerij moči. Prav iz te filozofije izhaja zahteva, da vsi obiskujejo določene predmete ter da se neposredno preko žive besede indoktrinirajo, vključijo v določeno strukturo družbe in se prepoznajo v sistemu. Prikrita težnja takega načina gledanja je vsekakor želja po militarizaciji celotne družbe, podlaga take filozofije pa je predpostavka »o razrednem boju« in konfliktnem stanju družbe na vseh nivojih. Koncept SLO in DS prav tako v svoji vseobčji splošnosti mora staviti na Občana kot pripadnika občega, hkrati pa Občan sam po sebi ni predstavnik občega na tisti način, ko je vse posebno že zajeto v njem. Občan je lahko občan le v primeru, da je poseben, da je torej indoktriniran, da se torej sklada z vladajočimi splošnimi družbenim interesom kot posebnim interesom vladajoče partije.

Da bi torej sistem SLO in DS bil uspešen, je potrebno torej zagotoviti tri elemente – Občana, neizdiferencirano strukturo družbe in ideologijo. Vse to pa postaja z razvojem družbe vprašljivo, če ne že kar iluzorno. Našteti elementi so v primeru jugoslovanske družbe različno razpršeni. Od razslojenosti družbe in od diferenciacije družbenih funkcij je predvsem odvisno, ali v katerem okolju te tri elemente še lahko srečamo ali pa ne več. Očitno je vsaj v nekaterih okoljih proces »diferenciacije« družbe privedel do zahteve po drugačni ureditvi, to pa pomeni, da od treh elementov v trenutku odpadeta dva. Ostaja le še ideologija, ki jo je čas preživel, ker nima več opore v materiji, ki jo želi obvladati.

Vsi ugovori, ki jih lahko izrečemo na račun poučevanja predmeta SLO in DS, temeljijo prav tako na specifični politični filozofiji in pogledu na družbo. Družba je po tem gle-

danju diferencirana tvorba, kjer vsak del opravlja določene specifične naloge, ideologija kot neposredni vpliv besede, indoktrinacija, pa nima več mesta znotraj te strukture. Univerza je samo en segment družbe, segment, ki je ostro razločen od Države. Na Univerzi tako ni mogoče poučevati državne ideologije, še več, vrnitev univerze iz sfere državnega v sfero družbenega zahteva spremembo tako imenovane državne ideologije same. Če je bilo do sedaj potrebno strukturo družbe ohranjati z neposredno indoktrinacijo, je za

smeri in predmete, ki se jih bodo učili, izbrali sami. Splošnost zahteva tudi enakost in dejstvo, da se vsem, ki ne nadaljujejo šolanja na univerzi, ni potrebno učiti »splošnih predmetov«, izdaja neenakost pred zakonom. Prav tako je izvajanje predmeta SLO in DS na univerzi diskriminatorsko. Ugovor proti ideološki indoktrinaciji predmeta prav tako ne izhaja iz dejstva, da je to nepotrebno, temveč iz dejstva, da je neposredna ideološka, doktrinacija v situaciji, ko imamo namesto Občana Družbe in Ideologije samo še posa-

moderno družbo značilna prav odsotnost te neposredne indoktrinacije ter kompetitivnost različnih ideologij in pogledov na svet. Priznati je treba, da je tudi odsotnost določene ideologije hkrati ideologija sama, vendar taka, ki ustreza družbeni stopnji razvoja družbe. Prav v tem je zahteva po ukinitvi predmeta SLO in DS izredno pomembna, saj bi uresničitev te zahteve pomenila tudi formalni zaključek nekega obdobja, priznanje poloma kardeljsko-socialistične vizije družbe v splošnem in obrambe v posebnem...

Na osnovi takega pogleda je mogoče reči, da študentje kot samo del populacije prav gotovo niso zavezani učiti se splošnih predmetov na univerzi, kjer so si posebne študijske

mezno in razlomljeno družbeno celoto, neučinkovita. Taka indoktrinacija pripada preteklosti in nova kvaliteta je lahko le odsotnost indoktrinacije kot take, kakor je nova ideologija lahko le odsotnost posebne, državne ideologije na univerzi.

Zatorej zaključimo tako, kot smo že nekoč in kot bo verjetno potrebno še velikokrat.

Univerza mora postati institucija civilne družbe.

STRAH PRED LETENJEM

Zahtevala sta anonimnost. Preveč se je že pljuvalo po njih, predavateljih predmeta SLO in DS.

Prvi:

»Ne bom dajal nobenih izjav o stališčih Študentskega parlamenta; stojim na stališčih družbe. In če se zdi družbi to potrebno, potem naj predmet, ki ga predavamo, ukine. Ne pustim pa se obravnavati na način, na kakršnega smo bili obravnavani do sedaj. Kaj je to, da poskušajo študentje ukiniti ta predmet s tem, da nas predavatelje strokovno diskreditirajo? Vsako leto sestavim posebna vprašanja, iz celotnega programa sem sestavil poseben program za naše študente, ta program prilagam, se trudim, navsezadnje pa naletim na takšno nevhvaležnost...

Veliko stvari, ki se jih učimo tukaj, se lahko kasneje uporabi v praksi. Poglejte – če učenec vpraša tovarišico v šoli, kdo ima prav v kakšni vojni. Kako naj mu prav odgovori, če ni seznanjena z merili, kako se ocenjuje značaj neke vojne. S tem se med drugim seznanjamo tukaj. Kako naj brez znanja razvijamo obrambno zaščitno kulturo?

Saj fantje, ki pridejo iz vojske, nič ne vedo. Tam se tega ne učijo. Tu je vendarle višja strokovna raven. Mnogo je mladih fantov, ki se ne sklicujejo na znanje iz vojaškega roka. Pridobivajo si novo znanje. Kajti ta predmet na univerzi nima nobene zveze z vojsko. Predmet SLO in DS je pomemben zato, ker tega srednješolci še ne morejo dojeti. Na univerzi pa gre za filozofsko in sociološko višjo

stopnjo znanja. Poglejte samo naše diplomske naloge, kaj vse vključuje naš predmet. Ne gre samo za militantni predmet. Poglejte nekaj naslovov npr. »Uveljavljanje obrambne kulture v Osnovni šoli«, ali »Oblika obramboslovne pomoči pri tehnični vzgoji«, ali »Oris socialnega nauka rimsko-katoliške cerkve«, »Krščanstvo in socializem v duhu dialoga«. Vse to je povezano s tem predmetom.

Pri sestavljanju vzgojnoizobraževalnih programov morajo biti enako zastopani učitelji, študent in program. Program pa vsebuje tudi vsebine, ki jih določa družba. Če se študent vpiše na Filozofsko fakulteto, sprejme s tem tudi njen program. Ne pa, da se spominijo sredi semestra, da bi predmet ukiniti, oziroma da bi zmanjšali število ur. Razumem študenta, da ima preveliko obremenitev, toda tisti, ki ne zmorejo tega programa, naj se preprosto vpišejo na katerega drugega.

Na Pedagoški akademiji nočejo študentje niti slišati o ukinitvi tega predmeta. Prišli so celo k meni, kaj naj zdaj storijo.

Družbeni dogovor Združenja jugoslovanskih univerz, skupščinski dokumenti in ustava nas zavezujejo, da tega predmeta ne moremo odpraviti. Če bi to želeli, bi morali spremeniti ustavo, sprejeti drugačen družbeni dogovor... Da, kar vključite se v javno razpravo okrog ustavnih sprememb. Sem takoj za to, da se predmet spremeni – od naziva naprej. Naj bo npr. Obrambno zaščitna kultura. Spremeni naj se število ur. Hkrati pa bi

bile ob tem potrebne kadrovske spremembe. Toda samo z demokratičnimi sredstvi se lahko doseže demokracijo. Ni pa prav, da hočete z diskreditiranjem nas odpraviti predmet SLO in DS.«

Drugi:

»S poukom »SLO« na Filozofski fakulteti se ni pravočasno začelo zaradi več razlogov: prvi razlog so sklepi vašega Študentskega parlamenta z dne 16. 12. 87 o predmetu SLO in njegovih izvajalcih, nato pa nas je prizadela naznanitev drugega študentskega parlamenta (za 16. 3. 1988), z vnaprej napovedano grožnjo »bojkota« predmeta in nas izvajalcev.

Drugi razlog je pokroviteljeva označitev predmeta na parlamentu. Močnik, v svojstvu prorektorja za študentske zadeve na ljubljanski univerzi, je naš predmet označil kot praktično večščino, ki se je ni mogoče naučiti v predavalnicah, ampak le na terenu. K temu pa je svoje dodal še študent Aberšek, da o akademskem nivoju »obrambne teorije« in njenih predavateljev sploh ne kaže izgubljati besed. Za Močnika je ta predmet večščina, za Aberška pa teorija. Oba pa sta mnenja, da so vsi tisti, ki izvajajo predmet, ne glede na izobrazbo, butci. Pri tem je pаметen najbrž tisti, ki ne pozna ne programa, niti njegove vsebine, niti izvajalcev – pa vendarle govori proti. Tako nekako prihajajo preko mrtvih, sramotnih in diskvalificiranih od ciljev. To pa je v vsaki družbi nečastno in nemoralno.

Tretji razlog je članek v Teleksu št. 6 o seji fakultetnega sveta FF, kjer je bilo rečeno, da predvojaška vzgoja nima na univerzi kaj iskati. Toda kaj ni to najboljši dokaz, da tudi posamezni voditelji fakultete, kot npr. novi prorektor univerze, ne vedo: da ni predvojaške vzgoje že osemnajst let, ne vedo za vsebino programov, ne vedo, kdo ima pravico odpraviti predmet SLO...

Četrty razlog je pismo Aberška, ki ga je sestavil v imenu študentske organizacije FF dc. Pevcu – kot odgovor na Pevčevo reagiranje.

Zaradi tega smo menili, da ni za nobenega od nas več pogojev, da bi še naprej opravljali svoje obveznosti. Verjetno bo kdo rekel, zakaj pa ste potem prišli nazaj... Poglejte zakaj: z več strani so se pojavili pritiski, kot češ, vi bojkotirate... Prav tako nas veže pogodba do 31. 7. 1988. Opravičil se nam je dekan FF, da oni niso krivi za to, kar se dogaja. Prav tako je prodekan FF poslal pismo predavateljem SLO s prošnjo, da naj nadaljujemo svoje delo, da sklepi študentskega parlamenta ne izražajo mnenja baze. Da nadaljujemo svoje delo je pripomogla tudi seja skupnosti predavateljev tega predmeta na univerzi v prisotnosti Močnika in obsodba njegovega ravnanja.

Na koncu naj povem, da predmet SLO in DS ne bo odpravljen in bo še vedno pogoj za vpis v drugi letnik in pogoj za vpis v tretji letnik.«

IRENA LAH
SIMONA F.

IZJAVA PROSTEGA STRELCA

Naša prizadevanja v zvezi s predmetom »SLO in DS« imajo dvojni namen: izboljšati obrambno usposobljenost študentov in zmanjšati njihove študijske obremenitve, ki so zdaj nesmotrno velike in kontraproduktivne.

Sedanja ekstenzivnost študija izvira iz veljavnega načela financiranja univerze. Fakultete so, da bi si pridobile potrebne denarje, prisiljene množiti predmete, profesorji so prisiljeni prevzemati nesmiselno velike pedagoške obremenitve – to pa škodi tako učiteljem kakor zlasti študentom. Na univerzi zato pripravljamo model za drugačno financiranje, ki bo omogočilo vrnitev k akademskemu standardom. V tem okviru so skupni predmeti pravzaprav obrozen problem. Prepričan pa sem, da lahko prav na tem področju s strokovno in politično podporo predavateljev in univerzitetnih organov ponudimo rešitve, ki bodo za zgled pri urejanju na odločilnih področjih, tj. v strokah. Pri družboslovnih predmetih s pomočjo predavateljev in Marksističnega centra univerze zdaj uvažamo zelo zadovoljivo rešitev: študijske obveznosti se bodo zmanjšale s 120 ur na 60 ur predmeta in 30 ur seminarja, s 4 izpitov na en sam izpit; hkrati pa se bo izboljšala kako-

vost družboslovja, saj bodo študenti poslušali en sam predmet, ki si ga bodo sami izbrali in ki bo na pravi akademski ravni.

Glede obrambnega usposabljanja osebno nisem prepričan, da je zanj najmostrnejša in najučin kovitejša oblika prav »predmet«. A v teh mislih sem razmeroma osamljen. Stališče republiškega sekretariata za ljudsko obrambo in republiških vodstev političnih organizacij je, da o odpravi predmeta ne more biti govora, da pa je odprta razprava o tem, kako bi predmet izboljšali. Glede na to, da je težko doseči bistvenejše premike celo na področjih, ki so politično veliko manj investirana (npr. pri pedagoških predmetih, kjer je ureditev s strokovnim izpitom in specializacijo po zaposlitvi tako rekoč evidentna rešitev), se mi zdi najpametnejše stališče univerzitetnega sveta, da se razprava o predmetu SLO in DS nadaljuje z izhodišč, ki jih je v odziv na študentski parlament FF izdelala katedra za obramboslovje FSPN. Katedra za obramboslovje meni, da so nujne bistvene spremembe v programu tega predmeta, tako da bi se veliko tesneje približal strokovnemu študiju. Katedra opozarja, da je za te spremembe treba zagotoviti politične in kadrovske pogoje. Glede kadrovskih pogojev sem prepričan, da

jih lahko zagotovi prav ta katedra. Glede ostalega pa mislim, da smo na dobri poti; pri rektoratu smo ustanovili delovno skupino, ki bo pripravila koncept za bistveno izboljšanje predmeta. V tej skupini so predstavniki obeh slovenskih univerz, predavateljev predmeta na obeh univerzah, študentov obeh univerz in republiškega sekretariata za ljudsko obrambo. – Poseben problem pri tej zadevi je, da o programu predmeta in njegovem izvajanju obstaja zvezni dogovor, ki so ga sprejeli zvezni sekretariat za ljudsko obrambo in ustrezni republiški sekretariat ter republiški komiteji za izobraževanje; torej državne, ne akademske institucije. Program, ki je na vseh univerzah in zlasti na vseh fakultetah enak ne glede na strokovni študij, je seveda v nasprotju z našimi prizadevanji za »znanstveno univerzo«, h kateri sodi tudi individualizacija univerzitetnih programov.

Prepričan sem, da bomo v delovni skupini izdelali kvaliteten model za predmet, potem pa ni vrag, da bomo s kvaliteto, ki bo zagotavljala boljše obrambno usposabljanje, premaknili tudi ovire na tem področju, kamor se zadnji čas žal zatekajo številne konservativne politične sile jugoslovanske družbe.

Rastko Močnik

ZOPER SKUPNA JEDRA IN MILITARIZACIJO UNIVERZE

Pred leti je našo zvezno politično sceno pretresla razprava o skupnih šolskih jedrih. Osrednja želja struje poenotenja je bila skupna programska zasnova šolstva v Jugoslaviji. Emocionalno nabita razprava se je končala (se je potuhnila?) z ugotovitvijo, da je šolstvo v pristojnosti posameznih republik. Pa vendar so se skupna jedra vtihotapila v naše vzgojnoizobraževalne institucije pod krinko predmeta SLO in DSZ.

Predmet SLO in DSZ s svojim obveznim enotnim učnim programom za vso Jugoslavijo (10 % nacionalna toleranca), je realizacija skupnih jeder v skróčenem obsegu. Iz predgovora (učbenik za SLO in DSZ 1.) in uvoda (SLO in DSZ 2.) izvemo, da je učni program tega predmeta posledica sklepov 11. kongresa ZKJ o nadaljnjem podružbljanju, razvijanju itd., obrambe in zaščite. Ta interdisciplinarni predmet, ki bi naj bil instant mešanica družboslovnih in vojaških ved, je bil blagoslovljen in v življenje priklisan s strani partije – njenega kongresa. V zgodovini znanosti bi zaman iskali paralelo rojstvu nove znanosti na partijskem kongresu, zato tega ne bomo niti poskušali. Nastanek predmeta in predmet sam, to je znamenje nove dobe – proletarske civilizacije. Vsi ljudje smo si enaki, zato vsem enako znanost. Znanost, ki nima nobene podobnosti s kapitalističnimi, ki vzpostavlja socialističnega človeka in mu podaja resnice tega sveta.

Sedanji nosilec skupnih jeder nam preko učbenikov in večine predavanj prezentira nekakšno yugoslovenščino – zametek bodoče proletarske govornice. Predmet razbija elitizem univerze, njeno vzvišenost in njeno nerazumljivo govorico, s tem da se znotraj nje udeležuje izobraževanja s svojim vsakomur razumljivim jezikom. Intelektualca povzdiguje in obenem meče v vrste nevednega proletariata.

Študirajočo mladino je samoupravni socializem postavil v privilegirano položaj z zakonom o ljudski obrambi, ki za to populacijo zahteva dodatno usposabljanje. Izhajajoč iz ustave bi to pomenilo, da imamo med enakopravnimi ljudmi tudi bolj enakopravne. Če je dolžnost državljana, da sodeluje pri usposabljanju za SLO in DSZ x ur, potem je študent dolžan domovini za njeno varnost še dodatnih 240 ur, torej x + 240. Tu je mesto, kjer je intelektualca povzdignjen v svoji dolžnosti do domovine. In kje se pridružuje proletarcu? Ugotovili smo že, da je jezik tega predmeta yugoslovenščina, ki korenini v breznacionalnem proletarskem kozmosu, ki

je zgolj razreden. Govorica proletarca in študenta se izničila. Predmet sam zase trdi, da ni predvojaška, da je torej nekaj povsem drugega, da je podajanje resnice, oboroževanje z marksizmom. **Študent ne potrebuje več fizičnega drila kot proletarec, temveč več ideološkega.**

Argumente proti predmetu SLO in DSZ bi lahko strnili v tri skupine:

1. Predmet je protizakonit, saj predstavlja poseg v pristojnost republik. Skupna jedra so nesprejemljiva, saj ogrožajo življenjske interese posameznih narodov.

2. Predmet negira z ustavo zajamčeno enakost ljudi v pravicah in dolžnostih.

3. Na univerzi ni mesta za znanosti, ki so posledica partijskega kongresa.

Prva dva argumenta lahko v kratkem postaneta brezpredmetna, saj smo v postopku spreminjanja ustave. Nova ustava bo verjetno (če upoštevamo dano razmerje sil v naši politiki) prinesla poleg mnogih zgodovinskih novosti tudi zgodovinsko poenotenje, saj bo (verjetno) na svojih straneh uzakonila skupna jedra in naredila zakonski prostor za razlikovanje med ljudmi.

Tako nam ostane le še tretji argument, ki pa je akademske narave. Posamezne znanosti so si zagotovile domovinsko pravico znotraj univerze s svojim poljem in s svojimi strokovnjaki. Predmet SLO in DSZ pa je prišel na univerzo po nekakšni bližnjici. Ni imel izdelanega svojega predmetnega polja ne strokovnjakov, ki bi ta predmet predavali. Predavatelji za ta predmet se zato rekrutirajo iz vrst upokojenega oficirskega kadra.

Ideologija ali militarizem

Sam študij predmeta SLO in DSZ je obvezen za vse višje in visokošolstvo. Razdeljen je na dva dela. Prvi obsega pet, drugi šest delov. Cilj predmeta je formiranje marksističnega znanstvenega pogleda na svet, razvijanje idejnopolitične zavesti, zasnovane na idejnih opredelitvah ZKJ, in seveda usposabljanje za delovanje v sistemu SLO in DSZ. Študente bi naj ta predmet prepričal v to, da sta koncepcija SLO in DSZ edina alternativa in jamstvo za zaščito naše družbe. Takšno opredelitev sebe bi nam ponudil ta predmet.

Najzanimivejše poglavje prve knjige nam predstavlja specialno vojno, najnovejšo obliko imperialistične zarote zoper socialistično samoupravno prakso. V dani politični situaciji je izraz specialna vojna dobil domovin-

ske pravico na raznih sejah kot sinonim za slovenski sindrom, za nezaželeno kritiko. Že zaradi tega si to poglavje zasluži posebne pozornosti.

Specialno vojno proti Jugoslaviji izvajajo imperialistične in hegemonistične sile iz tujine v povezavi z notranjim sovražnikom in sovražno emigracijo ter ob njunem izkoriščanju. V te namene uporabljajo obveščevalne službe tistih dežel, ki proti SFRJ izvajajo doktrino specialne vojne, prav tako pa tudi razne reakcionarne in protikomunistične organizacije na svetu. Dejavnost sil notranjega sovražnika se kaže v raznih oblikah in metodah subverzivne in drugačne dejavnosti. Pri tem izhajajo iz različnih političnih in idejnih opredelitev: nekatere sile delujejo s pozicij buržoazne teorije o ureditvi družbe, druge z birokratsko-etatičnimi pozicij, tretje pa s separatističnih pozicij z namenom, da bi jugoslovansko skupnost razbile.

Ideološka indoktrinacija kot metoda subverzije se uporablja zlasti v povezavi s humanističnimi znanostmi. Gre za sistematično delovanje z marksizmu nasprotnih filozofskih pozicij predvsem na tisti del humanistične inteligence, ki ima že sedaj ali pa bo imela v dogledni prihodnosti največ vpliva na ideološko opredeljevanje celih generacij. Ta zvrst specialne vojne ima raznovrstne oblike. Mednje sodijo predvsem prodori v uredništva obstoječih listov in časopisov ali ustanavljanje novih, katerih naloga je oblikovanje »teoretskih« družbenih, političnih, kulturnih in drugih tokov. Kot nosilci takih dejavnosti se največkrat pojavljajo svobodoumnejši, liberalistični intelektualci, katerih cilj je v tem, da bi s svojimi kritičnimi pristopi k družbeni stvarnosti prispevali k humanejši, liberalnejši vsebini samoupravne socialistične družbe. Pri tem sploh ni bistveno, kakšna je intimna opredelitev posameznikov, ampak, kaj te dejavnosti objektivno pomenijo in komu koristijo.

Kaj nam povedo te misli o specialni vojni? Kolikor jih iztrgamo iz sedanjega političnega trenutka, ki je opredelil nosilca izvajanja specialne vojne, bi dejali, da gre za **politico brošuro, ki ni grajena na argumentih, temveč na veri v resničnost teksta.** Postavlja dovolj splošen objekt sovraštva (imperialistične in hegemonistične sile), da bi lahko postala mobilizacijska sila v družbi – podobno kot je fašizem za mobilizacijo uporabil antisemitizem. Poleg zunanega sovražnika pa postulira tudi notranjega, ki morda celo ni sam v sebi reflektiran kot tak, temveč je v po-

zicijo sovražnika potisnjen na podlagi razrednega kriterija. Zanimiva je tudi misel, ki kaže nezaupanje do humanizma, ki da je še posebej primeren za ideološko indoktrinacijo.

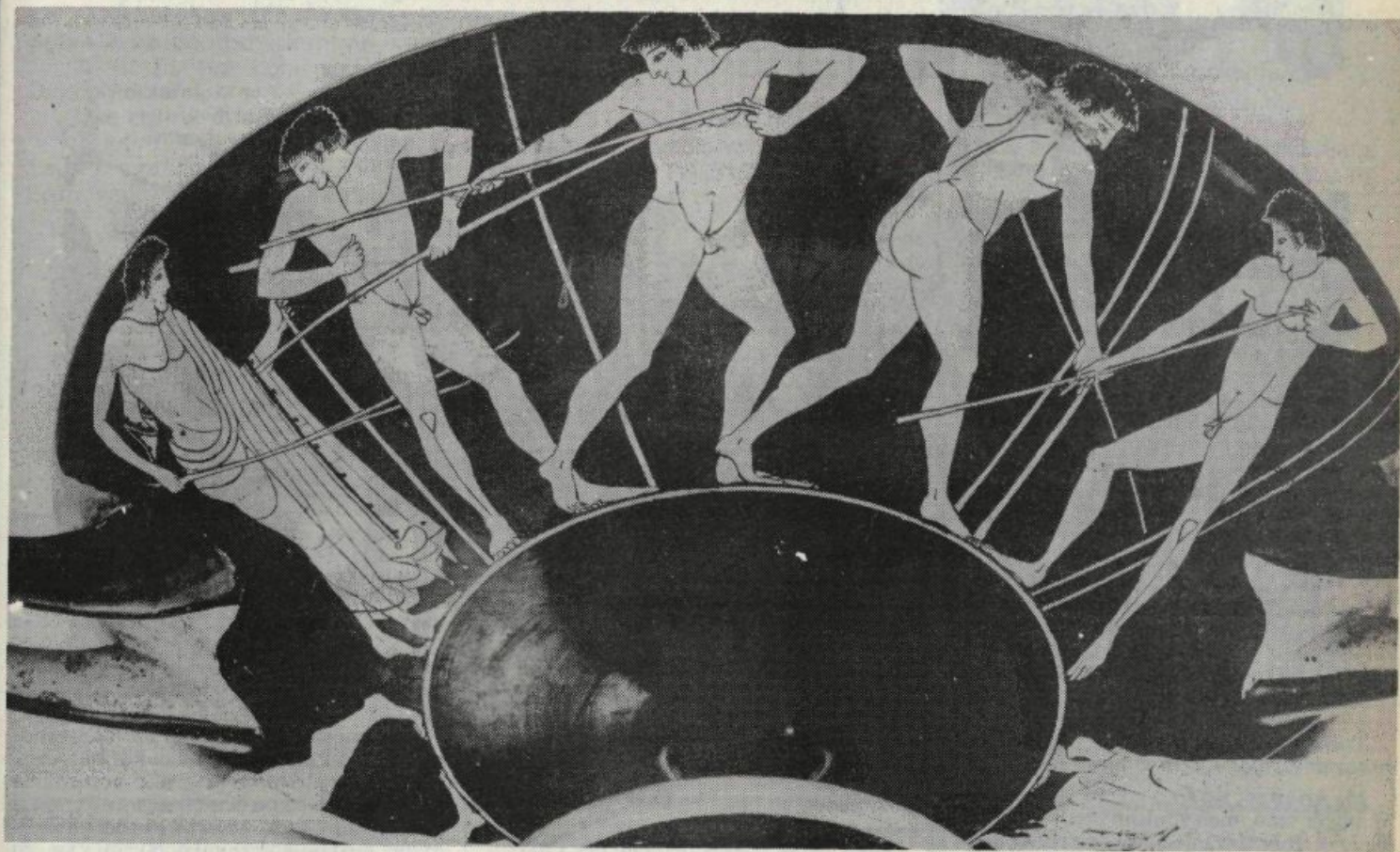
Vpeljava našega političnega trenutka v to hibridno znanost nam bo razkrila še neke razsežnosti predmeta, o katerih do sedaj nismo govorili. Pred kratkim smo slišali na sejah naših najvišjih organov trditev, da je Slovenija v vojni in to ne v navadni, temveč kar v specialni. Nosilec te vojne bi naj bila uredništva nekaterih časopisov. Znanost SLO in DSZ nam je izza katedra ponudila shemo delovanja domnevnega sovražnika. Naši politični vrhovi nam sporočijo le še njegovo ime. Sedaj postaja vse jasno! Predmet nas je

univerzitetnega predmeta, saj je verouk z ustavo iz nje izrinjen. Očitno pa je ustava stvar interpretacije.

Oglejmo si še del drugega dela revolucionarnega katekizma. V petem delu v poglavju, ki nosi zveneči naslov: Izobraževanje, kultura in znanost v SLO in DSZ srečamo nekaj genialnih misli. Posamezni elementi naslova so v dialektičnem razmerju in razredno določeni.

Bodoči socialistični bojevnik mora biti moralnopolitično in duhovno čimbolj vsestransko oborožen. Za to je potrebno integralno povezovanje vseh področij človeškega dela in družbenega življenja.

je torej jasna: Militarizem zahteva pokorščino na podlagi ideologije (npr. fašistične), uvaža vojaško vzgajanje v vse pore družbenega življenja od vrta do univerze, razvija oboroževalno industrijo, ustvarja psihozo notranjega in zunanjega sovražnika. Naša samoupravna družba pa jasno predstavlja direktno nasprotje takih tendenc. Enotna (einheitliche) volja našega delavskega razreda, narodov in narodnosti z avantgardo in ljudsko oblastjo je vzpostavljena skozi poznavanje dialektike in marksizma. Delovni ljudje spoznavajo marksizem in dialektiko tudi ali predvsem skozi učbenike SLO in DSZ. Militarizem vtihotapi v vse pore življenja izobraževanje za vojsko, mi preko predmeta SLO in DSZ za mir. Podružbljanje obrambe je torej

oborožil z resnicami o sovražnikih – to je bil njegov namen. V trenutku, ko dobimo ime, nam ni treba več razmišljati, saj iz lekcij dobro vemo, da sovražnik ni le tisti, ki ga kot takega prepoznamo mi, temveč je vsakdo, ki ga za takega prepozna naša budna oblast. Če smo šolske lekcije vzeli resno, se bomo takoj zganili in začeli z obrambnimi aktivnostmi. Poskušali bomo razkrinkati že razkrinkanega sovražnika v sodelovanju s službo obveščanja.

Edino za kar nas je predmet usposobil, je verovanje. Podal nam je resnice in zapovedi, vse v pravem razmerju. Ta vera bazira na sugestiji, katere psihološko dejstvo je, da lahko nekdo verjame brez argumentov, če mu vero le dovolj prepričljivo in pogosto vtepamo v glavo. To je polje, na katerega računa predmet SLO in DSZ, to pa ne bi smelo biti polje

Podobna misel v: Katekizem 2, str. 195–196

Zgornja trditev se nanaša na izgradnjo socialističnega branilca, da pa ne bo pri nepoučenem bralcu nastal vtis, da gre za modifikacijo militarizma, moramo takoj podati tudi materialistično analizo tega kapitalističnega pojava.

Militaristični sistem je zelo nevaren za svetovni mir. V takem sistemu so vsi znanstveni potenciali z državno prisilo podrejeni razvijanju borbenega duha, vzgajanju bojevnika praktika. Na ta način naj bi vsa nacija fanatično podpirala agresivno politiko vladajočih krogov. **Tipičen primer takšnega sistema ni naš sistem, ker mi izgrajujemo koncepcijo oboroženega ljudstva.** Razlika k militarizmu

v direktnem nasprotju z militarizmom. To izhaja iz same definicije obeh konceptov. Ljudi pri nas nihče ne prepričuje, kdo je sovražnik in kdo prijatelj, saj je narod oborožen z marksizmom in demokratičnim centralizmom.

Da ne bo kdo mislil, da se kje zajebavam! Osnovna literatura:

Karl Marks: Instant verzija
Friedrich Nietzsche: Also sprach Zarathustra

Učbenik za SLO in DSZ – več avtorjev
zapiski s predavanj
+ Adolf Hitler: Mein Kampf (v gotici, ne cirilici)

Razredni prijatelj

SLO IN DS SFRJ NA UNIVERZI

1. Program predmeta, učbenik zanj in njegovo praktično izvajanje v splošnem niso na univerzitetni ravni. To ni samo posledica slabe tehnike, temveč gre enostavno za vsebine, ki vsaj v svojih 80 % ne sodijo na univerzo, temveč na politične ure v karnarne.

2. Vsebina predmeta je ideologizirana do skrajnosti! Snov je prikazana na srednješolski in vojaškopovprečniški način, ki nima nobene zveze niti z akademskim nivojem niti z resnim vojaškostrokovnim po-

ukom. Od posameznih predavateljev je potem odvisno, koliko ta nivo dvignejo oziroma še bolj znižajo.

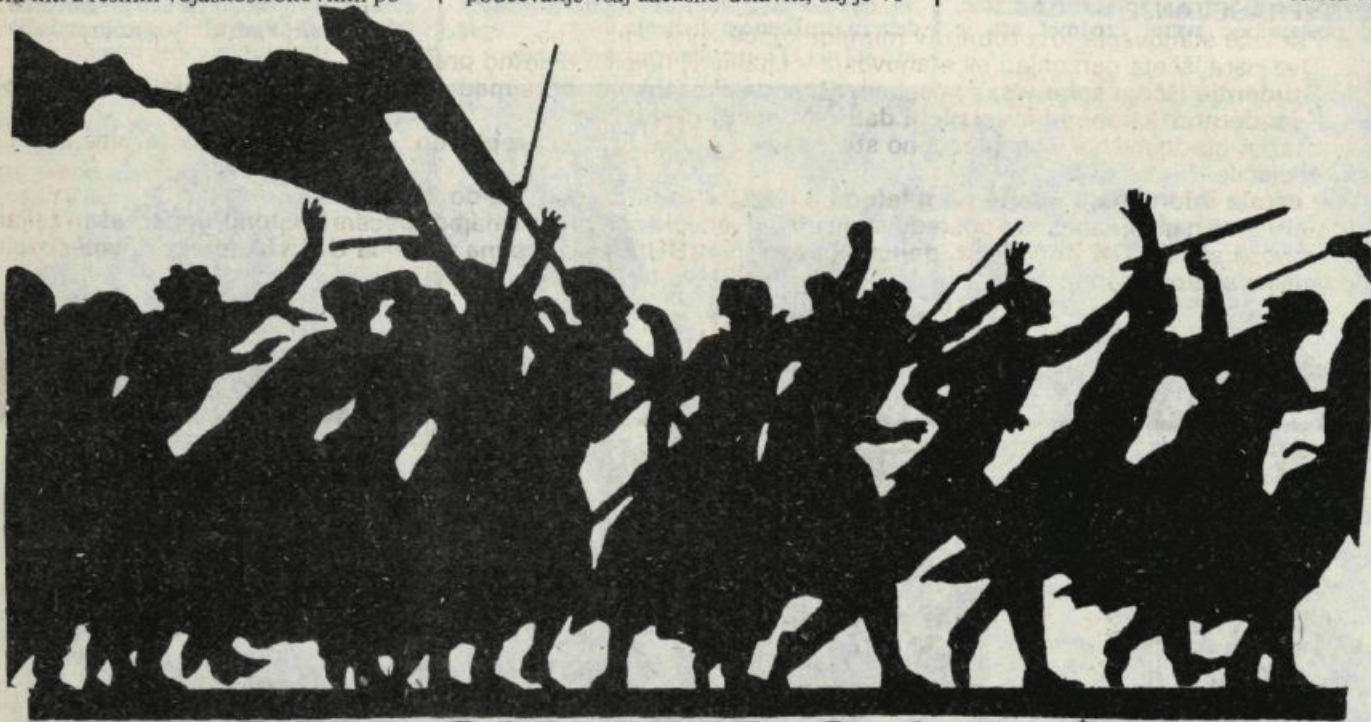
3. Nekatere teme iz programa predmeta nedvomno sodijo k akademski izobrazbi, vendar bi morali ustrezno znanje s tem v zvezi študentje dobiti pri posameznih družboslovnih predmetih. Poseben predmet zaradi teh tem je odvečen.

4. Tudi če na vsebino predmeta ne bi imeli nobenih pripomb, bi morali njegovo poučevanje vsaj začasno ustaviti, saj je ve-

čina visokošolskih učiteljev, ki ga izvaja, pod nivojem in deloma tudi brez ustreznih strokovnih kvalifikacij, tako da ima njegovo izvajanje na obrambo države v celoti vzeto negativen vpliv.

5. Najmanj, kar bi morali zahtevati, je neobveznost tega predmeta, oziroma omogočiti normalen vpis v višji letnik tudi brez ocene iz SLO in DS SFRJ I. ali II. Gre torej v nekem smislu za priznavanje ugovora vesti na univerzi.

Janez Janša

MIROVNIKI O S.L.O.

Tribuna: Kako si mirovniki predstavljate mirovno vzgojo? V čem je njeno bistvo?

Marko Hren: Ko smo razmišljali o mirovni vzgoji, smo imeli v mislih predvsem vzgajanje in izobraževanje ljudi, od primarne socializacije, se pravi, tja od osmega leta naprej, pa naprej do smrti, in to v takem duhu, da bi ti zrasli v, recimo temu, avtonomne ljudi, ki bi znali biti v komunikaciji z okoljem, v katerem živijo, na eni strani kritični, na drugi strani pa sprejemljivi za dialog in za različnosti. Mnenja smo namreč, da lahko svobodno živi in svobodo tudi dopušča samo posameznik, ki svoje okolje doživlja iz svojega avtonomnega jaza. Torej posameznik, ki se je naučil imeti svojo svobodno voljo. Svobodna volja je predpogoj za kakršnokoli razumevanje različnosti in s tem za miroljubno koeksistenco. Dokler človek različnosti ne razume, se je boji. Iz bojazni pa prihaja jeza in ogroženost itn., itn.

Skratka, mirovna vzgoja v globalu, na kateremkoli nivoju že, ima lahko samo namen človeka vzpodbujati k avtonomnosti. Ne ga usmerjati, ne ga naučiti, ampak mu pustiti svobodo, da se uči. Mirovna vzgoja v tem

smislu ni vzgojiti ljudi, ampak imeti nevzgojene ljudi.

Tribuna: In kako ste konkretno zastavili svoje delo?

Hren: Mi smo stvar zagrabili pač v okolju, v kakršnem živimo; ker ne živimo v Angliji ali kjerkoli drugje. Prilagoditi smo se morali na naš teren totalne ideologije, na teren usmerjenega šolstva, na teren socializma, ki pač predstavlja svoje vzgojne in izobraževalne smotre. Eden od teh grozljivih smotrov je tudi negovanje tradicij NOB, negovanje vrednot, ki so zrasle v tem času. In odtod tudi vzgajanje komunikacijskih načinov, ki so tati 50 let in niti najmanj ne ustrezajo času, v katerem živimo.

Tribuna: Ali bi bila možna mirovna vzgoja v okviru predmeta SLO?

Hren: Mirovna vzgoja v konceptu varnosti poudarja tiste segmente, ki jih koncept SLO v eni daljni zasnovi tudi predvideva. Vendar koncept SLO poudarja oboroženo pripravljenost kot glavni faktor varnosti. Mirovna vzgoja predpostavlja kot glavni faktor varnosti recimo faktorje kot demokracija, človekove pravice, graditev socialne varnosti, eko-

loške varnosti itn. To so tisti robniki varnosti, ki jih mirovna vzgoja vidi kot bistvene.

Na drugi strani pa je enako pomembna plat dialoga med različnimi segmenti znotraj družbe, npr. verni-neverni in tudi mednarodno, med posameznimi državami v smislu izgrajevanja dialoga, razumevanja ter zmanjševanja strahu pred sovražnikom, s tem podiranja tistega bistvenega elementa, ki konstituira armado, sovražnikove sisteme.

In v SLO, kakorkoli že vključuje te ostale predmete, popolnoma prevlada nota oboroženega boja. Se pravi, tu ne gre za ukinitvev segmenta, ki se mu reče oborožena pripravljenost, ker je v tem trenutku, kljub temu, da se da razmišljati v tej smeri, absurdno predpostavljati, da bi se stvar, ki obstaja – ukinila. Ne moreš reči tega ni, tako kot ne moreš reči agresije ni, če je. Stvar je treba zdraviti. Zdravi pa se tako, da se postavi v en pravi kontekst. Mislim, da je zdaj precej bolj stvarno govoriti o dialogu razumevanja med različnostmi, narodi itn. ter graditi sistem zaupanja, kot graditi drugačno trdnost.

IRENA LAH

Tribunina posredovalnica

Akcija oglasov za oddajanje stanovanj in sob študentom je stekla. Vsi pridno telefonirajo, tako da nekaj stikov rešimo že pred objavo Tribune. Oglaševanje je še vedno zastoj, tako kot vse ostale usluge. Sedaj pa pregled trenutne ponudbe in povpraševanja.

PONUDBA:

V Fužinah imate na voljo eno opremljeno dvoposteljno sobo, za sobo plačate 8,5 starih milijonov na mesec s petmesečnim predplačilom. Prav tako imate v Fužinah na voljo enosobno stanovanje, najemnina je 20 starih milijonov s preplačilom.

2. V Trnovem oddaja invalid dvosobno stanovanje v zameno za gospodinjstva opravila, plačila ni, v poštev pridejo študentke medicine, medicinske sestre ali socialni delavci.

3. V Šiški študentka išče sostanovalko, najemnina je 3 stare milijone, brez predplačila.

4. V Črnučah oddajajo eno sobo, cena je 8 starih milijonov, preplačilo za deset mesecev.

POVPRAŠEVANJE:

1. Par išče stanovanje (dvosobno) v mirnem koncu izven Ljubljane.

2. Dva para iščeta garsonjeri ali stanovanja v Ljubljani, dajejo enoletno preplačilo.

3. Študentje iščejo sobe (vsak posebej). Stanodajalci lahko izbirate med študentom računalništva, študentom prava in študentom ekonomije vsi pa bi dali tudi nekaj preplačila.

4. Stažist gradbeništva išče enosobno stanovanje na Viču in daje preplačilo. 5. Par išče stanovanje po 1. 7. Daje preplačilo.

Vse ostale informacije dobite na telefonu 318-457 vsak dan od 12. do 15. ure.

Priporoča se najbolj zanesljiva posredovalnica v Sloveniji, ki najhitreje in najbolj poceni (zastoj), ugotovi vašim željam. Lepo vas pozdravljajo: UK ZSMS, Študentski časopis TRIBUNA in delovna skupina OMNIA (prej delovna skupina Stanovanjska svetovalna agencija).

VERA the VISIBLE LESBIAN by Cath Jackson

Ponovno vam sporočamo, da še naprej sprejemamo vaše

A FORIZME

Komunizem je najdaljša pot med zgodnjim in poznim kapitalizmom. (G.) Velika Kladuša je res posledica, a ne iščimo dlake v jajcu. (Koritnik) V vodstvu so same znane osebnosti. Ni niti enega neznanega junaka. (Mitrović) Morali smo ustvariti boga. Drugače mu ni bilo mogoče verjeti. (Baljak)

Tribuna
Kersnikova 4, Ljubljana

* YEDAY: VITEZI, KI SO SE BORILI ZA SVOJE BOLJŠE SE BOLJ PA ZA DRUGE, PADLI SO NA

INSERT ZARADI VOJAŠKIH RAZLOGOV. NIŠMO OBJAVILI. KAJTI OROŽJE JE TAJNO IN GLE NA PL. ZIMBAVE KETANGA...

HALO...
CUJEŠ LI ME
DA JA SAH.
DA.. UHIREH
DABONE

OD TU... VLOK... KLIP... Klap... TOG... ŠTIK... TOČ...DO TAR...

LUKA TO ŠMO KONČALI... ZDAJ PA POVEJ KORDINATE IN CILJ. CE ŠMO ZAČELI BIŠO TUDI KONČALI (LEPOTHO). PRIŠEL JE ČAS!! (ČEŠA)?

IREBOH (LASS) (DANI):

AAA.. TO SEH ČAKAL LETA IN LETA, DA BOM LAHKO UNICIL, TA GNLI VESOLJSKI SISTEM, KI NAS UNICUJE. TUDI WADERJU SEH DOLŽAN ZA NEKATERE STVARI

TO SI PA POVEDAL TAKO KOT YEDAY & ROZMAN S. TO... TU... BOAVO..

IN KJE JE LORD WADER?... TAM, KOT VEDNO, NA TEMNI STRANI. (RES TEMNI IN POLNI REDUKCIJ)... TO JE STRAN, POLNA PREVAR, PONEVERB IN OBLJUB(Ū), KI PELJEJO TO VESOLJE V POPOLN PROPAD. EDINOLE SALENCI SO SE UPRLI TEJ TEMNI SILI, KI PRINAŠA KRIZO MED PLANETI ZVEZE. ADMIRAL FLOTE WADEL JE SILA BEŠEN ZARADI UPORNIH SALENCEV, KI SE NE DAJO PREDATI. SHOW JE POLEO!!

DOBRO... JESTE, DA SAH NA STRANI TAMNIH SILA ALI IPAK... AJDE ŠTO JE...? UPALITE TE PROK... LAMPE...

KLIP

... IN ZAČELO SE JE ZARES...

ADMIRALE, KAD
ČEMO NAPASTI
POBUNJENIKE

SVE U SVOJE VREME
KAPETANE... NAPRAVIĆE
ONI JEDAN POGRESNI
KORAK I... HOPA...

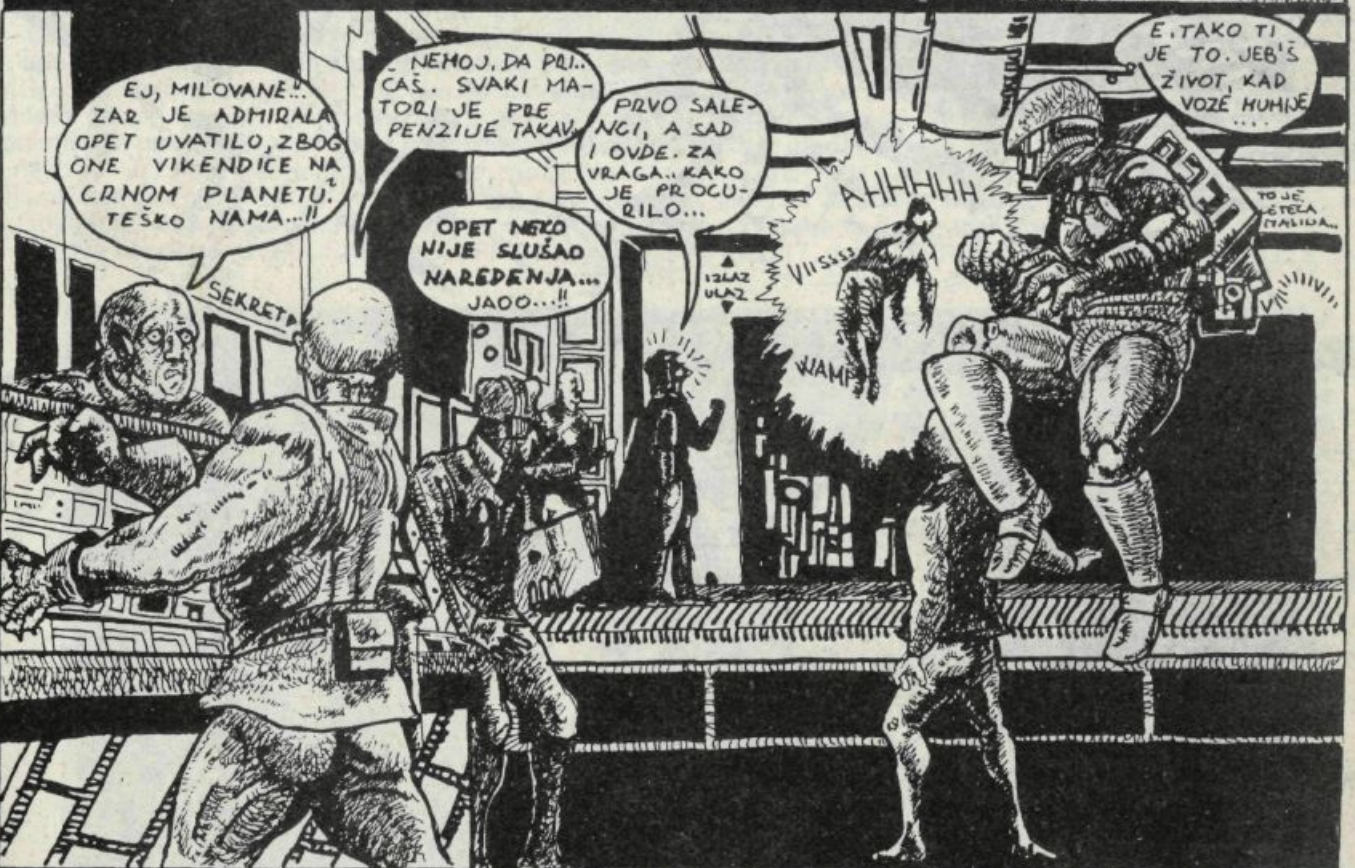

NIJE LAKO SA SALE-
ČUJTE... NIMA ALI ICI ČE...
ZAŠTO SE VI
NE BI MALO
ODMORILI, PA BI
IŠLI NA MORE,
SUVIŠE RADITE
I ONAKO...

STO!! ZAR I TI MENE
O MORU I VIKENDU
PRAVOKATORU JEDAN
EVO...

GUŠS...
VI I VAŠA MET-
ALNA SNAGA...
U POH... GJIII.
PA VI ME
GUŠITE...
GOSPOD...
AHH...

EJ, MILOVANE!!
ZAR JE ADMIRALA
OPET UVATILO, ZBOG
ONE VIKENDICE NA
CRNOM PLANETU.
TEŠKO NAMA...!!

NEMOJ, DA POU-
ČAŠ. SVAKI MA-
TORI JE PRE
PENZIJE TAKAV.

PRVO SALE-
NGI, A SAD
I OVDE. ZA
VRAGA... KAKO
JE PROCU-
RILO...

OPET NEKO
NIJE SLUŠAO
NAREĐENJA...
JAOO...!!

E, TAKO TI
JE TO. JEB'S
ŽIVOT, KAD
VOZE HUNJE

AHHHHH

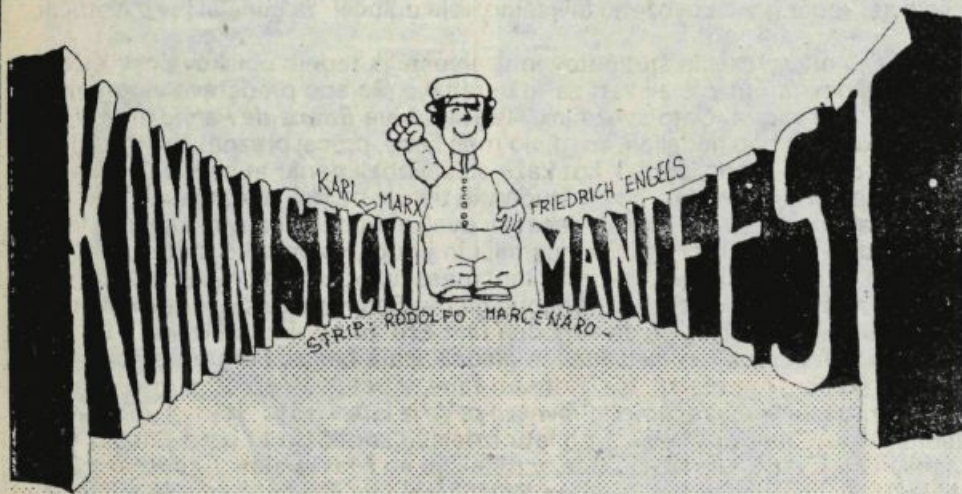
IZLAZ
ULAZ

VIISSSS
WAMP

TO JE
STENA
MALINA.

ČE DAŠ MALO, TI VZAMEJO VELIKO. ČE DAŠ VELIKO, TI VZAMEJO ŠE VEĆ.

tribuna

PONOVNO V PRODAJI !
 Tribunin KOMUNISTIČNI MANIFEST V STRIPU !
 Karl Marx ---- Friederich Engels--- Rodolfo Marcenaro
 samo 1.000.—

Podpisani
 stanujoč
 naročam izvodov posebne izdaje TRIBUNE. (knjiga
 Vojislava Koštunice in Koste Čavoškega Stranački pluralizam
 i monizam)
 Posebna izdaja stane 4000 din, naročniki TRIBUNE imajo 25%
 popusta.
 Plačljivo po povzetju.

Naročilnice pošljite na naslov: TRIBUNA
 Kersnikova 4
 61000 Ljubljana

izdaja XXXVII / tiskana 700 dni / št. 4

TRIBUNA
 študentski list

57 nova 6162 nova

Pozabil sem kupiti/izgubil sem lanskoletno
 TRIBUNO številka 4 z izbranimi teksti iz NOVE
 REVIJE, zato naročam ta isto številko TRIBUNE.
 Ušivih 900.- dinarjev za 88 strani napetega in
 poučnega branja bom plačal poštarju.

Ime mi je

Stanujem pa

(naš naslov : TRIBUNA, Kersnikova 4, 61000
 LJUBLJANA)

IZDAJA
 Drage bralke, spoštovani bralci!
 Ker je pošta vse dražja, naše publikacije pa hudičevo
 poceni, vam bomo morali v bodoče pri prodeji po
 povzetju zaračunavati tudi poštnino.
 SLAV KOŠTUNICA
 KOSTA ČAVOŠKA
**STRANAČKI PLURALIZAM
 ILI MONIZAM**
 DRUŠTVENI PORRETI 11
 U JUGOSLAVIJI
ZAM

Verjetno edina razveseljiva novica v zadnjih štirinajstih do dvajsetih dnevih je bila verjetno to, da so po skoraj popolnoma »knjige praznem prvem trimesečju« leta gospodovega 1988 te končno začele izhajati. Najprej je bila to nova pesniška zbirka *Toneta Pavčka*, potem še *Kajetana Koviča* in *Tomaža Šalamuna*. Malo prej ali kasneje **Najboljša leta našega življenja** *Marcela Stefančiča*, pa *Miquel Unamuno* in druga knjiga zbirke Gibraltar, **Djin Robbe-Grilleta**, postmodernistični roman enega najbolj vnetih neomodernistov in novoromanovca par excellence in tako dalje. Začela se je torej sezona lova in knjige. Edini problem je verjetno v tem, da so dovolilnice za takšno dejavnost postale res zelo drage, tako da si jo lahko privoščijo precej malo ljudi, pa še ti se, kadar gre za uvoženo divjačino, raje odločijo za cenejši lov v Nemčiji, Avstriji, Franciji, Angliji in celo daljni Španiji.

S tem nekako povezana novica, ki niti približno ni razveselila študentov in vseh ostalih rednih obiskovalcev KINO-TEKE, je bila zdaj že ne vem katera po vrsti podražitev pripustnic ali kart za to ustanovo. Za eno predstavo v omenjeni dvorani je namreč treba plačati dve tretjini cene karte za npr. čisto svež film, **Nedotakljive Briana de Palme** ali *zgodbo o Medjugorju*. Zato ni čudno, da je dvorana Kinoteke, razen ob nedeljah, ko rolajo mus filme, precej prazna. Za stare filme Jugoslovanski Kinoteke seveda ni treba plačevati dragih licenc, ampak kot kaže so zavohali denar in so si rekli: film je pač film, tudi k nam ne bodo hodili gledat filmov zastonj. Seveda pa so ob študentih tisti, ki najbolj občutijo takšno »nehumano« podražitev, stalni obiskovalci Kinoteke, abonenti, se pravi tistih deset ali dvajset upokojencev in zagrehtih filmskih mačkov in mačk, ki hodijo v Kinoteko vsak dan. Vsaj teh bi se lahko usmili in jim dali sezonske karte.

No, da ne bomo govorili samo o cenah. KINOTEKA kljub dragim kartam v tem mesecu le postaja prostor, v katerega bo treba zaviti vsaj nekajkrat. V sredo, 20. aprila, bo treba tja kar dvakrat. Najprej gledat *Bergmanovo Jesensko sonato*, zvečer pa še *Življenje in čas znamenite kurtizane Ludvika petnajstega*, res zgodnji film **Ernsta Lubitscha** iz leta 1919, v glavni vlogi pa še en adut oziroma ljubljenska številnih predvojnih gledalcev in gledalk **Pola Negri**. Potem pa skoraj vsi naslednji dnevi v tednu. V četrtek *Apokalipsa danes* **F. Coppole** za vse Vietnam fane, v petek še en od filmov iz cikla **Dušana Makavejeva** (res pametna programska poteza, lahko rečemo): *Človek in ptica* iz leta 1965. Naslednji teden se bomo lahko v ponedeljek podali na *Avanturo z Antonionijem* (1959 – po letu izdelave sodeč bo to med drugim tudi izlet v zlata petdeseta leta). V četrtek, 28. aprila *Lovec na jelene* **M. Cimina**, v petek še en **Makavejev**: *Nedolžnost brez zaščite*. V soboto pa absolutni adut, film, ki si ga v času ponovnega booma **Bertolucci**jeve kinematografije s filmom *Poslednji cesar*, verjetno želi ogledati precej cineastov, se pravi njegov film *La luna*, ki so ga v svojem času nekateri kritiki precej obdelali, a tega seveda ni zaslužil. Je že tako, da se časi spreminjajo, na srečo za nekatere tudi na bolje.

Cankarjev dom filmskega v prvem delu aprila tako rekoč ne ponuja čisto ali skoraj čisto nič. V četrtek, 14. smo lahko videli *Poletje v školjki* (II. del), se pravi slovensko mladinsko uspešnico **Tuga Stiglica**. Ne ve pa se še, če bo sledilo tudi *Poletje v školjki* tri, štiri itd. Bomo videli. Od 18. do 23. aprila bomo, če bo vse po sreči, videli teden kanadskih režiserk, potem pa do konca meseca v tem hramu samo še orgelski koncert **Joachima Grubicha** iz Poljske in pa nedeljsko **Srečanje jugoslovanskih baletnikov**, 24. aprila. CD je kot kaže res brez denarja, upamo lahko, da ne zaradi že tolikokrat opevanega in prekletega projekta.

Festival Ljubljana, ki mimogrede povedano, ne vozi nič boljše od CD-ja in so ga hoteli pred približno dvema leti celo ukiniti, a so prepričevali ljudi, da so nekaj nujnega za Ljubljano, prireja oziroma je priredil od 12. do 16. aprila *Slovenske glasbene dneve*, mednarodni simpozij o slovenski glasbi danes, včeraj, jutri in tako dalje, z mednarodno udeležbo. Poleg tega bo v sredo, 20. aprila organiziral tudi res zanimiv večer klavirske glasbe s solistko **Eleno Gilels**, *Beethovnom*, *Prokofjevim* in *Chopinom* (ta zadnji je na podobnih večerih res nepogrešljiv). 11. maja pa bodo ljubljanski umetniki pod okriljem istega organizatorja igrali *Brahmsa*. Umetniki bodo tokrat člani **Novega ljubljanskega godalnega kvarteta**.

CD pa v aprilu organizira še nekaj tradicionalnega. Gledališke žur dneve srednješolcev, *Podobe trenutkov*, od 18. do 22. aprila. Uprizoritve dramatikov od **Shakespeara**, **Brechta**, **Camusa** do **Becketta**. V Eqrni razstavlja *Tohe Lapajna*, v MGL-ju pa so pripravili ni kaj v nebo vpijočo dramo *Otona Župančiča*, **Veronika Deseniška**. Še malo slikarji, do 4. maja v Mestni galeriji še ena zanimiva razstava, akvareli, slike in risbe *Jožeta Ciuhe*. Ne vem, če so v Ljubljani še kakšni jezni mladeniči, če pa so, se bodo lahko **Ozrli v gnev** v **Šentjakobskem gledališču**, se pravi ob uprizoritvi *Osbornove drame*. Na našo veliko žalost nismo mogli dobiti pravic do ekskluzivnega intervjuja s *Samantho Fox*, upamo pa, da jo bodo lahko vsaj poslikali vsi naši moški in ženski fotoreporterji. Zaenkrat se še ne ve, kdo je srečnež, ki je dosegel, kar nismo mogli mi. Govori se, da je **Gorenjski glas**, spet v drugih krogih pa, da **Borba** iz Beograda. Bomo videli.

Še dva koncerta v maju. **SKINNY POPPY**, kanadski bend v ŠN (7. maj) in **FIREHOSE**, kalifornijski bend (25. maja).

(tt)

NIKŠA GLIGO

(aktualni trenutek muzikologije)

Komaj kaj več kot sto let je preteklo od prve definicije metod muzikologije, ki jih je izpopolnil in sistematiziral avstrijski muzikolog Guido Adler (*Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft, v: Vierteljahrsschrift für Musikwissenschaft, 1885*) in s tem od samega kodificiranja muzikologije kot znanosti. V tem času so tokovi in struje glasbe 20. stoletja postavili pod vprašaj ne le svoj obstoj in smisel, marveč tudi skrbno vzrejene in vzgojene metode svoje teoretske interpretacije, prek tega pa tudi samo teoretsko interpretacijo glasbe kot njenega nujnega protisubjekta.

Tako ostaja muzikologija s svojimi metodami na historicističnih in pozitivističnih marginah ter neguje in okopava le zgodovino kot edino možnost svojega obstoja ali pa se hrani znotraj sebe, s samo seboj, in ustvarja svoje metode iz sebe same...

Nikša Gligo v svoji disertaciji *Problemi nove glasbe 20. stoljeća: teorijske osnove i kriteriji vrednovanja* – ki jo je nedavno izdal zagrebški Muzički informativni centar – razvija svojo misel o absurdnosti, v kateri se je znašla teorija sodobne glasbe; in sicer ne

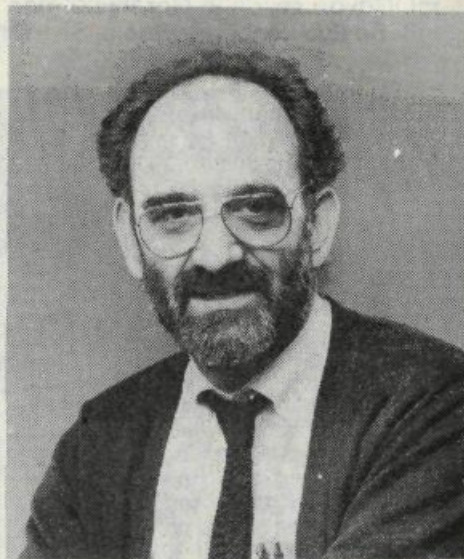
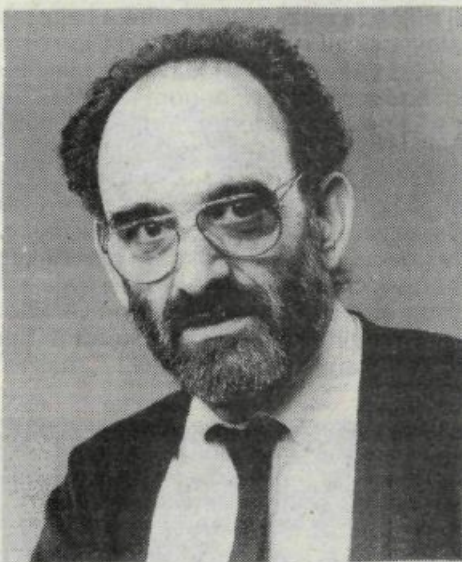
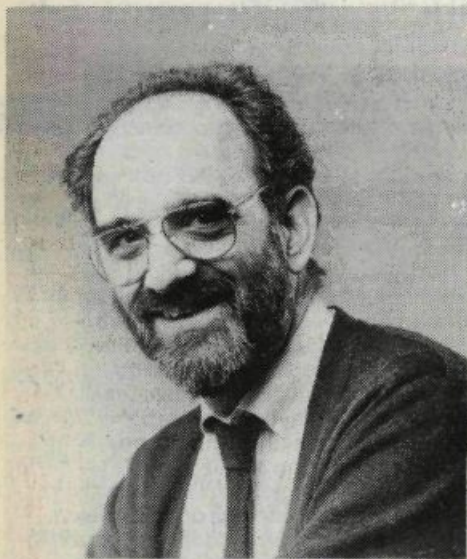
z obdelanimi problemi in njihovimi rešitvami, pač pa z načinom njihovega obravnavanja (sistematizacija problemov glasbe 20. stoletja, razgaljanje njihove paradoksalnosti in nenehno sklicevanje na literaturo o taistih problemih – opombe in bibliografija zavzemajo dve tretjini knjige).

Po drugi strani se kot docent na oddelku za muzikologijo in glasbeno publicistiko na zagrebški glasbeni akademiji ukvarja z organizacijo študija, znanstvenih muzikoloških zborovanj – torej dejavnosti, ki potrjujejo muzikologijo kot živo bitje... Potemtakem ostaja vprašanje, kje naj iščemo prostor njene delovanja, odprto...

Pred skoraj šestnajstimi leti ste naredili intervju z Johnom Cageom, ki je objavljen pod naslovom *Život koji postaje umjetnost (Prolog, Melos, III. program radia Zagreba)*, v katerem Cage – kot v vseh svojih javnih nastopih – že s samim načinom govora kaže na tesno medsebojno pogojenost, če ne kar identičnost umetniškega akta in načina življenja. Spričo dejstva, da ste se tudi sicer dosti ukvarjali s Cageom in da se ukvarjate z

»novo glasbo« 20. stoletja, kot ste v svoji doktorski disertaciji definirali glasbene struje evropske in ameriške avantgarde, zbrane okrog iskanja novih glasbenih smislov in novega smisla glasbe, me zanima, kakšna je vloga teoretika te umetnosti in kaj se dogaja z interpretacijo tega umetniškega načina.

Vprašanje je v kompleksu tega postmodernega pogleda na postmoderno umetnost aktualno po več plateh. Lahko bi ga namreč zastavili tudi takole: ali je moč še vedno govoriti o umetniškem dejanju z ene strani in o teoriji tega umetniškega dejanja z druge strani kot o dveh popolnoma različnih tipih dejavnosti? Menim, da je interpretacija znanosti kot kriterija, ki posreduje med umetniškim aktom in teorijo (ki se z umetniškim aktom znanstveno ukvarja), pripeljala do svojevrstnega trčenja, do svojevrstnega nesporazuma med umetnikom in njegovim tolmačem – teoretikom. In prav to trčenje, ta kratki stik je tisto, čemur danes rečemo »postmoderni diskurz«; ne v praktičnem smislu, ampak kot neka vrsta revivala, neka vrsta ponovnega vstajenja

fotografije S. Novković

kompetence teoretičnih misli. Po tistem, kar mi je v intervjuju pravil Cage leta 1972, bi ga smeli povsem odprto imeti za postmoderne umetnika. Še več – celo mnogo prej. Mislim na slovita predavanja v petdesetih letih, ki so kasneje izšla v njegovi knjigi *Silence*, predavanja, ki jih je organiziral kot glasbene kompozicije, kot samo glasbo, predavanja, ki jih je organiziral v času kot koordinirano simultanost raznorodnosti. Ta predavanja so torej teoretično relevantna, obenem pa jih štejejo za umetniška oziroma glasbena dela. Očitno je torej Cage že s to namero nekako vstopil v postmoderno diskurz, negiral je, da bi diskuzivnost govora bila prvi pogoj nekakšne znanstvene objektivnosti. Vendar ni bil Cage prvi, ki je odkril ta problem. V ameriški teoriji postmoderne estetike so zdavnaj ugotovili, da je že Mallarmé prenehal razločevati teoretika književnosti in samega književnika; že on je menil, da sta eno in isto. To Mallarméjevo pojmovanje je vplivalo ne le na Cagea, temveč tudi na Bouleza in na celotni serialni in zatem na postserialni razvoj glasbe v Evropi.

Moje osebno stališče je takšno, da sem do čiste znanosti, do interpretacije umetnine s strogo znanstvenega stališča docela skeptičen. Kdor trdi, da je njegov pristop umetniškemu delu povsem znanstven, do neke mere siromaši delo. Če pregledamo, kaj se v meritomih tekstih pravzaprav dogaja kot čisto znanstveno dejanje interpretacije, potem se to, kar vidimo, skrči na puhli formalizem: v glavnem na nizanje opomb, ki so vse po vrsti zgolj reference na literarne vire in bibliografske podatke, ne pa meandriranje in vijuganje diskruza o umetniškem. Kakor je svojčas dejal moj cenjeni profesor Svetozar Petrović v prvi opombi svoje knjige *Kritika i djelo* – in ta ima skoraj več gradiva v opombah pod črto kot pa v samem besedilu – ga opomba zanimajo izključno kot zavestno nasprotovanje temu, kar zagovarja glavni tekst. To je eno načelo, en način protiznanstvenega obnašanja v najboljšem pomenu besede. Ko sem v začetku šestdesetih let študiral primerjalno književnost na zagrebški filozofski fakulteti in je bil profesor Petrović eden izmed profesorjev, je ta prva opomba pod črto, ta apologija opombe, usodno vplivala name. Tedaj sem pravzaprav uvidel, da leži v takšnem odnosu do znanstvenega aparata – spričo neobstoječe znanstvene resnice o umetniškem fenomenu – sploh edina možnost pravega ukvarjanja z umetnostjo na povsem teoretični ravni.

Koliko je tak način ukvarjanja z umetnostjo navzoč v hrvaški muzikologiji?

Muzikologijo, ki je na Hrvaškem razmerna mlada znanost, še zlasti muči kriza znanstvenega aparata. Ta kriza vlada po celem svetu, ne le pri nas. Vendar jo mi občutimo močnejše in bolj očitno, zato je v nekem smislu poučnejša. Bolj očitno jo občutimo preprosto zato, ker naša muzikologija doslej ni dala preveč trdnih in znanstveno jasnih rezultatov, ki bi lahko služili za ozadje, na katerem bi nato njeno formalizirano znanstvenost (na osnovi prav teh rezultatov) postavili pod vprašaj.

Vemo, da na Hrvaškem – ali natančneje, na oddelku za muzikologijo in glasbeno publicistiko zagrebške glasbene akademije – predavajo muzikologijo kot historično muzikologijo, če naj bom še bolj drastičen:

kot zgodovino glasbe. Torej je zgodovina glasbe ogrodje znanja, ki ga mora bodoči muzikolog dobiti, da se bo lahko kot znanstveni delavec ukvarjal z muzikologijo.

To pretirano omenjanje znanja, znanosti, znanstvenih delavcev itd. je na nek način absurdno. Malo je znano, da hrvaška muzikologija sploh ni registrirana kot samostojno znanstveno področje. V nekem pismu, ki sem ga prejel pred dnevi s filozofske fakultete – ki naj bi v nekem smislu skrbelo za klasifikacijo družbenih ved pri nas – opredeljujejo muzikologijo kot »filološko vedo s posebnim ozirom na muzeologijo«. Če kdo izmed pametnih ljudi v svetu ali pri nas to prebere, bo pomislil, da gre za čiste gora; vendar tega pisma ni podpisal čisti norec, ampak ga je podpisal dekan DO humanističnih ved (vsaj mislim, da se temu tako pravi) – podpisal ga je dekan filozofske fakultete. To je profesor Vladimir Ivir, resnično pristen in cenjen strokovnjak, ki bi lahko bistveno prispeval k bodoči razpravi o potrditvi bodoče znanosti...

Iz tega vidimo, za kakšno pablaznelo formalizirano administrativnega aparata gre pri nas; in to, kar bom povedal o naši muzikologiji, je le vrsta utopičnega razmisleka, saj je uresničitev te utopije možna šele tedaj, ko se – kot navadno pravijo in kot tudi resnično je v tem trenutku – sama znanost družbeno potrdi.

Torej nadaljujmo z utopičnim razmislekom o področju, ki pri nas ne obstaja. Dejal sem, da pri nas na oddelku za muzikologijo in glasbeno publicistiko v Zagrebu proučujejo muzikologijo kot historično muzikologijo ali zgodovino glasbe. To je ena od povsem normalnih možnosti opredelitve, zelo pogosta tudi v tujini, dejal bi, da je glede znanstvenih rezultatov v svetu celo plodnosna. Pri nas pa je težava v tem, da je v okviru študija izredno malo pomožnih disciplin, ki bi v študiju muzikologije kot celote usmerjale zgodovinske raziskave; če pa že so, potem so skrajno specialistične. Znano je, denimo, da je bila spričo znanstvenih opredelitev profesorja Supićiča sociologija glasbe na našem oddelku vrsto let bistven kolegij, po katerem je oddelek slovel tudi v svetu in zaradi katerega so prihajali študentje od zunaj, da bi poslušali predavanja in delali na oddelku. Toda vzlic tej zanimivi usmeritvi ni nihče nikoli pomislil na to, da bi celotno glasbeno zgodovino pričeli predavati pod vplivom sociologije kot pomožne vede. Med zgodovino kot področjem raziskav, s katerim se ukvarja študij kot tak, in pomožnimi vedami tedaj ni dovolj stika. Še več, to dejstvo je občutiti kot primanjkljaj disciplin, med njimi celo osnovnih. Recimo, zelo malo se ubadamo s paleografijo, nasploh se malo ukvarjamo s filološko ekspertizo starih tekstov, ne le glasbenih, tudi verbalnih itn. Gre torej preprosto za to, da je muzikologija kot znanost v krizi zato, ker naši študentje niso dovolj podkovani v tistih disciplinah celotnega muzikološkega aparata, ki ravno s svojo rabo dokazujejo, da je muzikologija, ne bom rekel eksaktna, vendar v najboljšem pomenu besede filološka znanost. Kajpak pa dejstvo, da jo filozofska fakulteta uvršča v filologijo, nima z glasbeno filologijo absolutno nikakršne zveze...

Zavoljo tega dokaj pragmatičnega vzroka ne moremo govoriti o parametrih, ki bi pri nas omogočili etabliranje muzikologije kot neoporečno znanstvenega območja, še

zlasti pa ne moremo govoriti o njeni perspektivi v prihodnosti. Vendar obstaja, ne impozantno, a v vsakem primeru veliko število muzikoloških del, posebno s področja naše glasbene dediščine, ki absolutno potrjujejo, da avtorji ali timi avtorjev popolnoma obvladajo znanstveni aparat. Pri proceduri, v kateri naj bi muzikologiji priborili priznanje znanstvenosti na Hrvaškem, so ta dela pravzaprav mera znanstvenosti, so dokumenti, iz katerih se po svetovnih parametrih določa znanstvenost, znanstvena verifikacija.

Kot primer lahko navedemo monografijo o Dori Pejačević, ki je bila pred kratkim izdana v nemščini, ali npr. kritične izdaje dediščine, s katerimi se je pred desetimi leti zelo intenzivno ukvarjal Lovro Županović itd. Kajpak je zdaj vprašanje, kdo razen nas (nas je pa, kot vemo, zelo malo) bo po branju not ali teksta določil, ali je v redu ali ne. Takoj odgovorjam: nihče – še zlasti pa ne tisti, ki bi morali birokratsko razsojati, ali naj se to območje prizna kot novo znanstveno območje ali ne. Nas je pač tako malo, da se nimamo časa ukvarjati s poučevanjem birokratov v muzikoloških vedah ali pa jih prepričevati, naj nam verjamejo – zelo dobro pa vemo, da je prepričati birokrata, da imaš prav, mnogo trši oreh, kot prepričati kolega v pošteni znanstveni polemiki. Sicer pa nas je tako malo, da pravih znanstvenih polemik preprosto ni, moralo pa bi nas biti trikrat več, da bi lahko kljubovali birokratski inerciji in njihovim nebuloznim argumentom, kot je npr. »področje filologije s posebnim ozirom na muzeologijo«, da bi sploh lahko dosegli, da bi muzikologija bila samostojno znanstveno področje.

Mar so muzikološki krožki – ki jih prirejate zadnje čase v Društvu vseučilišnih delavcev v Zagrebu prav vi kot pobudnik in organizator – neke vrste celovsko združevanje prav zaradi vzrokov, ki ste jih navedli, ali pa gre za preprosto potrebo po dialogu, po znanstveni diskusiji, po izmenjavi mnenj, problemov...?

Za vse to gre. Mimo dejstva celovskega druženja v smislu floskule SLO in DSZ »ko smo skupaj, smo močnejši« ali tako neka-ko, je to poskus, da se nas nekaj zbere vsaka dva meseca v letu in da se pomenimo o nekaterih strokovnih zadevah, ob predpostavki, da bi to, o čemer se pogovarjamo, utegnili zanimati tudi koga drugega. Vendar se s tem niti približno še ne dotikamo tistega, kar sem hotel s tem doseči. Pravzaprav sem hotel neko popolnoma novo raven razpravljanja o muzikologiji kot temeljnem znanstvenem področju glede na njeno morebitno razširitev v interdisciplinarnost, v razne druge pomožne vede, ki z muzikologijo nimajo navidežno nikakršne zveze ali pa jo imajo, a se tega pri nas ne ve, kot so denimo filologija, fonetika, kognitivna psihologija itn. Poleg tega naj bi si na teh strokovnih sestankih priborili določeno raven razmišljanja o glasbeno-teoretičnih disciplinah – s tem mislim na harmonijo, kontrakt, harmonično analizo – zaradi katere bi lahko v bodočnosti razmišljali o priključitvi sedanjega teoretskega oddelka (Ib oddelka na GA v Zagrebu) oddelku za muzikologijo in glasbeno publicistiko (II oddelka za GA v Zagrebu). Tako ta oddelak ne bi več bil oddelak za muzikologijo in glasbeno publicistiko, kajti prav ta nesrečna glasbeno publicistika je tista, ki muzikologiji krati

vsakršno znanstvenost. Z zlitjem obeh oddelkov bi teorija glasbe postala znanstvena disciplina. To bi bil prvi primer v Evropi, saj se teorija nikjer ne proučuje kot znanstvena disciplina, razen v Ameriki.

V Ljubljani ste študirali in doktorirali iz muzikologije. Sedaj ste docent na glasbeni akademiji v Zagrebu. Domnevam, da dobro poznate razmere na področju muzikologije tako v eni kot v drugi republiki. Kakšne so oz. ali sploh so kake bistvene razlike med slovensko in hrvaško muzikologijo?

Razlike so ogromne že zato, ker je muzikologija v Sloveniji – s tem pa mislim na muzikologijo v Ljubljani – tam, kjer tudi mora biti: na filozofski fakulteti. Razlika je tudi v tem, da se muzikologija na filozofski fakulteti bistveno opira na glasbeno akademijo, ki ta študij oskrbuje z določenim kvantumom znanja teoretičnih predmetov. Seveda v smislu njihove docela pragmatične uporabe, ne pa v smislu teorije kot znanstvene discipline, o čemer smo prej govorili.

S tem, ko hvalim dejstvo, da je muzikologija v Ljubljani na filozofski fakulteti, hvalim tudi dejstvo, da ima ta študij v Ljubljani zelo bogato tradicijo. Pred kakimi 25 leti, ko so ta študij organizirali – zasnoval pa ga je, kot vemo, profesor Cvetko – so ga že skrajja organizirali tako, da temelji na filozofski fakulteti. Študij je ta status ohranil, ostal je urejen tako, kot je treba, kot je organiziran na velikih inštitutih, ki jih dobro poznam – recimo v Freiburgu ali Berlinu – kljub temu, da se je filozofska fakulteta spreminjala pod vplivom šuvarščin, ki so se v raznih oblikah zrcalile na Slovenskem. Nadalje ima slovenska muzikologika velike prednosti, ker ima bistveno drugačen, zelo skrben odnos do izročila, ki je omogočil doseganje mnogo bolj obsežnih rezultatov. Poleg tega so tudi občila, prek katerih rezultate sporočajo javnosti, mnogo popolnejša kot pri nas. To je pri nas povsem stihijsko; zbije nam vse argumente, ko moramo, denimo, s petnajstimi knjigami, lepo knjižnico, k tam nekemu tajniku SIS za znanost in mu reči, no, vidite, tole smo naredili, še naprej bi to delali. Razen časopisov, ki izhajajo pri nas, pravzaprav nimamo temeljne edicije, ki bi jo lahko uporabili kot dokaz kontinuitete, dokaz naporov, dokaz tega, da stojimo na trdnih tleh. Menim tudi, da je v Ljubljani – kolikor sem seznanjen do pred štirimi leti – zelo hvalevredno to, da so v okviru muzikologije zelo pozorno skrbeli, koliko študentov se vpiše in koliko jih z določeno kvalifikacijo dokonča študij. Pri nas je to v sistemu malce drugače zastavljeno: moramo sprejeti določeno število študentov, če hočemo sploh dobiti plačo. Naše delo namreč upravičuje količina študentov, ne pa rezultati in kvaliteta le-teh. Nikogar v tej naši sijani SIS za izobraževanje ne briga, koliko študentov smo sprejeli, kajti moramo jih sprejeti 6, tudi če so imeli na sprejemnem izpitu skupno število točk pod dovoljeno mejo. Če imate 10 kandidatov in so vsi zanič, ni nobene možnosti, da ne bi sprejeli niti enega. Kolikor vem izpred štirih let, to v Ljubljani ni možno, razen če se ni ta oblika šuvarske demokracije vgnezdila tudi tam. Veliko pozornost posvečajo temu, da sprejmejo določeno število študentov s pogoji, ki se nato uresničijo v njihovi kakovosti po končanem študiju.

In za konec: katere so najbolj pereče naloge muzikologije danes in v našem prostoru?

Naloga muzikologije je pri nas v nekem smislu ista, kot jo je prof. Andreis izrazil v nekem, lahko bi rekli oporočnem besedilu, pred kakimi petnajstimi leti, kajti odtlej se ni nič bistveno spremenilo. Obstaja ogromno arhivskega dela. Gradivo bi bilo treba urediti. Obstaja ogromno dela druge vrste – gradivo bi bilo treba tudi obdelati. Tu je veliko zastojev, saj preverjanje gradiva zamuja. Položaj je tak, da »proizvajamo« čedalje manj muzikologov, ki bi bili sposobni skrbeti za urejanje gradiva in kasneje obdelati to gradivo. Meni očitajo, da se ukvarjam z nečim, kar ni potrebno. S tem pridemo do splošnega vprašanja, čemu je muzikologija pri nas sploh potrebna ali – če hočete drugačno formulacijo – postavlja se vprašanje o njenem smislu, čemu sploh je. Govoriti od zunaj je precej nevhvaležna zadeva. Edini razlog za to, da je potrebna, je v nji sami. Če sama sodi, da mora obstajati, bo obstajala. Če sama sodi, da ji ni treba obstajati, bo že našla način, da izgine. Ne bo umerla, ne bo poginila, bo pa izginila. Med zunanji merili je ena poglobitnih težav ta: muzikologija naj bi se pečala v čisto pragmatičnem smislu z nečim, kar ima morda celo napačen političen prizvok, da mora tako biti, to pa je njen prispevek k osveščanju nacionalne biti pri nas. Muzikologija se s tem ubada

le toliko, kolikor je treba družbo zaradi osveščanja usmerjati k nacionalni biti.

Zakaj je tako? Meni za nacionalno bit sploh ni mar. Naša družba je preveč okleščena na primitivno, biološko primitivno raven obstoja, da bi jo kakršen si že bodi izraz duhovnega obstoja sploh zanimal. Naj razni Babići, Bilići, Blaževići, direktorji safari klubov po Keniji in podobni rešitelji, ki so nam dali, kar imamo – vemo pa, kaj imamo oz. vemo, da nič nimamo – naj zdaj še tako molčijo, dejstvo je, da v raznih resolucijah o znanstvenem razvoju za naslednjo milijardo let (docela vseeno je, ali gre za milijardo sekund ali za milijardo let) nihče družbenih znanosti niti ne omeni. Družbene znanosti so nepragmatične. Gospodarstvo jih ne more izrabiti tako, da bi njihove izdelke pri priči izvozilo na tuje tržišče. Družba kot celota pa ravno s tem razodeva svojo naravnost rudimentarno, biološko primitivnost. Ta deklarativna brezbriznost do prvih družbenih biti kot nacionalne biti potrjuje, da je družba nedorasla vsakršni nalogi, katero bi ji morda prihodnost zaupala in jo za neizpolnjevanje te naloge poklicala na odgovornost.

Muzikologija pač trpi kot vsa druga področja družbenih ved. Sicer pa trpi še bolj, ker je med temi področji sploh ni.

Zapisala: Nataša Kričevcov
Prevedel: Aleksa Šušulic

OZRI SE V ŠENTJAKOB

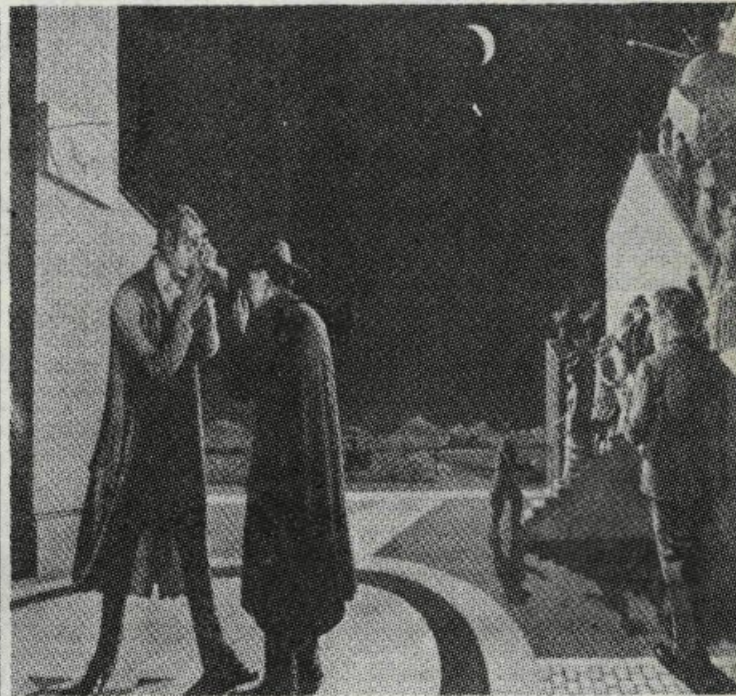
Neizmerljiv je človekov firbec. Zgodi se človeku, ki hodi po ulici, da dvigne glavo in ugleda čudovit balkon, izrezljan iz belega marmorja – zastrmi se vanj in se čudi. Stotisočkrat je koračil po ulici, pršeče vzorce vsake granitne kocke pozna, rože na okenjskih policah pozdravlja, srebrne golobe po imenih kliče – balkona marmornatega ni videl še nikoli. Tako sem vstopal skozi lesena, železna in steklena vrata v šentjakobsko gledališče, kakor bi se izgubil v svojem mestu in zgodba, ki jo pripoveduje dvorana, je pripoved Seherezadina, dogajanje na odru pa ena od povesti, elita in amaterija postaneta nevažna póla, med katerima je delovanje magnetnih silnic izključeno. Sedemšestdeseta sezona domuje v hiši. Leta 1970 so razpadli Beatli, Janis Joplin in Jimmy Hendrix pa sta se definitivno dotokla – tudi v tistih časih je bil v tej dvorani isti biljeter. Med odmorom je klepetal z istoletnicami v prvi vrsti, jih zabaval in jih navajal na tisto, na kar bi jih v resnici niti ne hotel več navesti. Pred začetkom igre berejo gospodje časopise neznanega izvora in jih ob ugašanju luči zložijo na kolena, čaka joč na odmor. Par starejših gospic z rosnim hihitanjem pospremi vsako nespodobno besedo z odra, kontrapar (na pogled celo mlajših) gospic pa pospremi vsako rošno hihitanje z znanimi gestami negodovanja, ki zgovorno priča o zgodovinskem razmerju enega in drugega para. Ob grdih in zares nespodobnih besedah o svoji tašči, ki jih izreče odrski junak, se z gnevom identificira-

ni gospod hrupno zabava, s čimer nadaljuje tudi med hojo ob Ljubljani, brez kančka razumevanja do spominov na mater, ki jih revizualizira njegova spremljevalka. Prej omenjeni gospodje so iz sodobnega dramskega teksta lovili pomembne politične in ekonomske resnice in podatke in jih s prikimavanjem knjižili vase – Evropa in Amerika, njihove gospe pa so z vso pravico kupca ogledovale mišičaste noge mačota na odru. Ob izbruhu vulkanskega vrha tragedije in izkričanem razgaljenju glavnih junakov na odru se starejši občani hahljajo v tonu »tako mora bit« in se spominjajo, da se nekaj takega dogaja pri njihovih mladih sosedih na Mestnem trgu, hahljajo se in so krasni, brez zlobe in brez lažnega usmiljenja, najbrž je zelo podobno mislil Aristotel. Za publikum se začetek začne z besedo in glasba pred zaprto zaveso je nepotrebna, ker vesi nepotrebno zmedo. Krasni glasovi nekaterih igralcev pričajo o krivici, ki jo zgodovina opravičuje z zakonom o enotnosti nasprotij – voda se je prodala vodovodu, glasovi so se prodali erteveju – nekateri pa vendarle še govorijo z odra. Govorna tehnika ostaja v razmerju glasno – tiho, ne muči se s stopenjsko lestvico odtenkov, kar ne moti. Tudi hud problem, da želiš nekaj prikazati, takšno kot je, in na odru takšno kot je tudi pokažeš, a s tem ne pokažeš ničesar – razproblematizira ambientni protokol vsega, kar se nahaja in živi mimo odra. Težko je pokazati skozi upomištvo ljubezen do očeta, ne da bi te pokvarjeni gledalec ta-

koj začel nesramno primerjati z Jamesom Deanom v filmu Vzhodno od raja, težko je ne kričati na odru, če pa v igralcu v vse kričič po kričanju in težko ne razbijat istočasno, kar pomeni z igralskimi fintami vzdrževati napetost. Težko je mizanscenirati ne zgolj zaradi zaposlitve, da ne govoriš teksta kakor recitator, ampak tudi sami mizansceni podariti zgodbo in jo vplesti v kito celotne zgodbe – ampak, vse skupaj sploh ni pomembno. Uprizoritev in ambient sta mi predvajala dokumentarec v živo in me spomnila na nekaj, kar je zdavnaj že bilo in vedno bo. Generacije se menjajo in mogoče si bo gledalec zopet zaželel varnosti dvorane z domačnostnim lesenim stropom, ne bo se več pustil voditi v temačne kleti, nositi s seboj potapljaško opremo, če ga zalije voda, pa azbestno ogrinjalo, da ga ne použije ogenj, ne bo več hotel viseti na kljukah, kakor slastni pršut in tretetati, kdaj ga narežejo na igralčevo mizo.

Ob zaključku se opravičujem igralcem predstave Klementov padec, ki so prijazno posodili fotografije – te pa zaradi tehničnih razlogov v prejšnji številki niso bile objavljene. V današnjem seminarju Vrnimo gledališču ugled smo obiskali igro Johna Osborna Look back in anger v Šentjakobskem gledališču Ljubljanskem. V gledališče vselej vas vabi

MAKAR ČUDRA.

WAYNE SHORTER

Vprašanja, ki jih je zastavil pisec teh vrstic Waynu Shorterju na tiskovni konferenci v Holiday Innu, in odgovori nanje.

TRIBUNA: Začnimo pri začetku – kaj je bil glavni razlog za razpad skupine *Weather Report* v letu 1985?

Dovolj dolgo smo bili skupaj! Bilo je toliko drugih stvari, ki bi jih lahko počeli: igrali in se družili z drugimi ljudmi iz, recimo, Chicaga, celo Tokija, lahko bi delali glasbo za film ipd.

TRIBUNA: Odkar ste začeli igrati z Miles Davisom, ste bili v središču nastajanja nove glasbe – jazz rocka ali fuzijskega jazza ali karkoli že. Kako je to vplivalo na vaš odnos do tradicionalnega jazza, kako danes gledate na glasbo, ki ste jo ustvarjali prej, recimo z Blakeyem?

Kako si razlagate Milesovo izjavo, da je jazz mrtev?

Mislím, da je s tem hotel reči, da bi moralo umreti določeno pojmovanje jazza. Rekel je namreč tudi nekaj o programiranih pogojih pri igranju jazza, o miselnosti, ki postavlja jazz kot neresno glasbo v nočne klube, o miselnosti, za katero je jazz le hobby, ameriški hobby. Mislím, da si je Miles želel, da bi bila mrtva ta miselnost in ti pogoji in da bi stopila v prvi plan kreacija glasbe – ne glede na ime ali kategorijo. Jaz osebno pojmujem jazz kot glasbo brez kategorij. Mislím, da glasbe ne bi smeli z ničemer omejevati – »let's just play and have fun!«.

TRIBUNA: Kaj pa menite o glasbenem konceptu benda *Art Ensemble of Chicago*? Oni svojo glasbo imenujejo »Great

No, za publiko je lahko vse skupaj samo glasba za zabavo. Zase pa lahko rečem, da iščem navdih pri raznoraznih vrstah glasbe, pa naj bo to filmska glasba ali tudi kakršnakoli druga dramatična teatralična glasba. S tovrstno glasbo se bom imel priložnost kmalu ukvarjati – v maju bom začel snemati glasbo za film.

TRIBUNA: Kakšen film bo to?

Zaenkrat še ne vem točno; vem samo, da gre za znanstveno fantastiko. Nekaj o širnem vesolju in ljudeh v njem.

TRIBUNA: Izkoristil bom priložnost in vam kot večletnemu Milesovemu sodelavcu postavil vprašanje, ki sem ga zastavil že nekaterim drugim jazzerjem.

Black Music» in ne jazz. V koliki meri je današnji jazz še povezan s tradicijo stare afro-ameriške glasbe?

Danes je to drugače. Popolnoma drugače. To, kar se dogaja danes, se dogaja iz drugačnih potreb, z drugačnimi nagibi. Edina povezava bi mogoče lahko bil narativni element glasbe – vsaka glasba ima svojo zgodbo. Drugače pa ne maram vsega tega – »Cryin' the Blues«! To ne funkcionira, zame je neuporabno. Rad sicer igram blues, ampak samo za zabavo. Drugače sem pa vesoljski popotnik. Tako se počutim. Tudi moji starši niso bili nikoli preveč zagreti za blues. Toda, kar sta počela z bluesom Charlie Parker in Monk – poigra-

vala sta se s kompleksnostjo te glasbe, to je bilo v redu. Mi pa smo nehali igrati blues in »I Got the Rhythm«. Začeli smo iskati bolj organsko glasbo, drugačne vzorce. Še vedno iščemo živo gibalo glasbe, ko igramo, in se pri tem izogibamo mrtvih con. Mnogo je teh mrtvih con okoli ...

tekst in fotografije
IZTOK ABERŠEK

Če bomo tako nadaljevali, ne bo v komunizmu žive duše

Želimir Žitnik je še vedno, kdo bi si mislil?, enfant terrible naše kulturne in predvsem politične scene. Človek s pestrim življenjepišem, ki se je prelevil iz poslušnega mladince v problematičnega režiserja (ne samo s filmom Rani radovi) ravnokar snema nov film. Delovni naslov je **Ljubav teškaša** in nekako pod tem geslom se odvija tudi samo snemanje. Ker je Žitnik pač Žitnik je, predvidevam, dobil za svoj projekt samo okoli 36 starih milijard in okoli 25 snemalnih dni. Realizacija projekta je zato bolj podobna prisilnemu delu, kot pa kreaciji umetnine. Kljub sicer dobri zgodbi, ki kritično govori o dejanskih razmerah v nekaterih naših podjetjih in o življenju delavcev, kljub že preizkušeni »uporabi«
naturščikov (Pavić Milenko – Dika, Dragan Dumitrov...) v

nih pogojih bodo Žitniki in Kusturice zgolj izjeme, ne pa zlato pravilo. In ker očitno preprečujemo kritičen odnos do našega vsakdana tudi na tak »subtilen«
način, lahko pričakujemo še nekaj – zgodba Ranih radovi se bo pri Žitniku ponovila še enkrat. Deloma bo to vidno v filmu, deloma pa v vsem tistem, kar se bo dogajalo po premieri. Ne verjamem, da bodo nekateri mirno gledali zbadljive duele igralcev in jasne asociacije (kar je Žitnikova odlika) na nekatere vidne ljudi in dogodke iz našega vsakdana.

R. M.

kombinaciji s profesionalnimi igralci (Laza Ristovski, Relja Bašić, Ljiljana Blagojević...), lahko pričakujemo, da rezultat dela te ekipe ne bo tisto, kar bi lahko in moral biti. V tem filmu bo krepko opazno pomanjkanje tehničnih pripomočkov, najmanj še ene kamere, cehovsko izdelanih kadrov, ki jih zaradi denarne stiske niso smeli pretirano ponavljati (torej tudi izboljševati!), da o scenskih rekvizitih niti ne govorimo.

Vprašanje, ki ga pričakujete, je, zakaj se to lahko sploh zgodi. Odgovor je jasen. Neoficialnim umetnikom je potrebno pogoje eksistence še dodatno oteževati, medtem pa namenimo ogromne vsote za produkcijo megalomanskih epopej, ki so v svoji gromozanskosti naravnost bedne. V takš-

BOS KURČEK ANI MAHA!

Pisma slati na adresu:
TORTURATOR,
TRIBINA
Kersnikova 4

Arnold

PROTEIN DIET

Our hero taking a holiday after prolonged and senatory PROTEIN DIET (enemon press)

Arnold Švarcenegger NOWI WOW!

Zdaj pa dovolj estetskega užitka. Spravimo se lepo na odgovore na uganke na straneh na prejšnjega broja!
Prejšnja uiganka se je glasila:

Boskur čeka nima, ha! Glavo ima pa trdo...
Ko ananas, ko kost roga na špiči;
čvrstoči, stilu le Kanin, o, kos (je), mačo!

Ključ za rešitev je bilo razporedjen širom teksta, npr. **lepi zdolizec in tri ičke materine**, ki ju je bilo (očividno) treba brati z enjambementom (raznožko): **le pizdolizec in tri pičke materine**. Po tej globoki logiki je kazalo torej uganke Benedikta iz Bitke prebrati (kar se mi je pri priči posvetilo):

Bos kurček Ani maha! Glavo ima pa trdo...
Ko Ana na skok ostro ga našpiči,
čvrst očisti lulek Anino kosmačo!

Prosto ko pasulj, dabome! Naj omenim še to, da so se klasiki rpaikavilizma še enkrat izkazali na belih listinah: Murphyjev zakon se je uresničil že v naslednjem stavku. Namesto **POLITIČNO MAJMNITETO TUDI ZA FUNKCIONARJE** se je stavcu zapisalo **POLITIČNO MAJMNITETO TUDI ZA FUNKCIONIRANJE**. Kaj se če. Kistarski štrak man jo je zrdo gagodel.

Preden vam predstavim današnjega ghosta naše ukupne rubrike (ki je zelooo zaggonetten!), naj se osvrnem samo na nezasišani zapis na 17. strani bivše številke; tam neke lezbače vabijo na predstavitev življenja in dela določene Annemarie Schwarzenbach (100 - 78 - 99) in Mladena Švarca (103 - 58 - 100). **ZANIKAM KAKRŠNO SORODSTVO Z DOTIČNIMA** in sem hkrati indigniran nad pojasnilom **VSTOP SAMO ZA ŽENSKEM** Preprosto dih mi je zastal (dihotomija pač)! Kako je lahko predavanje - kakršnokoli predavanje - v demokratični družbi, kot je naša, odprto izključno ženskam? To je diskriminacija, getiziranje in fascinacija (v smislu **fascies**)! V odgovor zahtevam - **ZAHTEVAMI** - naj se **VSE OSTALE USTANOVE NA OZEMLJU SFRJ ZAPRO ŽENSKAM!** Osebnostem **ŽE** poskrbel, da bo na koncertu Črne Mrene v zagrebški dvorani Vatroslav Lazanski **VSTOP SAMO ZA MOŠKE**. Vsem bralkam tudi odločno prepovedujem, da bi od tu dalje brale mojo rubriko. **Če hočete vojno - tu jo imate!** bi rekla P. Truba in naš ideolog Machiavelli. Jaz pa dodajam: če se že same getizirate, bodite temeljite - storite to definitivno! Ne vstopajte več v noben lokal, kjer je navzoč kak moški, ogibajte se mesarjev, frizerjev, pekov, rudarjev, inštalaterjev, poštarjev, literatov, režiserjev, pozerjev, muskontarjev, zidarjev, čevljarjev, mizarjev, kinematografov, gledališč, koncertov, CD, knjižnic, fakultet, šol, vrtcev, jasl, parkov, čitalnic, postaj, trafik, čevapdžinic, Romea, Ham-Hama, diska Horjul in si zapojte: **NISAM BRENA, A NISAM NI LEPA, DODI LJUPČE, DA ČURA NE KREPA!** Morda vam bo to dalo vsaj moralno moč (ko že mentalne nimate)!

PROTI!

Hudiča, res sem se moral sprazniti!
No, in zdaj, preden preidemo k pismom bravcev in bralek, naj vam predstavim današnjega (zeeloo akutnega) povabljenca in ghosta rubrike: **GDOR UGANÉ GDO JE TA TAJINSTVENI INTERLOKUTOR NAŠE NOVINARKE (SICER PA PREDAVATELJ SLOBode in bratstva NA ENEM OD**

Za vas se trudi, čudi, nudi tudi preludij vaš ljudi **ARNOLD DARK&NIGGER** (prvi švarcer na Ballcanu)

Haj haj haj! Podrla me je gora vaših pismov! Kar ne vem več, komu naj najprvo odvrnem! Najprej: skoraj vsi me navdušeno prosite za kako sliko. Žal, ne morem odgovarjati na dom; zato sem sklenil, da bom kar tukajlele priobčil nekaj svojih pikčercz. Vse so bile posnimljene pred kratkim, ko sem delal neke vrste sistematično PROTEINSKO kokljo (alidieto ali kuro, kakor vam ljubo). Za ogrevanje tole:

VIDI KOŠE!

Schwarzenegger immediately AFTER our PROTEIN DIET

VIDI ČELE!

Schwarzenegger immediately BEFORE our PROTEIN DIET

LJUBLJANSKIH FAKULTETOV), DOBI ZA NAGRADO VATRENI POLJUBAC OBSTOJEČE NOVINARKE IN PA VSE LETOŠNJE ŠTEVILKE TRIBINE.

Gdor zagonetke tudi s silo ne bo znal rešiti, ni silak. Gdor je niti z učnostjo ne bo, ni učenjak. Gdor bo za rešitev prosil druge, je prosjak. Gdor pa bo zavoljo nje predolgo bedel, je ...

ORIENT EX PRESS

Zdaj pa k jedru, bedru, vedru, fedru, cedru, pedru, ledru, nedru, švedru, poliedru, tetraedru, pentaedru, oktoedru, katedru in svedru naše rubrike: k vašim pismom!

Najprej Micka Ž. iz Avignona, naša »delavka« v tujini, ki je temeljito ogorčena z nastopom nekega našega politika ali kulturnika (ni znala navesti njegove istovetnosti) na nekem (ne ve, katerem) javnem zborovanju v Franciji (ne ve, čemu je bilo sklicano in s kakšnim smislom). Takole pravi: PROTI svoji volji sem bila PROTAGONISTKA neljubega PROTesta, ki ga je PROTI bogvekomuinčemu izvedel nek PROtinast in PROTinaraven PROTIkomunist, ko je PROTI vsem PROTokolom, PROTopopom in PROTotipom PRDNIL na PROTestnem govorniškem odru. A negotovanja in PROTivljenja ne bi še izzval, ko ne bi PROTejsko in PROTivetsko zameštral francoske besede, da so še PROTomediku Mr. Protmannu šli lasje pokoncil! Ta PROTotip PROTajiranca in lažnega razumnika je namreč zamenjal izgovarjavo les héros (heroji) in les zéros (ničle, nule), tako, da je bil njegov govor o junakih post-revolucionarnih bojov in obnove naše domovine slišati tak:

»Tudi mi, čeprav nas je samo milijon, imamo ne le eno, ampak šest ničel! In to niso običajne ničle; ne, dosti več so, kot nič: to so družbene, moralne, ČLOVEŠKE ničle! Izredne, popolne ničle! Nadljudje, prave ničejanske ničle, bi rekel Nietzsche. Bogastvo, zabave, slava, užitki in obleke – kako nično je bilo vse to našim ničlam, zazrtim v ničevo prihodnost. Ko je bilo ljudstvu najhuje pod tujo peto, je v ključnem trenutku zanihala temperatura okoli ničle in v narodu je vzkripela. Mislite, da je veriga ničel nekaj, kar bo sovražnik meni nič tebi nič uničil? Nak, pošteno se bo moral potruditi, če si hoče pokoriti narod ničel; ničle niso stvar, ki bi jo mogli kar zanemariti, odšteti. Vrednost ničel nima mej.

Ni več takšnih ničel, kot so bili oni – naše ničle. Možje stare dobe, ničelne točke, ki jo pozna vsako ljudstvo, pa naj bo še tako drobno. Kajti iz drobnega raste veliko; tudj iz nič znamo ustvariti ničle. In še jih bomo.«

Toliko Micka Ž. Zdaj pa majhen poskus: kako bi izgledal TORTURATOR, da je ozbiljen. Pismo E. Vrbinca iz Vrbe:

Spoštovana svetovalka!

V tvoji rubriki dostikrat prebiram pisma ljudi, ki imajo težave, a česa svojemu primeru podobnega še nisem zasledil. Ne bom lagal, če rečem, da se že leta želim obrniti nate, pa nisem nikoli zbral dovolj poguma – vendar mi ga je naposled vliilo tisto dolgo pismo Janeza z Gorenjske. Ne oglašam se kot odmev nanj, ampak spodbujen, ker ima še kdo precej svojevrstne in neobičajne probleme. Kar nočejo mi iz glave Janezovi stavki, ko pravi nekako takole:

Je knjiga, kateri ne bom nikoli dovolj hvaležen. Je knjiga, ki me edina pozna otožnega in obupanega do solz. Je knjiga, ki jo vzamem v roke edino v trenutkih, ko me preseka groza, da pravega dekleta zame ni, da ne bom nikoli našel sorodne duše, da bom večno sam in svoj. Je knjiga, ki me zna v takšnih minutah edina utolažiti in mi povrniti zaupanje vase. Ta knjiga je Telefonski ime-nik SR Slovenije.

Ne, moja težava ni tako kočljiva kot Janezova. Niti ni protinaravna, ni sprevržena ali sramotna. Ne, prej bi lahko rekel, da je smešna! Da, smešna! Tako je smešna, da sem se komaj danes okorajžil – zadeva je že tako blizu roba, da sem presodil: kar bo, pa bo – in jo postavljam na papir. Karkoli bo, vsekakor bo bolje od razrvanosti, v kateri se cvrem zdaj! Dodam pa naj, takóle v oklepaju, da vaše revije ne kupujem redno, zato lahko le upam, da bo moje pismo prišlo na pravi naslov.

No, in zdaj k srži problema. Moje ime ni važno; recimo, da mi pravijo Petek Svetek. Sem intelektualec v poznih dvajsetih, lahko bi rekli v najboljših letih – ko bi ne bil v kalvariji, hujši od Kristusove. Poročen nisem, dekleta tudi nimam. Ne smej se mi, a spolnih odnosov še nisem imel. Spet eden tistih zavrtih zakrknjenecv, porečeš. Pa ni tako. V navezovanju stikov z ljudmi – tudi ženskami – sploh nimam težav, več, rekel bi lahko, da sem celo nadpovprečno odprt. Imam diskretno službico, ki me postavlja neprestano v stik z novimi ljudmi, imam svoje stanovanje – starša sta razvezana in sta se odselila vsak na svoje, z obema občujem in se dobro razumem. Gmotno sem torej preskrbljen – a kaj mi bo to prostorno stanovanje sredi mestnega vrveža, ko pa sem v tej prostornini in vrvežu tako sam! Kako se pozna, da manjka ženska rokal! In tako strahotno je ob koncih tedna – ne, tega ni moč opisati. Črneje od najčrnejše noči je.

O, ja, sončna dekleta so vzhajala; vzhajala in zahajala so, spremenilo pa se ni nič. Zgolj prišla so, videla in odšla – in vselej, prav vsakokrat, pomisli, sem bil za to kriv sam! In vendar, človek sem, človek z vsemi željami in hrepenenji.

Moja babica filologinja je imela navado praviti: »En človek je kot občutljivi oranževec, drugi je tak kot naduta strupena prašnica, v kateri ne najdeš drugega kot puhlost, tretji spet je podoben skromni, a stanovitni jablani. In potem je tisti, kateremu v rastlinskem svetu ni para: homo semperflorens, človek, ki nikdar ne dozori, temveč ostane za vekomaj lep, in jalov, cvet.«

Sebe sem venomer videl kot pomarančo. Drugi so neradi in stežka prodirali vame, kot kósi, katerim grenka skorja brani do sredice. A prav kot sa-dež sem dehteč in širnosterčen pod lupino.

V čem je pravzaprav moj problem?

Z dekletom, še posebno, ko mi je res do nje, se ne znam spogledovati! Smešno? Ja, mogoče res, ampak jaz pogledati v ženske oči ne znam! Doker se vse skupaj suče okoli prijateljskih razgovorov, bežnih dotikov (no, kako tovarišico, znanko ali sodelavko kdaj tudi ročno pošlatam, da ne boš mislila) in kratkih srečanj oči, mi gre O. K. Z nežnim spolom grem na večerjo, v kino, gledališče ali samo na en nagli kapučin – in vse je v najlepšem redu. Celó še kar všečen sem, kar mi da marsikatera vedeti. Toda ko pride do tesnejše bližine, ko bi se moralo kaj zgraditi, tedaj se vse podre. Gledava se lahko le pod krinko, če počneva še kaj tretjega poleg ali se vsaj pogovarjava – a molče nikakor: ko me začne deklež opazovati res pomenljivo in nedvoumno, se pričnem izmikati njenim zenicam. Globoko v tuje oči sploh nisem zmogel zretel! Kar na lepem začnem mežikati in begati z zrklji in na usta se mi prikdraje neroden smehljaj, tako rekoč režljaj, in bolj ko ženska vztraja, bolj trapasto se jaz režim. Kmalu se že nasmiham kot kak debil in ni mi pomoči. Kaj si morem?!

To pa seveda do obisti užali vsako, še tako široko žensko. Koliko se jih je ob tem na mestu spokalo in mi spotoma še pocedilo kako strupeno. Vaš rod zna tako nizkotno opsovati z eno samo kratko besedo!

Kaj storiti? V vseh teh letih iskanj se mi je enkrat samkrat pripetilo, da je deklež ravnalo drugače. Šlo je sploh za druge baže deklež, bolj povedano za zrelo ženo. Spoznal sem jo, ko je vodila neko ekskurzijo tridesetih srednješolk na kolesih (bila je razredničarka). Ne bom ti razkladal o njej, res je bila zlata in pol, vse je poskusila, a ni šlo. Resnično, vse je dala od sebe, in kar precej je imela za dati od sebe, lahko mi verjameš. Šla je prek mojega rezanja, jemala ga je kot nujno zlo ali kaj vem kaj – no, navsezadnje sva krenila skupaj na dopust in šepet morja me je za spoznanje sprostil. Prišla je tudi noč: midva sama pod šumno šotorovino, črički hrumijo, žive duše nikjer naokoli. Ne ženska, ženska in pol je bil! Ne misli, da sem kak prenapetež ali čistun – pogled na skladno žensko telo mi požene kri po žilah, pa tudi drugam, kot pač vsakemu čilemu sončnoalpcu. Slekla sva torej tisto bore krpic, kar sva jih imela na sebi, upihnila petrolejko in v meni se je zdramil up, da je morebiti to tisto pravo in končno. Obzimo je jela z božanjem, poljubljanjem, glajenjem. Vse je šlo, kot je treba; ko bi ne bil na trnih, bi verjetno užival. No, da ne bom utrujal: ko je čutila, da sem nared (tudi sama je bila že razkurjena), mi je namignila, da je napolnil trenutek za veliki preboj. Rahlo nerodno sem se skobacal nanjo in se prerinil med njena gladka bedra, medtem, ko so njene sopečne dlani grabile po meni. Tedaj pa – ravno, ko bi moral preiti od besed k dejanjem – me je samo za hip posilil droben nasmešek. Rekel sem si, poslušaj, fant, to ni nič, samo stvar živcev, trzljaj, neobvladana stranska napetost – takrat pa se mi smehljaj razpotegne od ušesa do ušesa in telednil sem v tak zverinski krohót, da me je bilo gotovo slišati vse v vas vrh hriba. Nisem si vedel kaj. Režal sem se in režal in režal, da me je kar metalo po ubogi ženski. Komaj in komaj sem prišel do sape, bilo mi je, kot da me tisoč peres ščegeče po podplatih. Šele zdaj sem opazil, da od telesa pod menoj veje nekakšno tiho, skoraj neslišno ihtenje. Pomislil sem, da hilpa, zvok je še najbolj spominjal na zadušeni jok. Počasi pa se je njen sopran razrasel, dobil je zalet in sprevidel sem, za kaj v resnici gre. Ženska se je smejala kot nora in nisem mogel poslušati tako iskrenega in iskričevega krohota, ne da bi me to še bolj podžgalo. Tako sva se nalezovala drug od drugega in se zvižala od smeha še dolgo v noč. Roko na srce, iz one noči se ne spominjam ničesar drugega. Le to vem, da sva se krohotala do iznemoglosti – bržčas sva potem zaspala. Kaj neki si je lahko mislil kdo, če je hodil ob pozní uri tam mimo!

Kajpada me je že naslednjega dne ob svitu pustila na cedilu. Rekla je, da gre rajši smučat v avgustu, kot da je z mano na dopustu. Lahko si misliš, kako mi je odtlej.

Draga svetovalka, ti si moja zadnja nada! Povem ti – celo na samomorig sem pomišljal. Življenje iz samega smeha – ali je to sploh še življenje? Če mi v čimkrajšem času ne odgovoriš, ne vem, kaj bom s seboj. Res, računam na tvoj odgovor, obenem pa lepo prosim bralce, da napišejo svoje mnenje. Kaj je pravzaprav narobe z mano! Se bojim žensk? Se bojim življenja? Česa se bojim v človeških očeh? Tistega, kar vidim v njih (kaj neki vidim?) ali tistega, kar drugega oči vidijo v mojih?

Nikarte samomora, ljubi E. Vrbinca, nikarte! Res me je tvoje pismo ganilo, ob taki tragediji nadobudnega mladega moža se tudi najtrše srce vsaj za drobno špranjico odpre. Videl boš, da ni vse tako črno: odpri se soljudem, zaupaj se, bodi zaupljivější do src, ki te obkrožajo in ti hočejo dobro, izlij svojo dušo prijatelju, morda zdravniku ali psihologu, izpovej se duhovniku, psihiatru, javi se na Studencu, pomagali ti bodo. Svoj vendar nisi brezupen primer, dragi Vrbinca, koliko nas je takih kot ti, tisoči, milijoni, milijarde, trije! In ko ti bo bolje, se moraš zopet javiti. Res, piši mi, zanimalo me bo spet malo pokramljeti s tabo, vendar vseeno vrži ta navnik stran in si prisrbi nalivno pero. Nasvidenje, Vrbinca moj.

Moram priznati: takega TORTURATORJA sem si venomer želel. Resnično pomagati soljudem, dati jim svojo dušo in srce, podariti jim sebe – mar ni to najvišji vidik človeškosti?

Bralci! Kaj ko bi odslej ustvarjali skupaj ta, nov in čudovitejši TORTURATOR? Razmislite o tem in mi pišite.

Čustvujoče vaš,
ARNY

AFRODIZIJAKI

(DRUGI DEL)

Pomlad prihaja v deželo, pornofilmi imamo že zadosti hiberniranja, kmalu bomo pospešeno zadovoljevali naše žlahtne porno potrebe. V tem obdobju je naše počutje in psiha v največji možni meri odvisna od naših telesnih zmogljivosti. Včasih slednje zastajajo za našimi željami in predstavami. Da teh življenje ne bi spremenilo v fikcijo in utvaro, si pomofili že od nekdaj pomagamo s sredstvi, ki nam jih je dala na razpolago narava (po panteistih) ali mogočno porno Bog (po razlagi vernih). Tako se bom danes ponovno poglobil v skrivnosti o afrodizijakih, oziroma nadaljeval tam, kjer sem končal v prejšnji številki Tribune.

L-dopa

je zdravilo, ki ga uporabljamo v nevrologiji, na primer pri Parkinsonovi bolezni. **Pravijo, da se po njegovi zaslugi nekateri moški po sedemdesetem letu kar pomladijo.** Sistematične raziskave tega niso v celoti potrdile, vendar že teh nekaj primerov pozitivno priča o koristnosti L-dopa.

Afrodix

O učinkih afrodixa, posebej izdelanega afrodizijaka, je na voljo mnogo poročil iz ZDA. Tam ga seksologi množično predpisujejo svojim klientom – potrebnim pacientom. Afrodix vsebuje ekstrakt strihnina, yohimbine (glej prejšnjo št. Tribune) in testosteron. **Strokovnjaki so mnenja, da je učinek tega sredstva največji pri klimakterični impotenci,** medtem ko pri psihogeni impotenci le malo pomaga; torej pride prav tudi pornofilom. Afrodix je mogoče dobiti ob posredovanju znancev ali sorodnikov iz Združenih držav. **Steklenička z dvajsetimi kapsulami velja 9,95 dolarja.** Doziramo v dogovoru z Vašim pornologom, običajno pa vzamemo zjutraj in zvečer po eno kapsulo.

Vitamin C in E

Uživanje večjih količin teh drugih vitaminov v normalnih okoliščinah ne zaleže. Glede na splošno koristnost multivitaminskih preparatov, kot so **Cedevita, Pikovit, Oligovit, Fortevit ter tudi Vi-sok,** velja z njimi poskusiti na lastni koži, kajti ni nujno, da so okoliščine, v katerih živite, normalne.

Androgel in Poligel

Brez želja ali namena, da bi reklamiral proizvode Medexa in dosežke domačih strokovnjakov, ugotavljam uporabnost izvlečkov iz matičnega mlečka. Glede na založenost tržišča in enostavne nabave za dinarje v Vaši samopostrežni trgovini je **priporočljivo stopiti na pot v svet afrodizijakov in intenzivnega porno doživljanja prav z Androgelom oziroma s Poligelom,** pač glede na Vaš spol.

»Koktajl«

Zmešamo testosteron, yohimbine in Lekove »česnove« preparate. Zaužijemo. Poleg tega: vključite se v družbo preverjenih pomofilov. Njihovo spodbujanje, sugestije, informiranje bodo ob pojedeni mešanici

(glej zgoraj) ponesli Vaše doživljanje v stratosfero. »Koktajl« se obnese tudi pri »ejaculatio praecox« kakor tudi pri akutnem primeru »ejaculatio ante portas«. Te procedure po uspešnosti **prekašajo tudi freudovsko psihoanalizo.** Po drugi strani naj bo vsaj ženski spol pri uživanju testosterona previden. Poleg okvar jeter, ki je v tej družini nerodnosti še najnedolžnejša, so večja poraščenost po obrazu, večanje ščegetavčka, znižan glas in podobna znamenja pomožčenja običajne tegobe, ki tarejo porno ženske ob vsakodnevem goltanju »koktajla«.

Kot nepogrešljivemu viru sem na tem mestu ponovno hvaležen tov. Požarniku, ki je nam pornofilom večji del skrivnosti že razodel v svojem delu »Zdrava in motena spolnost«. Opozarjal sem že na afrodizična zelišča, ki jih je moč po zmernih cenah kupiti pri branjevkah na ljubljanski živilski tržnici, prav blizu ribarnice. Žal prav te dni delavci obnavljajo Plečnikovo streho in so zeliščarice začasno pregnali z njihovega prodajnega mesta. Njihova odsotnost mi je tudi preprečila preverjanje cen ter konzultacije o letini in kakovosti janeža, kumine itd., itd. Tako naj Vašo radovednost danes potešim z dvema navodiloma za pripravo kopeli, ki bodo izjemno blagodejno vplivale na Vašo vzdržljivost med porno spolnim odnosom.

Rimska metoda

Kot že ime pove, izvira v starem Rimu. Na razpolago moramo imeti bazenček primerne velikosti in globine, ki ima izveden sočasni dotok sveže in odtok bazenske vode. Ta naj ima temperaturo 36–37 stopinj Celzija, torej ustreza normalni telesni temperaturi. **Zagotovimo si zadostne koli-**

čine mrzlega piva in sedemo v bazen. Nato pijemo pivo in ko nas prime, uriniramo v bazen. Ker se voda v bazenu nenehoma menjuje, z urinom pomešana voda ne bo motila našega čuta za estetiko. Ob tem početju vztrajamo toliko časa, kolikor si želimo ali zahtevamo, da bo Vaš penis v erekciji (rimska metoda je torej uporabna le za pomofile moškega spola) in boste lahko vztrajali v penetraciji, koitusu itd., itd. **Čas, ki ga prebijemo ob uriniranju in pitju piva, je enak času, ko je penis v stand-by poziciji.** Metoda je očitno temeljito preizkušena v praksi in je modernim sredstvom navkljub vzdržala zob časa. Pomanjkljivost te metode je v opremi, delovnih sredstvih, ki jo potrebujemo za njeno izvajanje. Vsak proletarec – pomofil na žalost nima dostopa do bazena primerne konstrukcije in dimenzij.

Kopel za jačanje porno nagnjenja

Potrebujemo: rožmarin, žajbelj, brinje, majaron, meto, materino dušico, vsakega po eno vrečko. Vrečke položimo v kad po pipo in spustimo po njih vrelo vodo. Na koncu dodamo mrzlo vodo v količini, ki naredi kopel primerno za namakanje. **Kopel je izrazito afrodizična,** vendar njen učinek še zdaleč ne traja tako dolgo kot pri rimski metodi. Na srečo je primerna in daje smiselne rezultate pri obeh spolih. Glede na **kratkotrajno pomoč,** ki nam jo daje našta kombinacija zelišč, si kopel ponavadi privoščimo v dvoje.

Upam, da boste med naštetimi pomagali našli vsaj eno zase. Če pa se to ne bi zgodilo, ne obupajte, kajti na zalogi imam še nekaj čudovitih receptov za afrodizijake, ki jih objavim prihodnjič. Tudi zagonetko, kako svojo **posteljno vitalnost** obdržijo nekateri slovenski politiki.

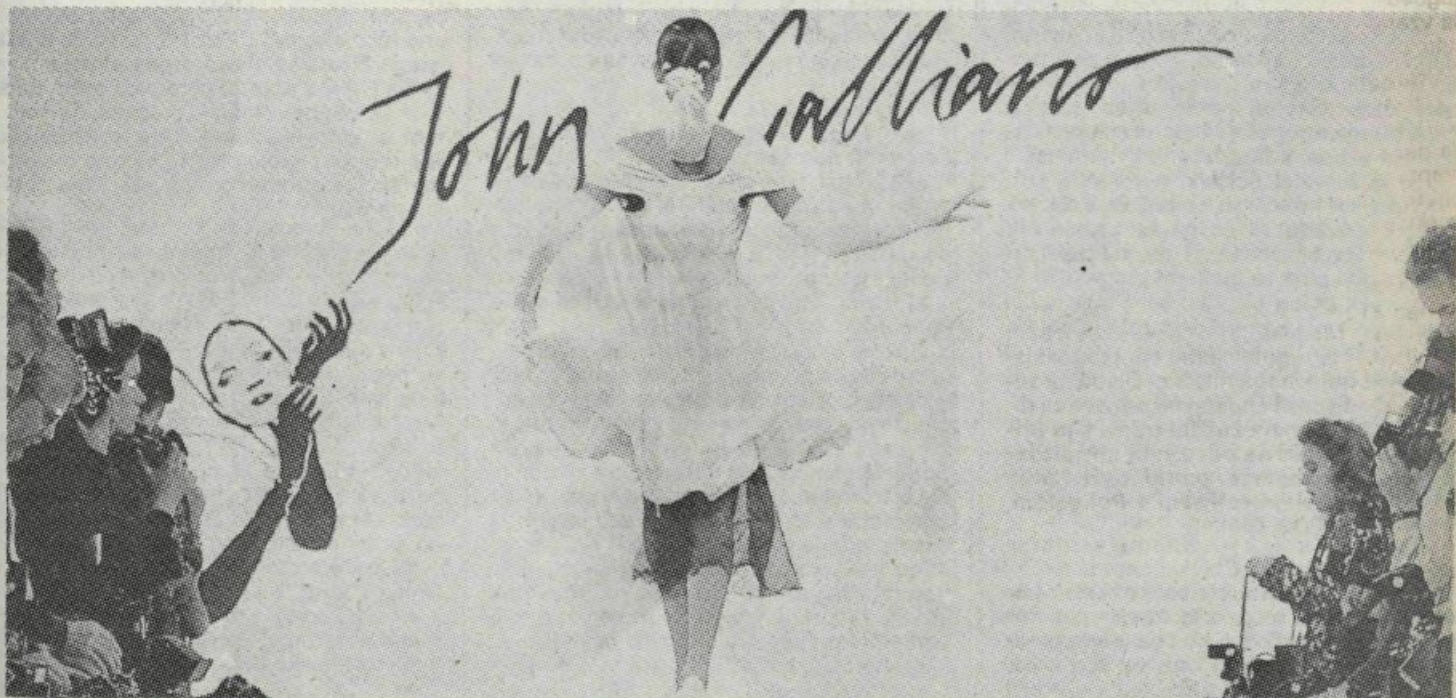
Vaš Primož Truba

POMLAD—POLETJE '88

»Let's hit it... Theeeee Sixties!«, takole je DJ napovedal začetek modne revije, na kateri so prikazali pomladansko poletno kolekcijo za letošnje apokaliptično leto neke srednje znane londonske modne kreatorke. In bojni krik se je razlegel in poletel z otoka na kontinent. Kako naj si v teoriji in praksi estetike razlagamo ta princip, ki že nekaj časa svetuje svojim žrtvam le eno samo že precej prežvečeno in nesigurno načelo: Vade retro! Kakšne časovne razdalje sploh zajema ta princip? Ali naj se povrnemo v srečne čase grštva, kot to počnejo nekateri, ki so manekenke obleki v kopalke, kakršne bi nosile grške boginje, če bi se hodile kopat v Goo? Ali naj skočimo nazaj samo za dobrih petnajst let in se povaljamo v sedemdesetih, ki naj bi bila, kot nekateri trdijo, tisto edino pravo?

Verjetno sodi v ta princip prav vse, kar se giblje med obema zgoraj omejenima mejama. Tako so poskušali nakazati tudi tisti, ki dejansko krojijo podobo oblečenih prebivalcev sveta, če smo jih prav razumeli. Čeprav nekateri še vedno vztrajno vlačijo na dan nekakšna bastardna obdobja, kakršna so na primer šestdeseta leta dvajsetega stoletja, in skušajo prepričati, da so the best. A tisti, ki so jih preživeli, zatrjujejo, da bi jih bilo treba za vedno pokopati. Kdo se je česa prvi spomnil in kdo je komu kaj ukradel, o tem ne bomo razpravljali. Imena, o katerih se govori in ki nam govorijo, so še vedno ista, kot so bila prejšnjo sezono in jih prav tako ne bomo naštevali. Najdemo jih lahko takorekoč na vsakem kosu spodnjega perila.

Anthony Burgess: IGRALCI KLAVIRJA (1986)

(odlomek iz romana)

Moja velika priložnost je prišla, mislim da leta 1928, ko sem bila stara enajst let. Oče je obležal zaradi bolečin v trebuhu, ki jim je pravil črevesni krči in naj bi bili po njegovem posledica tega, da je pojedel preveč še nezrelih banan, ki jih je ukradel iz zelenjavarjeve cize, ko ni bilo nikogar v bližini. Imel je navado krasti stvari, nič večjega, nobenega denarja ali nakita, samo kakšno čudno mesno pito, tablico čokolade ali plašč, takrat, ko je mislil, da ga ne bo nihče dobil. In večinoma ga res ni. Rekel je, da se je tega navadil v vojski. Kakorkoli že rečemo temu, zaradi ducata banan, ki jih je izmaknil zelenjavarju in bolečin, ki jih je imel zaradi njih, se ni mogel upravičeno pritoževati. No ne celega ducata. Pojedel jih je samo kakšnih sedem. Jaz jih nisem hotela jesti, ker sem videla, da so čisto zelene, trde, kot da bi bile divje. Ampak pogoltal jih je tistih sedem in zdaj je trpel, se ob šestih zvečer po postelji zvijal od bolečin in mi govoril, kako ne bo mogel iti, kako mu ne bo uspelo in bom morala jaz namesto njega. Kar streslo me je, ko je izustil zadnje besede.

»Ne morem očka, saj več, da ne morem.«

»Moraš punca, moraš iti. Ni važno – ah prokleta nesreča, kaj ali kako igraš, samo da si res tam, sediš in delaš kakršen že koli – oh prokleta nesreča – hrup. Tisti norci tam so svinjsko neumni in ne ločijo pestnajstinke od brce v rit, oprost, prosim naj gre nekam, tole moje francoščino.«

»Kateri pa je glavni film, očka?« Bil je namreč ponedeljek.

»Tisti veliki nemški poskus o Mestu prihodnosti, Metro Polis – au prokleta, hudičeva bolečina.«

»Metropol? Tako se imenuje velik hotel, očka, tisti v Blackpoolu, kjer sva takrat pila čaj.«

»Ne, to je Metro Polis z roboti in stolpniciami in delavci, svinjsko, ki živijo pod zemljo in šefi, ki zgoraj goltajo šampanjec in tako dalje. Skuhaj nama malo dobrega čaja, punca, mogoče bo pa pomagalo, naj gre vse skupaj k hudiču.«

»Si ga že videl, očka?«

»Videl sem reklamo, to je vse. Velik poskus, napovedovali so ga že zadnje štiri tedne, morala bi opaziti in – oh, naj hudič pobere in prekolne te preklete banane!«

»Ampak poleg tega so še druge stvari, novice, komedija in vse ostalo. Kaj naj naredim s tem, hočem reči, ne znam igrati marša in Ain't She Sweet v zelo hitrem ritmu. Oh, oči, ne zna, ne znam.«

»Zame, punca moja. Naredi to za svojega ubogega starega očeta. Naredi, kar moreš, nobeden ne more narediti več kot največ, kar more, oh, au, naj grejo nekam te bolečine v mojem hudičevem trebuhu.«

Tresla sem se kot list in komaj sem si uspela zapeti gumbe. Oblekla sem si nedeljsko obleko, ki je nisem nosila niti ob nedeljah, ker sem jo morala šparati za posebne priložnosti, in to je bila res posebna priložnost, počesala sem si lase, se vso blede,

skušnjo in tresočo se pogledala v ogledalu, si oblekla plav dežni plašč, nalila očetu tretjo skodelico čaja in se odpravila. Oče pa je stokal: »Daj vse od sebe punca, oh ta prokleta bolečina.« Ko sem vstopila v kino Star, komajda da sem čutila svoje noge. Hawkes je, ko me je zagledal samo, zajiljal in rekel:

»Kje je pa oče?«

»Ne bo ga. Boli ga trebuh, res hudo. Jaz bom igrala namesto njega.«

»Ti, ampak ti ne znaš. Kristus, zakaj mi ni prej povedal, da bi dobil Bertha Cornthwaita, ki ob sobotah igra pri Kroni. O bog, zdaj smo pa res v zosu. Konec je z njim, to mu povej, boli ga trebuh, a?«

»Pravim vam, da znam igrati. Očka me je naučil!«

Odkorakala sem po prehodu in držala glavo visoko pokonci. Pravkar so začeli reklamni diapozitivi. Nisem se ozirala na nikogar, še posebej ne na tiste v prvih vrstah, ki so govorili: »Kje je pa tvoj očka, mala?« Spravila sem se pod umazan črn zastor, ki naj bi bil nekakšna zavesa, ki loči prostor za orkester, kot se je temu reklo, od publike, se usedla, odprla pokrov od klavirja. Od pogleda na klaviaturo mi je skoraj postalo slabo. Potem sem velikokrat močno vdahnila zrak in zelo hladno pogledala na platno z reklamnimi fotografijami. Roke sem imela ves čas v naročju, kot da bi hotela reči, da tista

svinjarija zgoraj ni vredna glasbene spremeljave. Potem so ugasnili luči, jaz pa sem se počutila malo bolj varno, ker me nihče ni mogel videti. Ko so se začele Filmske novice, sem zbrala pogum in glasno udarila z eno roko akord C E G, z drugo pa še enkrat istega. Sveta še ni bilo konec, zato sem zaigrala F A C z obema rokama, potem pa še G H D. In potem sem ugotovila, da sem s tem, da sem jih mešala in si z levo nogo dajala ritem, zaigrala precej prijetno melodijo marša, res enostavno, ampak z njo ni bilo nič narobe.

Ena od stvari, ki mi jih je oče razložil, so bili tonski načini. Ne začini, načini. Rekel je: »Punca, to je tako. Stari Grki niso bili zadovoljni samo z C D E F G A H, se pravi s tem, čemur pravimo C dur in vsemi melodijami, ki jih v njem lahko zaigraš. Rekli so, da lahko napravimo lestvico iz vsake od not na belih tipkah, ne da bi vpeljali tudi črne tipke. No, poskusi sedaj zaigrati do re mi fa so la ti do na tonu D. Nenavadno, ne, ampak lepo. Temu so rekli dorski način. Tistemu na tonu E so rekli frigijski način, mogoče zato, ker zveni malo frigidno, saj veš, hladno, in tistemu na F so rekli lidijski način.«

»V našem razredu je punca, ki ji je ime Lydija Thompson.«

»A res, no saj to ni važno. Imeli so sedem tonskih načinov, po enega za vsako belo tipko na klaviaturi, ne da bi ubogi primitivni

možaki imeli klavir. Vsak od njih naj bi predstavljal različna čustva in bil primeren za uporabo ob točno določenih priložnostih, saj veš, kaj mislim. Danes smo se znebili vseh tonskih načinov razen dveh – tistega, ki ga narediš na C in tistega, ki ga narediš na A. Tisti na C se imenuje dur, tisti, ki se začne na A, pa mol. Je žalosten in pride prav za pogrebne marše.»

Prva novica je bila o srečanju fantov skavtov, tako da se je moj majhen marš v C duru kar dobro držal. Toda naslednja je bila o pogrebu neke visoke živine ali nekaj podobnega, v Ameriki, gangsterja ali kaj, tako da sem začela v molu in zaigrala nekaj svečanega in žalostnega. Potem je bila velika proslava v Novi Zelandiji. Začela sem z razloženimi septakordi in končala pri precej fini otožni melodiji v A molu, tako da sem dobila zaupanje vase. Nobeden se ni zadržal: »Znebite se je« in nobeden se zdi, ni opazil, da ni bilo stalnega pianista. V bistvu se je zdelo, kot da sploh nobeden ne posluša, svinjsko in nevhvaležno krdelo.

Med Filmskimi novicami, ki so prikazovale Vojvodo in Vojvodinjo yorško na Tahitiju ali Swahiliju ali nekaj takega, ki sta bila povabljeni na slavje z odojkom in bananami, ubogi očka, sem čisto slučajno odkrila skalo, ki mi je oče še ni pokazal. Fina tuja ali tropska skala, ki sem jo dobila tako, da sem zaigrala C D E in fis gis as. Z drugimi besedami, tri bele tipke, ki so jim sledile tri črne. Iz tega je nastala nekakšna melodija, podobna domorodski iz Južnih morij. Lahko pa si igral katero koli ali pa vseh šest not skupaj in z njimi zaigral fin, nenavaden

akord. Ko sem kasneje vse to pokazala očetu, je rekel: »Ja, to je Debussy. On ga je pobral od Javanesa ali katerega od podobnih tipov. Zelo lep, ampak kaj veliko z njim ne moreš narediti.« Jaz sem z njim tisto noč naredila precej.

Res pravi problem pa je bila komedija, ki je prišla na vrsto pred glavnim filmom. Zahtevala je nekaj hitrega in jazzovskega, kar se sploh ne ustavi, ampak jaz sem se spomnila, kaj mi je rekel oče. Izberi si fin začetni ritem in pazi, da ga ne upočasniš, pa se bo vse skupaj slišalo zadosti hitro. Igraj zmeraj znova akorde na C, A, F in G, v m-pa-pa ritmu, tako da je m tipka v basih in pa akord v visokih tonih, vidiš, kaj mislim? Tako sem vztrajno ponavljala svoj m-pa-pa, vsi pa so se tako režali Keystonekim policajem, da me v bistvu sploh nobeden ni slišal.

In tako smo prišli do tistega Metro Polisa, kot mu je rekel moj oče, jaz pa sem ugotovila, da je bila to ena sama beseda z naglasom na Trop. Seveda sem od tam, kjer sem sedela, videla precej popačeno sliko, kljub temu pa sem v glavnem lahko razbrala, kaj se je dogajalo. Bilo je precej raznolikosti, ki je bila vseč mojemu očetu, z delavci, ki pešačijo v službo v A molu, stroji v tovarnah in nebotičniki, robotom, veliko poplavo in celo plesom, ki ga je izvedel robot, ko ga nori znanstvenik naredi takega, da je podoben puncu. Ugotovila sem, da premorem veliko od tega, kar je bilo potrebno, z zmanjšanimi septakordi, mojo novo črno-belo lestvico in veliko hrupa na spodnjem delu klaviature, kjer nisi igral pravih tonov

ampak je samo bobnelo. Film je bil dolg in moje roke so bile na koncu kot koščki curje, ampak končal se je tako, da so se delavci in veliki šef rokovali in se dogovorili, da bodo drug do drugega bolj fini in prijazni. Za konec sem zaigrala veliki akord v C duru – C E G C E G.

Potem so se prižgale luči in na platnu se je prikazala slika kralja Georgea Petega, vsi so se vzdignili na noge, da bi zapeli God Save the King ali vsaj prvi del, in Bog mi pomagaj, jaz tega nisem znala zaigrati. Če se hoče izvleči iz takšne kritične situacije, je za punco samo ena možnost, da omedli. V resnici seveda nisem »padla skup«, samo delala sem se, da sem. Med publiko se je pojavilo nekaj sočutja, ki so ga prvič namenili igralcu klavirja. Ljudje so mi iz sočutja prinašali kozarce z vodo, mi drgnili prste, mi polagali vroče roke na čelo in še na nekatere druge dele telesa, barabe umazane. Na ubogega starega kralja Geogrea Petega na platnu pa so vsi pozabili, in ko je videl, da nihče ni slišal njegove glasbe, je enostavno izginil. In potem je, hvala Bogu, prišel moj oče, pripravljen za drugo predstavo, ki se je jaz, če sem poštena, ne bi mogla lotiti. Prsti kot da bi se mi neka m zataknili.

Rekel je, da je vzel sol in vodo, tako da je stvar spravil ven. Trajalo je precej časa, ljudje so zmeraj znova tolkli po vratih in vpili: »Kako dolgo boš pa še noter?« in »Si padel v luknjo?« in tako naprej. Povedala sem mu, da ni šlo tako slabo, ampak nikdar več, nikdar več. »Nobene zelene banane več,« je rekel očka.

Prevedel Tomaž Toporišč

Mazzinijeve Drobtinice malega mesta

Miha Mazzini DROBTINICE

Verjetno ni niti približno slučaj, da se Drobtinice, se pravi prvi in zaenkrat tudi edini roman *Miha Mazzinija* (vsi tako radi ponavljajo, da je to petindvajsetletni pisatelj, pa povejmo to še mi, lahko pa izdamo še to, da je doma z Gorenjske) začene s tremi zanimivimi zapisi. Najprej je to nekaj podobnega posvetilu, hkrati pa že tudi predelava obveznih izjav v končnih »spicah« filmov:

»Nekaterim ljudem, krajem in časom v mojem spominu, katerih vsaka podobnost z resničnimi ljudmi, kraji in časi pa je, seveda, zgolj naključna in nehotena. Vse je izmišljeno, kot bi rekli solipsisti.«

Temu zapisu, ki v nekaj zamahih napoveduje zvrstno ali žanrsko usmeritev romanesknega prvenca, sledita-takoj pod glavo PRVI DEL še dva, nič manj povedna citata:

*I don't wanna go to where
where the rich are going
I don't wanna hear to what
the rich are saying*

– Joe Strummer, Clash, 1977

in

Svašta.

– Ibro Hadžipuzić, Železarna, 1983

Mazzinijev roman je dejansko določen na eni strani s slovensko tekočo ali polpreteklo prozno produkcijo, ki se vztrajno giblje bodisi v malomestnem svetu (zanimiva bi bila npr. primerjava s *Hudnikovimi* novelami Krog sedanosti, ki v precej bolj »metafikcijski« poetiki ubesedujejo geografsko identičen, socialno pa nekoliko različen svet, Jesenice z okolico, v obeh primerih pa gre seveda za – še kako pomembno pripovedno distanco do tega sveta, predvsem pa do »klasičnega, socialnega načina njegove literarizacije), bodisi v krogih socialnih in kulturnih »marginalcev« (*Francič*, delno *Morovič*, *Božič*), po drugi strani pa z literarno ali filmsko varianto krimi literature pretežno ameriškega velemesta, njenimi stilno formalnimi, pa tudi žanrsko-vsebinskimi določilnimi.

To pa niti približno še ni vse. Drobtinice se ves čas, se pravi od začetka do konca zgodbe, ki jo pripoveduje glavni junak (precej blizu je slovenski varianti junakov *Bukowskega*, čeprav nikdar ne zdrzne tako globoko) v značilnem »trdem« stilu prej

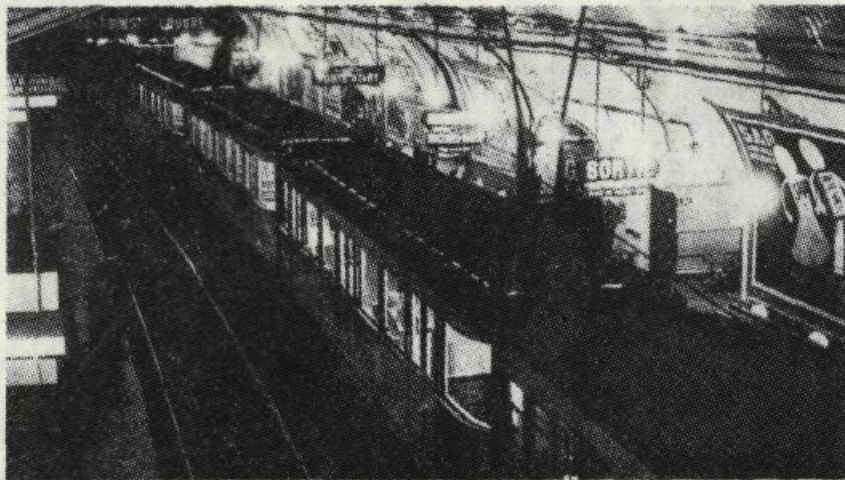
omenjene ameriške prozne produkcije, se pravi zgodbe o marginalcih, ljudeh, ki se gibljejo po malomestnem svetu, so obenem del tega in ne morejo ali nočejo postati njegovi polnopravni člani, ker bi s tem prenehali biti to, kar so, se pravi, da bi izgubili svojo avtonomnost, uspešno gibljejo med različnimi zvrstnimi in žanrskimi variantami, nikdar dokončno ne sestopijo v kakšno od teh, se z njimi samo poigrajo, jih izkoristijo, da lahko razvijajo naprej svojo zgodbo, ubesedijo, to, kar hočejo. Drobtinice pač niso »roman velemesta«, njegovih neonskih luči, sumljivih predelov, po katerih se lahko in včasih že kar morajo, gibati različni sumljivi tipi, ekscentriki, morilci in »nepogrešljivi« privatni detektivi. Kljub temu, da si privzema tehniko pripovedovalcev tovrstnih zgodb in romanov, njihovo ironično distanco, ki je na prvi pogled neopazna.

Mazzinijev roman zamenjuje »neonske luči velemest« s svetlobo, ki se širi iz plavža Jeseniške železarne. Umetniške ekscentričke morajo zamenjati precej manj smešne, predvsem pa groteskne malomestne zanimivosti, propadli hipiji, verzifikatorji, ki na leto izdajo na desetine samizdatskih knjig, in pa – še ena zanimiva zamenjava – delavci z juga, bosanci, ki so tu namesto črncev, portorikancev itd. Mazzinijev roman mora zaradi geografske premestitve v malomestno slovensko socialno okolje nujno doživeti strukturne spremembe. Nujno je to – kljub ironični distanci pripovedovalca – tudi socialni roman, ki veže eksistencialno skušnjo (ne sicer glavnega junaka ali pripovedovalca) obeh vidnejših stranskih likov (Selima in Ibra kot delavcev iz železarne) na socialni sloj, ki mu pripadata. Selim se kot pripadnik marginalcev v Sloveniji zaljubi v filmsko zvezdo, Nastasjo Kinski, hoče k njej v Rim, da bi ji izpovedal svojo ljubezen. V bistvu, ne da bi se zavedal, hoče tja, kamor nočejo, vsaj kot to trdi pevec skupine Clash (ki ga kot velemestnega marginalca) citira avtor na začetku, njegovi angleški

kolegi, se pravi tja, kjer so bogati. Utopičnost njegove želje mu lahko razloži šele pripovedovalec, ki se kot zavesten marginalec seveda zaveda vseh razlik med posameznimi sloji. Vsaj od razsvetljenske tragedije dalje je namreč jasno, da se zveze med potencialnimi ljubimci iz različnih slojev končajo usodno. In to, kar je opisano v literaturi kot fikciji, mora držati tudi v realnosti, pa čeprav je Nastasja zvezda filma kot umetnosti, ki v svojih žanrskih delih namenoma ohranja iluzijo možnosti takšne zveze. Ibro pa je na nek način še bolj naiven. Zaljubi se v Slovenko, se pravi v nekoga, ki sicer ne pripada fikciji, a je za polnokrvnega pripadnika drugačne kulture vsaj toliko nedostopen kot Nastasja. Njunemu dvojnemu porazu na ljubezenskem polju sledi iztrezitev, prek te pa se njuna eksistencialna skušnja poveže s tisto pripovedovalca. Ta ugotovi, da je Selim šel skozi proces, skozi katerega je moral pred nekaj časa tudi sam. Iz preizkušnje v neki eksistencialno mejni situaciji je prišel »bogatejši za spoznanje«, ampak nič manj v krizi, zacementiran, kot bi se bližje osnovni poetiki romana dalo označiti njegovo stanje. Selim in pripovedovalec sta ob koncu romana skoraj v identični situaciji. Prvi se bo iz brezizhodnosti ponavljanja istih in istih dolgočasnih in praznih dni, verjetno rešil z delom, drugi pa se bo še naprej predajal dogodivščinam v ciklu že degradiranega gesla šestdesetih let »sex and drugs and rock'n roll«. Kljub temu, da nas s trdo chandlerjevsko pripovedjo skuša prepričati, da je dovolj trden za gibanje v takšnem krogu, to seveda ni.

Drobtinice tako s prenosom iz »velikega v malo mesto« niso več »trdi« ameriški roman, ampak se morajo nujno zlit s slovensko tradicijo, opisujejo malomestni svet chandlerjevsko, obenem pa ne morejo biti roman Raymonda Chandlerja. In to sploh ni nič slabega.

TOMAŽ TOPORIŠIČ

...ILI BOJE, EUDA VELIKOM I ZA LI GEMU; JAL BE ZEMBA TRESE I JAL UDARA MORE O BREGOVE?
NITI GEMU, NITI SE ZEMBA TRESE, NITI UDARA MORE O BREGOVE - DOLA BAZI DEPOZITU GLAVE!

LIDEPI LI SU STAMBOLSKI DULANI, TOČNI LI SU NABI EROPLANI!! ZOVE SINA NEZOTKINJA Maska!

E, MOJ SINE, K STAMBOLU ISTE RASA, DA SI KUPI NANO ŠEĆERANA, A TI BEDIŠ BIJELOJ VRANCA ATA; PA ČINI MI NA OTKANTSKA VRATA!

... U STAMBOLU SVAGDAŠIH TRAJI, - TURE BULI GURA; BULA BURE VALSA....

STO LI 'OČEŠ DA TI KUPI NANA? OČEŠ ŠMAJSE, PUŠKU ILI MINU? ILI MOŽDA KAKVU BULU MINU? ILI MADIJU SA ŽENJOM KRODILA? RELI MASI, NE BILA TI MULA!

NA BITA! NA DROGE LOUTE!

KUP' MI, NANO, KUP' PO' OKE 'ASISA!

ŠAO SE I NANA ČEŠKA PO GLAVI, AL' DA VIDIS I LUDA I FASE, AŠIS KUPI I U KEŠU STAVI...

VINO PIDE MUSA ABBANASA U STAM-BOLU, U KREŠAI BIJELOJ, POLA PIDE, POLA MARJU DAGE SVA SRELU MU LJUTA GUJA ŠPAVA!

... ŠTUB IOU I VICA I NANA, AL' ETO TI MUSE KESERDŽIJE...

KAVRINI, KLONTE MI SE S PUTA! IL' SE KLONTE; IL' MI SE POKLONTE!

PROBI MUSA, NE ZAMECI KAVOS!

AL' KAD SE MUSA DOBADILO, ON POPUŠI IVICU I NANU, DA ZA TUŠI ŠTO AŠIS TROGU, ČRN IM ŠIO OBLAZ NA DIVANU...

KAD TO VIDJE HARAMIJA IVO, ON POTRČIŠU SA SVIM DOBROŠINJU U UPERI ŽE MUSA U ŠUMACKE PRŠI, ČVILI MUSA - LJUTA GUJA!

ŠTO LI ČINIS U NEBELOJ KAVGE, GRAMOTA ŽE DVOME NA JEDNOGA!

ŠPVRTI IVO SARKU OKO VANU, PREVARI SE - UŠEŠE SA GUJA MUSE MUSA TOPIJE IZ POTAJE, NANO MUSA PERNIAŠ BUZDOVANOM, IVO BIJELA POJNA POPADNULA, MUSA BIJELA I KEVAVA...

ŠTO SE ČRNI U GORI ZELENO? JAL SE ČRNI ČRNO IŠPOD NOŠTA, IL' SE ČRNI ČRANAC U TUNELU? NITI SE ČRNI ČRNO IŠPOD NOŠTA, NITI SE ČRNI ČRANAC U TUNELU, VEL' SE ČRNI SAGMALIŠAR BEJLA...

... U TOO KULI IVO U NEGVAMA, DOŽIVOTNU ROBIJU GULI, KOSA MU ŽE DO ŽEMJICE URNE, POLU ŠTARE, POLUČA TOGAVIVA, NOŠTI SU MU OŠATI IŠMAMU, UBILA IŠMAMU O KAVETA, POŠNO IŠAŠ LUMBE KREKA...

MUSA MOLI KESERDŽIJA Maska DA SU VIGRE ŠINU U TAMNICE NE ŠIL VIDA U ENOTU IVE - PREVARI SE UŠEŠE DE ŽEMJICE GUJA, KESERDŽIJA NANO NATAGE NA KOLAC...

PLJAS PLJAS - TUŠE PSIHOLGOŠKI DRAMI KONAC!